43522

СТАТЬИ

ПО СЛАВЯНОВѢДѢНІЮ.

Выпускъ III.

ПОДЪ РЕДАКЦІЕЮ ОРДИНАРНАГО АКАДЕМИКА

В. И. Ламанскаго.

ИЗДАНІЕ ВТОРОГО ОТДѢЛЕНІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 лин., № 12.
1910.

43522

СТАТЬИ

ПО СЛАВЯНОВѢДѢНІЮ.

Выпускъ III.

ПОДЪ РЕДАКЦІЕЮ ОРДИНАРНАГО АКАДЕМИКА

В. И. Ламанскаго.

ИЗДАНІЕ ВТОРОГО ОТДѢЛЕНІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.
Вас. Остр., 9 лин., № 12.
1910.

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/etnohrafichnakar00toma

Етнографічна карта Угорської Руси.

Передні замітки.

Ініціятива до сієї карти вийшла не від мене, а від тов. В. Гнатюка, знаного в наукових кругах зі своїх праць про Угорську Русь. Перевести гадку в діло — зразу мали ми оба. Одначе нещастє хотіло, що здоровлє тов. Гнатюка дуже погіршило ся, і наслідком того я мусів узяти на себе цілу працю, аби тілько діло, конечне на нашу думку, скорше довести до кінця.

Труд сей показав ся геть труднійшим і забрав більше часу, анїж я надіяв ся був зразу. Всеж таки буду дуже вдоволений, як що ся праця принесе користь науці взагалї, а українознавству специяльно. Почуваю себе також в обовязку зазначити на сьому місцї, що велика пайка авторської чести належить ся моїй жінцї Оленї, яка взяла на себе переважну частину технїчної та рахункової роботи, і взагалї була менї в сїй працї цїнною порадницею і помічницею.

Про потребу етнографічної карти Угорської Руси нема що розписувати ся. Кождий, хто тілько візьметь ся до яких не будь дослїдів над нашою Закарпатщиною, чи історичних, чи етнографічних, чи язикових, розуміє добре велику недогоду задля недостачі такої мапи. Правда, досї маємо значне число етнографічних карт, що на них означена теріторія Угорських Русинів. Все-ж таки нема досї карт, специяльно присвячених сїй теріторії — отся буде перша. До того, дотеперішнї карти мають двояку хибу: 1) звичайно дуже малий розмір їх дає тілько зачальне понятє про руську теріторію на Угорщинї; 2) вони дуже часто не годять ся межи собою, і то не тілько в поодиноких оселях, але й у більших просторах. І до нинї ведуть ся спори межи дослїдниками про деякі дуже важні питання що до теріторії Угорських Русинів. Головно словацько-руська межа не означена ще як слїд; противно, деякі дослїдники роблять богато, аби справу ще більше замотати, анїж до тепер було. Найбільше, від коли вий-

шли у світ дві праці: П. Балога «A népfajok Magyarországon» (1902) і д-ра Л. Нідерле «Národopisná mapa Uherských Slováků» (1903), обі дуже некритичні що до Русинів, які не тілько не розяснили дотеперішніх непевностей, тілько ще побільшили їх значно — справа скорого видання етнографічної карти Угорської Руси стала дуже пекучою.

Пускаючи її у сьвіт, розумію добре, що вона не відповідає всім домаганням, які ставить ся до цілком доброї етнографічної карти. Пропущено тут цілком гіпсометричний бік — дуже важний при наукових дослідах — а то з причин технічних. Може за богато теж схематичного означення при островах і колоніях. За те з топографічного боку карта отся перевисшає всї дотеперішні. У північній Угорщині означено не лише всї адміністрацийні громади, але на головній руській теріторії ще й прилучені села, присілки, дрібні оселї — скільки можна їх було означити без шкоди для прозорости карти. Назви всюди руські, де тілько вони єсть [1]). Найбільший недостаток сієї карти в тім, що в деяких пунктах етнографічна межа не єсть безсумнївно певна. Для її визначення треба було з трудом орієнтувати ся у дотеперішній науковій літературі, матеріялах і картах. Я певний у тому, що пізнїйші досліди змінять один-другий детайль сеї мапи. Та як раз доконечна потреба остаточного утвердження в науці поглядів на Угорську Русь була головним товчком сього видання. Тілько користь науці буде з того, коли до сеї карти буде зроблено як найбільше поправок. Вона повинна стати вихідною точкою для дальших студій над руським Закарпаттєм, що збільшили ся останнїми часами серед галицьких, російських, а навіть чужих учених, — а тому мусимо тілько радїти [2]).

Руська теріторія Угорщини зображена двома окремими картами, розділеними з причин технічних механічно, що правда, одначе й науковий поділ на східню і західню частину доволї буде близький до сього меха-

---

1) Назви, що лежать поза руською теріторією, означувано звичайно відповідно до національного характера околиці, себто по мадярськи, румунськи, словацьки і німецькі. Виїмок зроблено для тих громад, де живе якась частина Русинів, а вони мають для сих місцевостей свою власну руську назву (прим. Сигіт, Вишково, Береги і т. ин.). При мішаних громадах ішов я за мовою більшости, часто подавав подвійну і потрійну назву. В орієнтацийній карті уживано переважно назв звичайно прийнятих в українській літературній мові (Кошиці, Пряшів, Варадин і т. ип.). Одначе в меньших громадах задержувано і тут форми місцеві.

2) Один евентуальний закид мушу перебігти, а се той, що на руській теріторії не визначено докладно чужих меньшостей. Причина тому одна тілько: недостача певного жерела в сім напрямі, при знаній тенденцийности й ігноранції в урядових датах. Найскорше можна се було зробити з Жидами, але не без трудностей, і я волів їх не визначувати зівсім на карті, не зараховуючи їх до ніякої народности. Що до Мадярів і Словаків, то не ставало ніякого крітерія, де певність а де фальш у статистиці. З огляду на все не визначував я меньшостей навіть в тих поодиноких громадах, що не дають ніяких сумнївів. Як би колись прийшло до другого видання, може вдасть ся розвязати і сей бік справи.

нічного (східня повинна б бути дещо більша). На сих картах уміщено ось які комітати (столиці, жупанії) угорської держави: *Марамарош*, *Угоча*, *Берег*, *Уг*, *Землин*, *Шариш*, *Спиш* — в цілости й повно; *Сатмар*, *Саболч* і *Абауй-Торна* — майже в цілости, але тілько загально; вкінці примежні частини иньших комітатів, як *Бистриця* (Бестерце-Насовд), *Гайду*, *Боршод*, *Гимир* й ин. Сей поділ не єсть чисто адміністрацийний, він приноровлений доволї до географічних обставин краю і розвинув ся історичним процесом, тому ужито його й тут при огляді поодиноких частин Угорської Руси.

Сї головні карти зроблено на досить значний розмір 300 тисячів. З сього буде догода при дальших дослїдах. Задля загального перегляду цїлої теріторії і визначення островів та колоній, положених в середній і південній Угорщині, подано окрему карту на малий розмір, що обіймає всї краї угорської корони, разом із примежними частинами Галичини і Буковини.

Звісно, що угорська урядова статистика дуже тенденцийна і змагає до постійного зменьшування числа Русинів в користь Мадярів і Словаків греко-католицької віри[1]), тому мав я за потрібне додати до карти спис усїх громад головної руської теріторії по столицям і повітам, разом із вислїдом останнього загального обчислення людности 1900/1 р. що до рідної мови і віри. Як раз порівнуючи сї обі категорії можемо до якоїсь міри мати контролю над урядовими цифрами. З порівнання видко, як угроруська інтелїгенція (головно духовенство) по волї й неволї записуєть ся Мадярами, натомісць Жиди, хоч між собою говорять звичайним жаргоном, а у громадськім житю уживають руської мови — записані понайбільше Нїмцями по селах, а Мадярами по містах. Се порівнуваннє мови і віри дуже придатне для визначення русько-словацької границї. Взагалї числа урядової статистики що до віри більше достовірні, анїж що до народности. Для дальших дослїдів таке виписаннє дуже придатне. Прилучені села, присїлки, хутори і т. и. разом із указанєм, до якої пол. громади належать, подано у показчику. Тудиж уведено також мадярські урядові назви, які недавно заведено скрізь по немадярських околицях.

С. Томашівський.

Бережани, в лютім 1904.

---

1) З огляду, що тих грекокатоликів ріжні учені мають за винародовлених колишніх Русинів, зазначено докладно на карті ті мадярські і словацькі громади, де є перевага греко-католиків; де такі греко-католики в меньшости, там означено їх тільки загально (лїніями). В тих одначе не виходив я поза північну Угорщину, бо передусім вона мусить бути предметом докладного розслїду.

P. S. Ціла ся праця була скінчена, як ось висше зазначено, ще перед трьома роками і зараз передана до друку. Та видаваннє поступало поволи. Дуже богато часу забирало виготовленнє карт, так що ледви тепер, по богатьох коректах, при великім труді, терпеливости і перепонах (Бережани — Петербург!) вони готові. За те було можливо для мене дістати ще раз після трьох літ мою рукопись для провірення, тим потрібнійшого, що в сім часї дещо прибуло в науцї про Угорську Русь. Маю тут на думцї головно монографію С. Цамбеля про Словаків, ну — і у мене самого стало дещо просторійше. З приємностю зазначаю, що праця С. Цамбеля переважно потвердила результати моїх власних розслїдів, все-ж таки можу й нею тут і там покористувати ся при доповненнях і поправках. Труднїйше вже було використати її при уложенню карти, найбільше жаль менї, що топографічні назви карти, головно на словацькій теріторії, мають доволї хиб, як брані понайбільше з карти Л. Нідерлє. Що найважнїйші похибки в сім напрямі поправляю в окремім дописку.

Бережани, в цьвітни 1907.

Жерела і лїтература.

Головним жерелом для означення етнографічних меж мусить бути угорська урядова *статистика*. На жаль одначе, се жерело дуже непевне. Сю сумну його прикмету добачувано вже давнїйше [1]), а в останнїх часах достаточні мабуть докази на те подані у моїх спеціяльних статях [2]). З того виходить, що урядовою статистикою можна користуватися тілько дуже обережно. Мадярські учені уживають її з довірєм, бо вона приладжувана у користь мадярських національно-полїтичних цїлей; окрім мадярських учених вірить сьому жерелови вповнї (принаймнї що до Русинів) чеський учений Л. Нідерлє у своїй етнографічній картї Угорських Словаків та в окремих статях про словацько-руські межі [3]). З такого довіря виходять

1) Францевъ «Обзоръ важнѣйшихъ изученій Угорской Руси» (Р. Фил. Вѣст., XLV, 172 і дальше); А. Л. Петровъ «Замѣтки по Угорской Руси» (Журн. Мин. Нар. Просв. 1892, II, 448); В. Гнатюк «Hungarico-ruthenica»; його-ж «Словаки чи Русини?» (Зап. Наук. Тов. ім. Шевченка, XLII) й ин.

2) Угорські Русини в сьвітлї мадярської урядової статистики (Зап. Наук. Тов. ім. Шевченка, LVI); Причинки до пізнання етнографічної теріторії Угорської Руси тепер і давнїйше, I—IV (Записки, LXVII). Одночасно підчеркнув сю тенденцийність і А. С. Будилович (Живая старина, 1903, 3).

3) K sporu o ruskoslovenském rozhraní v Uhrách (Slov. Přehled, 1903, VII), в части ще у Ještě k sporu o ruskoslovenskou hranici v Uhrách (S. P. 1903, VIII). В останнїх часах д. Н. мабуть покидає давнїйше довірє, як бачити можна з його останнього відклику на сю тему (Národopisný Věstnik 1907, leden: «Nová data k východní slovenské hranici v Uhrách»).

просто дивогляди, бо кожда нова конскрипція переміняє руську теріторію, в однім місци збільшаючи її, в иньшім зменьшаючи. Загалом одначе руська теріторія що десять літ стає меньша, але головна причина сьому — ігноранція й тенденцийність угорського уряду. З усього того випливає, що дослїдник не може вірити офіціяльним датам статистичним, мусить користувати ся ними обережно і старати ся контролювати їх иньшими жерелами. Всеж таки се основний матеріял при укладанню етнографічної карти Угорської Руси.

До 40-их років XIX ст. австрийський уряд мало журив ся племінними відносинами держави; переписи людности були тілько для фіскальних цілей. Загальна перепись людности въ р. 1786, де означувано також і національність, не була нїколи використана науково; її матеріял спочиває досї в архівах. Та коли директором головної статистичної комісії у Відни став бар. Черніг (Czoernig), розпочато спеціяльні дослїди над етнографічним боком монархії, що вели ся мало що не цїлий пятий десяток XIX ст. — і правду сказати — вели ся дуже сумлїнно. При першім генеральнім списї людности 1851 р. не записувано, що правда, національности, тілько у самій комісії переведено комбінацію нових чисел з давнїйшими означеннями мови і народности. Певно, не була се повна докладність, та одначе сумлїнність і обєктивність голови комісії, при тім близькість обох обраховань можуть зовсїм вдоволити поважним науковим потребам. На жаль, подрібні дати з р. 1851 не були нїколи виявлені, тілько їх загальні числа, найдокладнїйше у поважній працї самого Черніга про етнографію Австрії. Та для наших цїлей далеко важнїйша його-ж етнографічна карта, видана аж 1855 р., — ще й до нинїшнього дня найлїпша зі всїх, що займали ся сим предметом. З тієї причини її вказівки мусять служити радше за жерельні дати, анїж лїтературні комбінації.

Найблизший по тім генеральний спис людности був у 1857 р., але також без означення народности; анальогічну (тілько меньше вартну) комбінацію, як у 1851 р., зробив наступник Черніга — Л. Фіккер, але й сих результатів докладно не оголошено. Тілько при самім кінцї 1869 р. переведено загальну конскрипцію з означеннєм язика і релїгії населення на Угорщинї; зроблено се вже під доглядом національного мадярського уряду. Сї результати були оголошені досить докладно у першім лексіконї мад. статистичного уряду[1]). Так само результати переписи з 1880 р. подають пізнїйші видання сього-ж лексікона[2]). Обчислення з рр. 1890 і 1900 по-

1) A magyar korona országainak helységnévtára, Bst 1873. При кождій громадї подано, до якої національности належить переважна частина її людности.

2) У мене було під рукою виданіє з р. 1888 (Dr. Jekelfalussy J.).

дають окрім лексіконів, вже цілком детайльно великі видання статистичного уряду (у двох серіях)[1]).

Коли порівняємо означення угорських Русинів з усїх згаданих років, бє нас в очи величезна неоднаковість в подаванню руських громад. Деякі дослїдники, як Балог і Нідерле, думають, що се дїйсно пересуваєть ся з року на рік етнографічна границя руського народа. Що така думка зовсїм хибна, старав ся я доказати на иньшому місци[2]).

Що до першої половини XIX ст., то й тодї не хибувало проб означити поодинокі народности Угорщини[3]), та деяку наукову вартість можуть мати тілько статистичні працї Фейньеша, на які й доси нераз покликують ся дослїдники[4]). Його дати взяті з ріжних жерел, понайбільше з церковних шематизмів, хоч у деяких частинах видко власні дослїди автора. Про словянські народности мав Фейньеш дуже слабе понятє, не умів відмежувати Словаків від Русинів, спеціяльно словянський обряд церковний мав він за певну ознаку руської національности, і се завело його, та й иньших, до зовсїм фантастичних висновків.

Про XVIII ст., розумієть ся, ще меньше можна говорити. Урядові архіви дали-б, що правда, доволї інтересного матеріялу, головно від 1786 р., та коло сього нїхто не заходить ся. Єсть тілько одна, майже не замічена в науцї, публїкація мадярська про населеннє Угорщини в *часї прагматичної санкції*[5]). Зібрано тут результати одинокої перед 1786 р. генеральної переписи Угорщини в 1715 і 1720 рр. Розумієть ся, тодї не снило ся нїкому визначати народність людей, але ся конскрипція ведена переважно поіменно, а з імен можливо догадуватись національности записаного. Як би так статистичний уряд, що видав сей матеріял, подав все in extenso, то була-б справдї користь науцї. На жаль видавцї пустили у світ вже готовий препарат, самі визначили національність списаних. Якими авторітетами користували ся, якими прінціпами руководили ся при сїм? — про усе те не написали нїчого, а те що написано не дозволяє нам приймати

---

1) а) A magyar korona országaiban az 1891 év elején végrehajtott népszámlálás eredményei, I rész, általános népleirás; б) A magyar korona országainak 1900-évi népszámlálása, I r., a népesség általános leirása községenkint, Bst. 1902.

2) Записки Н. Т. ім. Ш. LVI і LXVII.

3) Диви передмову до першого лексікона 3 р. 1873.

4) Fényes Elek «Magyar országnak s a hozzá kapcsolt tartomanyoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben», I—VI köt. Pest, 1833—1840; перші три томи вийшли також у другім поправленім виданню 1841—1844. Угроруська теріторія обговорена докладно (погромадно) у III і IV тт. В р. 1851 видав Фейньеш 4-томовий лексікон — «Magyarország geographiai szótára», де дати полишили ся зовсїм незмінені. В нїмецькій мові видав він «Statistik des Königreichs Ungarn», Pesth 1843, з загальним означеннєм народностей.

5) Magyarország népessége a pragmatica sanctio korában, 1720—1721, (M. Statisztikai közlemények, új folyam, XII köt.) Bst, 1896.

на віру обчислень видавців, хоч і як вони моглиб бути інтересні. Спеціяльно що до руської теріторії, видавці не вміли відмежувати руських імен від словацьких і тому заведено для них одну спільну рубрику (tót vagy ruthén). Близшим розслїдом сих дат прийдеть ся займити ся при иньшій нагоді.

Між жерела треба зачислити також *шематизми* обох руських епархій в Угорщинї (мункачівської та пряшівської), що появляють ся досить неправильно. Вони подають, що правда, тілько вірних по релїгії, але й се придатне для контролї урядових статистик. Деякі вказівки дають означення в них що до язика, уживаного в церкві.

До найлїпших жерел для означення руської теріторії можуть належати етнографічні і язикові *записи*, коли означено докладно місце їх записання. На жаль, досї таких записів ще дуже мало (з огляду на місце), а найлїпші з них *В. Гнатюка*[1]) і *І. Верхратського*[2]). До того, етнографи-збирачі і лїнгвісти, маючи перед очима окремі інтереси, часто не дбають про сей т. ск. полїтичний бік етнографії. Жерельну стійність мають і деякі *праці*, чи то про Угорських Русинів, чи взагалї про Угорщину, таких дослїдників, що знають край і людей із власного досвіду. Сюди належать передусїм розвідки *Броха*, *Гнатюка*, *Головацького*, *Мішіка*, *Петрова* й ин.[3]). Годї на сьому місци подавати докладний огляд наукової лїтератури про Угорську Русь, бо вона доволї велика. Усе важнїйше, що появило ся до 1901 р. зібрано докладно у перегляді *Францева*[4]), і туди треба заглянути кождому, хто спеціально інтересуєть ся Угорськими Русинами. До того понайбільша частина згаданих там книжок, розвідок і статей—має сьогодня тілько історично-бібліографічне значіннє. Для нашої цїли, себто уложення карти, придатне мало що з давнїйшої лїтератури.

На початку XIX ст. появили ся три монографії мадярського достой-

---

1) Етнографічний Збірник, т. III, IV, IX; Русини Пряшівської епархії (Записки Н. Т. ім. Ш. XXXV).

2) Знадоби до пізнаня угорско-руских говорів (Записки Н. Т. ім. Ш. XXVII—XXX, XL—XLV), пор. також його давнїйшу розвідку про марамарошські діалекти в Archiv-і für slavische Philologie.

3) Olaf Broch «Zum kleinrussischen in Ungarn» (Archiv f. slav. Philol. 1895, 1897). «Studien von der slovakisch-kleinrussischen Sprachgrenze im östl. Ungarn», Kristiania 1897, «Weitere Studien von der slovakisch-kleinrussischen Sprachgrenze», Kristiania 1899. — В. Гнатюк «Руські оселі в Бачцї» (Зап. Н. Т. ім. Ш. XXII), «Русини Пряшівської епархії» (ibid. XXXV), «Словаки чи Русини?» (ibid. XLII), Hungarico-ruthenica, 1899 й ин. — Е. Головацкій «Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси», Москва 1878, вступ до першого тома.—Про полеміку між словацькими ученими Шкультетім і Мішіком що до Уг. Русинів диви Slovenské Pohl'ady 1895. — А. Л. Петровъ «Замѣтки по Уг. Руси».

4) Обзоръ важн. изуч. Уг. Руси.

ника і письменника *Сірмая* про комітати: Землин[1]), Угочу[2]), й Сатмар[3]), які подають здебільшого й племінний характер населення по громадам. Автор добрий знавець північної Угорщини (походив з магнатської родини, розсїлої в тих околицях), подає вказівки переважно з автопсії, тому його означення треба приймати зовсїм як поважні і вірні, розумієть ся—для його часу. Від того часу дещо, головно у Сатмарі, мусїло змінити ся. В кождім разї монографії Сірмая належать до тих книжок, що помимо своєї давности й досї не стратили вартости. З пізнїйших праць на першому місци зазначити тут треба працю згадувонаго вже вище *Черніга*[4]), монографію про Угорських Русинів *Бідермана*, у своїм часї дуже солїдну,[5]) дальше більше популярні видання *Фіккера*[6]), вкінцї розвідку *Лейпена*, основану на переписї 1890 р.[7]).

З новійших праць, не заведених у реєстр Францева, згадати треба, окрім згадуваної з обсягу діялектології *І. Верхратського*, полемічну розвідку *В. Гнатюка* про ріжницю межи Русинами і Словаками[8]), монографію *П. Балога* про племена на Угорщинї[9]), вступну розвідку до етнографічної карти Словаків *Л. Нідерле* і пізнїйші каментарі до неї[10]), критичні замітки Мішіка до працї Нідерле[11]) та мої висше згадані статї з приводу працї Балога і Нідерле. Меньше-більше так само як і я оцїнив працю Л. Нідерле ще й А. С. Будилович, подаючи деякі дїйсні поправки[12]). Вкінцї в р. 1906 появила ся велика студія *С. Цамбеля* про східнїх Словаків, при чім відведено доволї місця на означеннє словацько-руської племінної межі, і то з дуже гарним успіхом[13]).

---

1) Notita topographica, politica inclyti comitatus Zempléniensis per Antonium Szirmay de Szirma, ed. Mart. Geor. Kovachich Senquiciensis, Budae 1803; Notitia historica incl. comitatus Zempl., Budae, 1804; деяку інтересну замітку можна знайти і в його працї Notitia hist., polit., oecon. montium et locorum viniferorum comtus Zempleniensis, Cassoviae 1798.

2) Notitia politica, historica, topographica inclyti comitatus Ugochiensis per Antonium Szirmay de Szirma, ed. M. G. Kovachich Senqu., Pestini, 1805.

3) Szathmár vármegye fekvése, történetei és polgári esmérete, irta és kiadta Szirmai Szirmay Antal, I—II rész, Budán, 1809.

4) Karl Freiherr v. Czoernig «Ethnographie der oesterreichischen Monarchie», I (1857), II—III (1855), Wien.

5). H. I. Bidermann «Die ungarischen Ruthenen, ihr Wohngebiet, ihr Erwerb und ihre Geschichte», I—II, Innsbruck 1862.

6) Dr. Adolf Ficker «Die Völkerstämme der oest.-ung. Monarchie, ihre Gebiete, Grenzen und Inseln», Wien 1869.

7) Ed. Leipen «Die Sprachgebiete in den Ländern der ungarischen Krone», Wien 1896.

8) Словаки чи Русини? (Записки Н. Т. ім. Ш. т.) LXII. Тут зібрана й давнїйша лїтература.

9) Balogh Pál «A népfajok Magyarországon», Bst, 1902.

10) Названо висше. У розвідцї подано й богато лїтератури.

11) Národopisné pomery na území Spiša. (Slovenské Pohl'ady, 1903).

12) Къ вопросу о племенныхъ отношеніяхъ въ Угорской Руси, Спб. 1904.

13) Dr. Samo Czambel «Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských jazykov», I odd. 1 část, Turč. Sv. Martin, 1906. Після виходу сеї поважної студії словацького дослїдника дав

Окремої уваги заслугують тут праці про *історію руської колонїзації* за Карпатами, на жаль одначе в сїм напрямі не робить ся в новійших часах майже нїчого, в науцї мають доси ще кредит погляди давнїйших дослїдників (Бідерман, Филевич), їх придержуєть ся ще проф. *М. Грушевський*[1]). Дїло тут у тому, чи угроруська колонїзація одночасна з зачальною славянською і руською міграцією, чи значно пізнїйша. Останнїй погляд має також своїх прихильників (окрім мадярських істориків, що грішать національно-полїтичними тенденціами), тілько на жаль основно не був ще анї сформований, а ще меньше розроблений і підпертий доказами[2]). На мою думку, як раз сей погляд мусить остояти ся в науцї. Близші аргументи подам при иньшій нагодї, але й тут можна буде дещо навести за сим поглядом.

Важнїйші етнографічні (язикові) *карти*, що обнимають Угорську Русь, єсть такі:

1) Етнографічна карта Угорського королївства *І. Чапловича*[3]). Вона дуже загальна (розмір маленький) і подає руську теріторію зовсїм хибно. До заходу Русини буцїм то не переходять поза р. Топлю, натомісць між них пораховано увесь простір коло Вранова, Гуменного, Снини, Требішоваі Михаловець, так само руська майже цїла Угоча, частина Сатмара і т. ин.

2) Етнографічна карта Славян у *Шафарика*[4]) доволї близька до Чапловичевої, тілько область т. зв. Сотаків (Вранов, Стропков, Снина, Гуменне) пораховано тут уже межи Словаків; також хибно подано східню границю (Тисою). Розумієть ся вона дуже загальна.

3) Недокладна й хибна також язикова карта *Гайфлера*, оперта на попереднїх[5]).

4) Найповажнїйша зі всїх, не тілько між попереднїми, але й доси не заступлена кращою, єсть етнографічна карта австрийської держави згадуваного вже *Черніга*[6]). Про її генезу говорено висше. Попри всю сумлїнність

себе мабуть переконати проф. Нідерле, що зложив свою карту Словаків дещо . . . легковірно (Národop. Věstnik, II, 1). Др. Цамбель видав ще передтим иншу працю, що також доторкаєть ся сеї справи: Slováci a ich reč, Bst, 1903.

1) Історія України-Руси, тт. І і II, ср. 188, 486 (друге виданиє 1904, 1905). В першім виданню III т. (ср. 510) були подані регести з давнїх грамот, у новім виданню вони пропущені, чи там відложені до окремої збірки. В обох томах подана важнїйша лїтература і жерельні збірки. (І, прим. 36; II, прим. 14). Пор. теж «Обзоръ» Францева.

2) Ще найяснїйше, але дуже загально висказав сей погляд Соболевский у статї. «Какъ давно Русскіе живутъ въ Карпатахъ и за Карпатами» (Ж. Старина, 1894).

3) Ethnographische Karte des Königreichs Ungarn von Johann Csaplovics, 1829 — в додатку до його монографії про Угорщину Gemälde von Ungarn, I T. Pesth 1829.

4) Slovanský národopis 1842.

5) I. Häufler «Sprachenkarte der österreichischen Monarchie sammt erkl. Übersicht der Völker dieses Kaiserstaates». Pesth 1846.

6) Ethnographische Karte der oesterreichischen Monarchie, entworfen von Karl Freiherrn von Czoernig, herausgegeben von der kk. Direction der administrativen Statistik, Wien, 1855. Masstab 1 : 864.000.

і обєктивність ся карта дає тілько загальний погляд на угро-руську теріторію; до того не вільна вона від похибок і непорозумінь, що й не дуже дивне для дослїдів з першої половини XIX ст.

5) По переписи 1869 р. не маємо нїякої замітної карти. Репродуковано довгий час тілько Чернігову карту. Такою вірною репродукцією єсть карта *Я. Головацького*[1]). Задля свойого малого розміру вона ще меньше надаєть ся до студіовання угро-руської теріторії, нїж Чернігова.

6) Комбінацією карти Черніга, Шафарика і Чаплович єсть етнографічна карта Угорщини де-*Воллана*[2]). Ідучи за поглядом Срезневського і Кочубинського (давнїйше й Головацького), що найлїпша ознака руськости— се словянський церковний обряд, помножив він Угорську Русь не тілько Словаками греко-кат. обряда, але й загорнув значний простір римо-кат. Словаків. Вкінцї малий розмір робить сю карту непридатною в науцї.

7) На основі спису людности 1880 р. уложив язикову карту Австро-Угорщини *Ле-Моніє*[3]). Вона досить докладна, тілько що оперта виключно на урядовім статистичнім матеріялї, з дуже непевною і неоднаковою вартістю, може служити тілько як ілюстрація згаданої конскрипції, що найбільше для практичних цїлей, тілько не для наукових.

8) З того самого матеріялу статистичного зладили етнографічну карту *Ретей* і *Гатшек*[4]) — розуміеть ся — оба з таким самим результатом.

9) Знов на підставі статистичних дат 1890 р. уложив велику карту (етнографічну і конфесийну) *П. Балоґ*, в додатку до монографії про племена на Угорщинї, що вийшла як офіціозне виданнє з нагоди мадярського millenium-а[5]). Те, що сказано про карту Ле-Моніє, належить ся й сїй, тілько що вартість сеї ще меньша задля богатьох блудів і дуже прімітивного

---

1) Этнографическая карта русскаго народонаселенія въ Галичинѣ, сѣверовосточной Угріи и Буковинѣ, 1 : 1600.000, в додатку до I т. «Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси», Москва 1878.

2) Этнографическая карта Венгріи Г. Л. де-Воллана, С.-Петербургъ, 1878, видана в дїйсности аж 1885 р. в його збірцї пісень: «Угрорусскія народныя пѣсни» (Зап. Имп. рус. геогр. Общества, XIII).

3) Sprachenkarte von Österreich-Ungarn bearbeitet nach den durch die Volkszählung vom 31. December 1880 erhobenen Daten von Dr. Fr. R. v. Le Monnier, Wien, 1888, Massstab 1 : 1.000.000.

4) Fr. Rhéthey «A magyar sz. korona országainak ethnographiai térképe»; Ign. Hátsek «Ethnographische karte der Länder der ungar. Krone» (Pettermanns Geogr. Mitteilungen, 1885).

5) A népfájok magyarországon czimü dolgozat térkép-mellékletei, tervezte Balogh Pál; rajzolta Proff. Kocsárd Sándor báró, (Bst, 1902). З 22 карт до Угорської Руси належать: V (a népfajok északon), VI (a népf. északkeleten), IX (a népf. az ország mélyén), XII (a felekezetek északon), XIII (a felek. északkeleten), XVI (a felek. az orsz. mély.), XIX (a nyelvhatárok és nyelvszigetek északon), XX (a nyelvh. és nyelvsz. északkel.), XXII (a nyelvh. és nyelvsz. a délvidéken és az ország mélyén). Розмір усюди 1 : 300.000. Про вартість цїлої працї диви мою статю у «Записках Наук. Тов. ім. Шевченка», т. LVI).

укладу, хоч значний розмір міг би дати деяку користь із неї. Загалом наукова користь із карт Балога — мінімальна.

10) Висше названа карта таки остання; конскрипція 1900 р. не була ще використана для уложення етнографічної карти Угорщини, тим меньше її руської частини. Хиба тілько, що проф. *Л. Нідерле* взяв її в основу своєї етнографічної карти угорських Словаків[1]). Давши віру офіціяльним датам спорудив автор у значній части, найбільше на словацько-руській межі, цілком фантастичний образ племінних відносин у північній Угорщині, забравши великі простори руської теріторії на рахунок Словаків. Критика (Мішіка, Будиловича, Цамбеля, моя й ин.) оцінила сю працю суворо, й автор її мусів рад-не-рад додавати коментарі і признавати ся помалу до прінціпіяльної похибки[2]).

На сім вичерпують ся всї важнїйші проби означити картографічно етнографічну теріторію Угорської Руси[3]), а з усього видко, що нова окрема карта не то що не зайва, але й доконче потрібна.

Один із трудних боків нової карти був при означуванню *руських назв* поодиноких місць. Як відомо, Мадяри від давна уводили урядові назви мадярські, а в найновійших часах змадяризовано майже всї назви систематично. Одначе у руського народу єсть свої власні назви, тілько на жаль вони анї не зібрані доси, анї навіть не завсїди певні. Помимо старання, отсїй картї далеко ще до докладности і певности. Се мусить бути зроблене кимсь окремо. Руський матеріял топономічний брав я передусім із церковних шематизмів, урядових лексіконів, працї В. Гнатюка про Русинів Пряшівської епархії, розвідок Верхратського, Головацького, Нідерле й Цамбеля[4]). З огляду на велику силу діалектиичних відмін в угро-руській мові не придержував ся я такої форми у назві, яка звичайна у місцевих людей, тим більше, що не богато есть певного матеріялу, тому то давав я всїм назвам таку форму, яка загально уживаєть ся въ українській лїтературній мові, відкладаючи знані діялектичні форми до показчика.

Подаючи урядові мадярські назви, брав я тілько ті, що остаточно уло-

---

1) Národopisná mapa Uherských Slováků na základě sčitání lidu z roku 1900, Praha, 1903. Нове виданнє (1907) з додатком п. з. Uherští Slováci, národopisná mapa a statistika Uherských Slováků na zakladě...

2) Пор. нове виданнє Е. К. У. С. і також дві карти словацько-руської межі подані у Národopisný-м Věstník-у, 1907, I.

3) Частинну карту словацько-мадярсько-руського розмежовання коло Унгвару дав О. Брох у «Studien von der slovakisch-kleinrussischen Sprachgrenze im östlichen Ungarn (Kristiania, 1897). В загальних етнографічних картах українського народа Угорська Русь представлена звичайно недокладно або й невірно. Сюди належать: Л. Рожанського «Русь-Україна», (Львів 1892) Гр. Величка «Народописна карта українсько-руського народу» (Львів 1896) у великім і малім розмірі, проф. Грушевського «Очеркъ исторіи укр. народа» й ин.

4) Пор. передні замітки.

жені відоповідно до державнаго закона з р. 1898. Давнїйші форми, як більше або менше близькі народнїм, що ще звичайно подибують ся на мапах, полишено як баляст зовсїм на боцї[1]).

ПЕРША ЧАСТИНА.

I. Головна теріторія.

Як видно з карти цїлої Угорщини Русини живуть збитою масою у тій частинї краю, що притикає до Галичини і Буковини. Етнографічні межі їх сходять ся майже докладно з теріторією Галицьких і Буковинських Русинів[2]). Цїлий сей простір лежить майже виключно над горішнїми притоками Тиси; тілько самий північно-західний кут положений в долинї Попрада. Всї притоки Тиси руської теріторії є правобічні, окрім Вишови і Руни на сходї. На лївий бік Тиси громадні руські оселї переходять тілько на сходї, і то не скрізь; чим дальше на захід — головна межа відхиляєть ся що раз більше на північ[3]). На цїлім просторі її нема якоїсь тривкої географічної границї. Сусїдами Русинів з того боку є: Румуни, Мадяри, Словаки, Поляки й Нїмцї. До північної державної границї дотикають лишень два словацькі острови. Сама руська теріторія має один інтересний географічний пункт, себто північний кінець гірського хребта Вигорлату (Дїл) на вододїлї р. Уга, Лаборця й Рибницького. Близько сього місця не тілько увесь карпатський пояс дїлить ся на східню і західню половину, але тут же місце для роздїлу Угорської Руси на дві частини: східню и західню. Перша се компактний, географічно одноцїльний край, широко заселений Русинами; друга — вузький, порозриваний, географічно неодностайний, за то легко приступний. Навіть людність обох частин ріжнить ся сильно між собою, найбільше мовою.

Руська збита маса обох половин розтягаєть ся на сїм адмінїстрацийних округів, що зовуть ся «столицями», «жупанїями» або «комітатами» (megye, vármegye, Comitat). Сї округи — довголїтнїй історичний витвір,

---

1) Нові назви зібрані для кождої столицї (комітату) окремо в урядових виданнях: N. vármegye községei és egyéb lakott helyei hivatalos neveinek jegyzéke.

2) Мала нерівність на сходї може бути не маловартною вказівкою для означення історичної колонїзації тих околиць. По буковинськім боцї руська теріторія посунена дальше до полудня, анїж по угорськім; виходило-б отже, що напрям колонїзації сеї частини Карпат був з півночи до полудня, а не зі сходу до заходу. Годї подумати, щоб у Молдавії страти руського елемента у користь румунського були меньші як в Угорщинї.

3) Також важна вказівка для дослїдів над історичною колонїзацією, себто напряму її з півночи до полудня, при чім мало здобуто землї у західнїй частинї (давно-культурній), анїж у східній (пізно-культурній). З сим лучить ся й релятивна пізність руської колонїзації на полудневім боцї Карпат.

приноровлений до географічних обставин. Ті столиці, де живуть Русини громадно, є: *Марамарош, Угоча, Берег, Уг, Землин, Шариш, Спиш* (урядово: Máramaros, Ugocsa, Bereg, Ung, Zemplén, Sáros, Szepes)[1]). В иньших живуть тілько у формі островів і колоній. Перейдімо їх по порядку, починаючи від сходу.

1. Марамарош.

Ся столиця обіймає басейн горішньої Тиси разом із Боршовою, відчинений тілько на захід. Зі всїх столиць північно-східньої Угорщини Марамарош найбільше руський. На 309.598 всеї людности уряд записав за Русинів 143.379, себто 46·4%. З иньших паде 24·2% на Румунів, 13·7% на Мадярів, а 15·3% на Нїмців[2]). Що до останнїх, то треба тямити, що дійсних Нїмців там небогато, а тільки Жиди переважно записані в рубриці нїмецької рідної мови. Величезна більшість їх живе серед Русинів й у громадськім житю уживає руської мови[3]). Як би всїх Жидів, що живуть у руських громадах почислив між Русинів, тодї руська більшість була-б не тільки релятивна, але й абсолютна.

Зпоміж 10 повітів тілько у 2 нема Русинів у значнїйшім числї, *шугатажськім* та *ізянськім*. Чисто-руських повітів, себто таких, де у всїх громадах єсть руська більшість, єсть тілько 2, *волівський* та *довжанський*. Перший з них (в басейнї горішньої Боршови) має по урядовим жерелам 86·16% Русинів, хоч число греко-католиків дещо меньше; другий має 82·06% Русинів, греко-католиків дещо більше (змадярщина руська інтелїґенція), всї Жиди записані за Нїмців. *Торецький* повіт (басейн Торця) має на 21 громаду 18 руських, 2 нїмецькі (*Нїмецька Мокра* й *Устчорне*) та одну мадярську (*Керекгедь*). Але й у сих єсть деяке число Русинів, у мадярській певно більше, анїж урядово подається (51 Русинів, а 150 греко-католиків)[4]). У цїлому повітї Русинів 82·76%, число греко-католиків майже таке саме. *Тисянський* повіт (басейн горішньої Тиси) має 10 руських громад, а одну мадярсько-руську, *Кобилецьку Поляну*. В тій єсть від давна мадярська колонїя. Давнїйше Русини мали мати більшість (ще навіть 1869 р.)[5]). У 1900 р. Русинів записано 39·03%, без сумніву єсть їх там

1) Оттання часто знана з нїмецької назви: Zips.

2) У 1890 р. ті числа були: 45.7, 24.2, 12.5, 17.

3) Взагалї що до Жидів, то угорські уряди записували їх не однаково. Тілько в деяких руських сторонах записувано їх за Русинів, переважно за нїмців; по містах, і взагалї близже до Мадярів, вони понайбільше збільшають число сих останнїх; в західнїх столицях часто означені вони як Словаки.

4) Ся невеличка громада що лежить радше на теріторії тячівського повіта, не все уважала ся мадярською, прим. 1869 записано її руською, а на думку *Фейньеша* вона руско-нїмецька. В дійсности людність говорить обома мовами; мадярскість звязана з сїм, що тут єсть копальня і купелї.

5) Мадярсько-нїмецький елемент звязаний із промисловим характером села.

більше. Попри те одначе, що всї громади у повітї можна назвати руськими[1]), всїх Русинів начислив уряд тільки 67·84%. Майже у кождій громадї бачимо більше греко-католиків, анїж Русинів. В тих околицях обі ті категорії ідентичні, тому дійсне число Русинів треба значно піднести (до 70%). Значну скількість Нїмцїв у повітї творять головно Жиди, окрім того єсть у руських громадах кілька колоній дійсних Мадярів (*Бічків*, *Луг*, *Рагово*, *Трибушани*, *Ясїня*). *Густенський* повіт має мати 72·08% руської людности, хоч греко-католиків значно більше. Натомісць богато Жидів записаних Русинами. Ріжниця між Русинами і греко-католиками найбільша у *Густї* (майже 1000)[2]) і *Вишкові* (понад 400)[3]). Перше з тих має урядово тільки релятивну руську більшість (47·75%), на дїлї там Русини у великій більшости. Єдиною не-руською громадою єсть *Вишково*, де Русинів тільки третина (урядово 16·77%), а більшість Мадярів. Окрім того дійсні Мадяри єсть у *Густї* у поважнїйшім числї. *Тячівський* повіт має урядово 65·23% Русинів, греко-католиків значно більше. На 14 громад 11 має значну руську більшість, в иньших Русини у меньшости, себто в самім *Тячовім*, *Буштинськім Гандалї* і *Гутї*. У першім подано тільки 26·72% Русинів, хоч їх там певно єсть добра третина всеї людности[4]). Більшість мадярська. Так само у *Гандалї*, переважно мадярськім, число Русинів мусить бути більше, анїж 9·78%. У *Гутї* більшість нїмецька, Русинів тільки 9·36%. На лївому боцї Тиси єсть тільки одна руська громада *Ремета*[5]). *Сиготський* повіт вже тільки в малій части руський (16·23%), він переважно румунський, хоч урядово число мадярів найбільше, але сю перевагу дає мадярам тільки саме столичне місто *Сигіт*, де до них почислено богато Жидів (їх релятивна більшість) і Русинів (4·11% рішучо за мало). Дійсними переважно мадярськими громадами єсть *Слатіна Окно*, *Довгополе* — переважно румунські і *Коштїл*. Перша не має по урядовим обчисленням анї одного(?) Русина, друга єсть здавна мадярсько-русько-румунська, хоч число Русинів на дїлї

1) *Бічків* урядово має 48.91% Русинів (релятивна більшість), але без сумнїву їх там більше анїж 50%. У *Черніга* зазначена в нїм мадярська більшість, хоч се неімовірно. Так само зовсїм руські *Росішки* означені у нього як румунська громада.

2) У *Густї* люде говорять обома мовами, переважно одначе руською. У р. 1869 констатовано у містї більшість мадярську. Найдавнїйші жителї *Густа* були Нїмцї.

3) По карті *Черніга* у *Вишкові* повинна-б бути більшість руська. Що правда руська мова там загально знана, хоч годї говорити про руськість усїх мешканцїв (в найдавнїйших часах також Нїмцїв).

4) І *Тячово* заселене було первісно Нїмцями. Назву виводять від нїмецького Teutsch-Au. У 1880 р. цїле місто записано було мадярським, натомісць у *Черніга* воно переважно руське, подібно як і Вишково. Без сумнїву руська мова у нїм загально знана й уживана.

5) Для характеристики урядової статистики зазначити треба, що майже чисто руська громада *Кричово* була в р. 1890 записана переважно мадярською, з четвертиною тільки Русинів.

мабуть більше аніж 14·51%[1]). *Коштїл* давнїйше означувано теж як мадярсько-русько-румунський (1851), а навіть нїмецько-мадярсько-румуньский (1869), тепер Русинів і Румунів дуже маленько (0·3%)[2]). То певно, що поважна меньшість тамошнїх греко-католиків повстала з Русинів і Румунів. З иньших громад Русини мають у 3 абсолютну велику більшість (*Грушово*, *Вижня Апша* і *Вижня Руна*), в 1 релятивну більшість (*Микова*)[3]), а в 1 (*Крочунів*), творять мало що не всю християнську людність, але Жиди, записані за Нїмців, мають більшість[4]). Всї иньші громади (8) переважно румунські, але майже у всїх є малі громади Русинів. Додати треба, що громада *Вижня Апша* в 40-их роках мала ся за румунську, а від 1869 за руську[5]). *Вишівський* повіт (долина Вишови) має 20·92% Русинів, а переважно румунський. На 10 громад руських є 3 (*Руська Крива*, *Руська Поляна*, *Руськова*)[6]), румунсько-руських 3 (*Петрова*[7]), *Леордина*, *Борша*), й одна нїмецько-румунсько-мадярсько-руська (*Вижня Вишова*)[8]). В иньших громадах статистика майже не показує Русинів. Їх певно й нема у більшім числї.

Зібравши все разом головна руська теріторія матиме ось яку межу до полудня: Від галицької границї іде ся межа на захід хребтом гір між р. Руськовою і Васиром, доходить до р. Вишови і біжить нею аж понизше *Петрови*, звідси скручує на повнічний захід до р. Руни, входить між *Коштїл* і *Вижню Руну*, виминає румунську *Нижню Руну* та поміж *Миковою*, *Сиготом і Бесерікою Албою* переходить на правий бік Тиси, обходить зі сходу і півночи *Середню і Нижню Апшу* та звертає знов на південь, доходить до Тиси, біжить долї нею, перед с. *Ремета* перескакує на лївий бік, обходить із півдня се село, а коло впаду р. Тячова переходить знов на правий бік, оминає від сходу і півночи *Тячово*, *Керекгедь* і *Буштинський Гандал* та межи *Салдобошом* і *Вишковим* скручує на захід, переступаючи у сусїдню столицу — *Угочу*. На північ від сієї лїнїї всї громади переважно

---

1) У 1890 р. майже четвертина; в р. 1869 зазначено тільки Мадярів і Румунів. У *Черніга* воно — по правдї — троязичне, себто всї три мови уживані однаково.

2) *Фейньеш* твердить що коло 1840 р. була се переважно руська громада, але се неймовірне, тільки те, що тодї було більше греко-католиків.

3) 1890 р. записана мадярською, давнїйше руською, 1869 й у Фейньеша навіть чисто-руською; у *Черніга* зазначена більшість мадярська (!).

4) Задля Жидів записувано 1890, 1880 р. за переважно нїмецьку, давнїйше за руську.

5) Се подано так категорично (*Фейньеш*, *Черні*), що тут мали-б ми приклад зрущення румунського села; в дійсности єсть причини сумнїватися що до такої переміни.

6) Всї вони лежать у долинї Руської Ріки.

7) Ся громада має 33.61% Русинів, але вони живуть цїлком окремо у двох селах, *Красній і Бистрій*, означених тому на картї осібно; скілько Русинів єсть у самій Петрові — тяжко знати.

8) До 1869 подавано як переважно румунську і воно в дійсности й сьогодня так мусить бути, бо на число Нїмців зложилися певно й Жиди.

або чисто руські, окрім одної мадярської і двох німецьких. По противному боці сеї межі живуть Румуни, а тільки в чотирьох місцях всувають ся між Русинів і Румунів більші мадярські громади, й одна переважно німецька. Ся головна межа єсть рішучою тільки на малому просторі до повітів *ізянського* і *шугатажського*[1]). Понайбільше на південь від головної межі розтягають ся ширше або вузше мішані полоси: ромунсько-руська по правім боці горішньої, а лївім середньої р. Вишови[2]), в басейнї долїшньої р. Апшиці, Тиси між *Сиготом* та *Довгополем* і р. Сапнїції; мадярсько-руська в *Коштїлї*, *Сиготї*, *Довгополи*, та в околиці *Тячового* і *Вишкового*; німецько-руська коло *Гути*.

2. Угоча.

Мала ся столиця лежить по обох боках Тиси і складаєть ся тілько з двох повітів, *правобічного* і *лївобічного*. В р. 1900 було всеї людности 83.267, а з того Русинами записано 32,707, себто 39·3%; Мадярів начислено 42·9%, Румунів 11·1%, Нїмців (Жидів переважно) 6·6%.

Коли ті числа порівняємо з давнїйшими статистичними результатами[3]), прийдемо до переконання, що означити етнографічні відносини в *Угочі* незвичайно трудно. Докладно покласти етнографічну межу зможе тілько спеціяльна наукова експедиція. Безперечно в тих околицях Русини мадярщать ся, але

---

1) Можна догадуватися з усякою правдоподібністю, що й у сих повітах є розсїяні малі громадки Русинів, а тільки релїгійна єдність із Румунами винародовлює їх. Найбільше число (6) подане у *Йоду*.

2) На деяких мапах увесь правий бік р. Вишови зачислений до руської теріторії, щоб зійшлась із буковинською. Се безосновне натяганнє. Що теперішня головна межа не змінила ся від дуже давнїх часів, показують географічні і топографічні назви: *Руська Ріка*, *Руськово*, *Руська Поляна* і т. ин. Перша з тих назв стрічаєть ся вже у королївській грамотї 1353 р. (Orozviz). Руська людність згадуєть ся під р. 1373 (possessio Orozviz), 1390 (Orozfalu), 1411 (Ruzkova, Rwzkopolanya) і т. ин. Очевидно, що сї назви могли прикладати ся тілько до етнографічних границь. Ясно отже, що у південносхіднім *Марамароши* руська границя не змінила ся від половини XIV ст. І взагалї у сїй части Угорської Руси етнографічні відносини тривкі від давних часів. Що правда, згадувана вже проба означити національність на основі переписи 1715—20 р., велїла-б догадувати ся, що перед двома столїтями *Марамарош* був більше руський, анїж тепер. В 1715 р. мало-б бути близько 57% Русинів, майже 25% Мадярів, а решта Румунів; 1720 р. близько 69% Русинів, 26% Мадярів, а тілько понад 5% Румунів. На жаль одначе єсть причини не вірити сим рахункам. Противно, єсть вказівки, що колись румунська людність жила дальше до півночи, анїж сьогодня. Передусїм румунські назви сїл, рік і гір розсїяні скрізь по північнім Марамароши; деякі села, тепер руські, зовуть ся давно таки волоськими, прим. *Липша і Горинчово* в р. 1350 (villas olachales, olachys in dictas villas congregatis), *В. Руна* 1360 р. (possessionem olachalem Felseurouna) і т. ин.; вкінцї історія заселення *Марамароша* говорить за тим. До кінця XIII ст. ся околиця була майже незалюднена. Тож перша документальна звістка про сю теріторію походить із рр. 1274 і 1300 і знає тілько город *Вишково*, приналежний тодї до комітату *Угоча*! Знов аж під р. 1329 згадують ся німецькі колонїсти з *Вишкового*, *Густа*, *Тячевого*, *Довгополя*. Дальше подибують ся назви осель наперед вздовш Тиси і на полудне від неї, а вже найпізнїйше на північ, себто на нинїшнїй руській теріторії.

3) У 1890 р. Русинів було 42.5%, Мадярів 38.2%, Румунів 11.7%, Нїмців 7.2%.

знов чи так напрасно, як виходить із урядових жерел, можна сумнївати ся [1]). Найбільше непевні громади є: *Текегаза*, *Чепе*, *Батар*, *Чедрег*, *Кикиньшд*, *Фаркашфалва* в *лївобічнім*, а *Фанчика*, *Матьфалва* і *Карачфалва* — у *правобічнім* повітї [2])

Розумієть ся, що означити руські меньшости в мадярських громадах, майже неможливо. Аби не зробити великої похибки, взято тут за основу спис людности 1900 р. і 1890 та означено руськими всї громади, що такими були подані в обох сих роках. Окрім того можнаб почислити тут до руської теріторії головне місто сеї столиці *Сивлюш*, хоч його подавано постійно як переважно мадярське. По правдї, воно у більшости (хочби релятивній) руське, а тілько Жиди збільшають число Мадярів. На *Черніговій* картї і всїх тих, що її копіювали, головна руська границя посунена дещо за схід, на лїнїю від *Реметів* у *Березї* до *Кіральгази*, а все на захід по *Кикиньшд* означено як мішану мадярсько-руську полосу.

Лївобічний повіт має урядово тілько 21·38% Русинів, без нїякого сумнїву число їх значно більше, бо навіть у руських громадах значна частина гр.-кат. записана Мадярами. З поміж 41 громад сього повіта переважно руських єсть 12 [3]). Найчистїйші з них північно-східні, що творять цїлу групу,

1) Хитання дат походить, окрім тенденції, ще з того, що по лївім боцї Тиси навіть руська людність загально знає мадярський язик, так що їх легко рахувати до одної і до другої народности.

2) Щоби показати непевність сеї теріторії, чи пак дотеперішнїх означувань, подаємо отсю табличку, як неоднаково представлювано у XIX ст. руську теріторію в Угочі. Перший стовпець подає означення *Сірмая* (дуже компетентного знавця тих околиць) з р. 1805; другий вказівки *Фейньеша;* третїй взятий із карти *Черніга;* останнї — урядові записи.

Громада.	Сірмай.	Фейньеш.	Черніг.	1869.	1880.	1890.	1900.
Тернавка .	рум.	рум.	рум.	рум.	рум. мад.	мад. рум.	мад. рум. рус.
Хижі . . .	рум.	рум.	рус.	рум.	рус.	рус. рум.	рус. рум.
Текегаза. .	мад. рус.	мад.	мад.	мад. рус.	рус. мад.	мад. рус.	мад. рус.
Гетеня . .	рус.	рус.	рус.	рус.	рус.	рус.	рус. мад.
Чума . . .	рус.	рус.	рус.	рус.	рус. мад.	рус.	рус. мад.
Батар . . .	рус.	рус.	рус.	рус.	мад. рус.	мад.	мад.
Чедрег . .	рус.	рус.	рус.	рус.	мад.	мад.	мад.
Кикиньшд	мад. рус.	рус. мад.	мад.	мад. рус.	мад.	мад.	мад.
Фаркашф. .	рус.	рус.	рус.	рус.	мад. рус.	мад.	мад.
Фанчиково.	мад.	мад. рус.	мад.	мад.	мад. рус.	мад. рус.	мад. рус.
Карачфалва	рус.	рус.	рус.	рус.	рус. мад.	мад.	мад.
Матьфалва.	мад. рус.	мад. рус.	мад.	мад. рус.	рус. мад.	рус. мад.	мад.
Сирма. . .	мад.	мад. рус.	мад.	мад. рус.	рус. мад.	рус. мад.	рус. мад.

3) *Кіральгаза* має урядово тілько 49.15% Русинів, себто релятивну більшість, на дїлї єсть більше.

відрізану від дальших західнїх громад двома переважно мадярськими *(Текегаза* і *Гудя)*; у західній групі найбільше руські *Гимлівці*[1]), що повстали вже у 50-их роках XIX ст., і *Сасфалу* над Тисою. Мадярські громади з греко-католицькою більшістю є: *Текегаза*, *Чепе*, *Батар*, *Фаркашфалва*, *Чедрег*, *Кикиньишд*, та крім того греко-католицькі меньшости есть у всїх иньших громадах.

Правобічний повіт вже у переважній більшости руський (58·67%), але певно більше, анїж се урядово подано[2]). Статистика 1900 р, ріжнить ся від 1890 р. одним селом, *Матьфалва* і на картї воно означене як руське. Зрештою тілько 8 громад мадярських, 21 громад в середній і східній части — руські. Про *Сивлюш* говорено висше.

Таким способом головна руська теріторія має ось яку межу: з *Марамарошської* столиці виходить на південь від *Велятина*, розділяє *Хижі* від *Тернавки*, *Черну* від *Гудї*, *Кіральгазу* від *Текегази*, переходить Тису і від *Сивлюша* скручує на південний схід, обіймає *Сасфалу* і *Гимлівці* та знов іде на північ, відділяє *Фекете-Ардів* і *Чепе* від *Сасфалу* і *Гетеня*, обіймає з полудня *Чуму* і переступає третій раз Тису, обходить з заходу *Шашвар*, зі сходу *Фанчику*, з заходу *Матьфалву* й *Егреш* та звідти прямує на північ до р. Боршови коло впаду Іршави і дальше біжить долї рікою аж до впаду Салви, тут вступає у *Бережську* столицю. До сеї головної межі притикають мішані полоси; румунсько-мадярсько-руська у *Тернавцї*, мадярсько-руська у *Текегазї*, *Гудї*, *Сивлюші*, *Фекете-Ардові*, та на просторі від *Батара* по *Керестур* (окрім *Петерфалви* й *Тівадара*), вкінцї у *Фекете-патаку* й *Шаланках*. Найчисленнїйше виступають Русини у 3 перших полосах. Поза тими мішаними теріторіями малі громадки Русинів розсипані скрізь по громадах західньої части комітату серед мадярської людности аж по *Тур-Теребеш*, звідки сї колонії переходять у сусїднїй *Сатмар*.

Угоча — се типова теріторія, де елементи руський і мадярський сильно перемішані і де виступає окрема поява — Мадярів грецького обряду (руської віри). Хоч як раз у сих околицях поважну пайку таких «Мадярів» треба покласти на рахунок статистичної фікції, то всеж таки поважна частина греко-католиків *Угочі* мусить бути причислена до мадярської національности. Офіціяльно на 52.417 гр. кат. (62·9%) Русинами признано тілько 32.721 (себто 39·3%). Громади із більшостю греко-католиків, а при тім переважно або чисто мадярські що до язика мали-б бути: *Сивлюш* (?), *Фанчика*, *Уйгель* — на правім боцї, а *Текегаза*, *Чепа*, *Фаркашфалва*, *Батар*, *Чедрег* і *Кикиньишд*. Окрім того в усїх иньших громадах есть більші або меньші скіль-

1) Властиво *Нётлосг*, бо руської назви нема.

2) Ріжниця межи Русинами і греко-католиками більша анїж 4000.

кости греко-католиків мадярського язика помішані понайбільше з кальвінами, меньше з католиками.

Що до походження отсього елемента, то без сумніву переважна частина їх — то колишні Русини навіть по мові, а вкінці єсть між ними й дійсні Мадяри, що в часах релїгійної боротьби між католицтвом і протестантизмом принимали грецький обряд як невтральний. На нашій карті видно, як мало що не цїла сусїдня Русинам мадярська етнографічна теріторія, почавши від *Сивлюша* а скінчивши на рр. Бодві і Шайо повна Мадярів греко-католицького обряда, і не мало між ними громад, де вони мають навіть абсолютну більшість. Окрім означених комітатів, ще така полоса розтягаєть ся на *Бігар*. Зачалом беручи, сей «руський» обряд—то документ давнїйшої колонїзації руської людности з гір і підгіря на доли, колонїзації, яка одначе не старша кінця XVII ст., а вже нїколи не можна сих слїдів прикладати до часів загальної славянської міграції (VII—VIII ст.). Навіть руська колонїзація у сих околицях долїшнїх, що мають руський характер, як саме в *Угочі*, не може бути названа старшою, як із першої половини XIII ст.[1]).

3. Берег.

Ся столиця обіймає головно басейн Латориці і Боршови по Тису. У 1900 р. всеї людности було 208·589, з того Русинів 95·308, себто 45·72%, значить — релятивна більшість по руськім боцї. З огляду на звістну тенденцію можна допустити число Русинів аж 50% і більше. На иньші народности припадає урядово: 44·7% Мадярів, 8·9% Нїмцїв і 0·5% Словаків[2]).

---

1) Не місце тут аргументувати докладнїйше сей безсумнївний для нас факт, все-ж таки кілька історичних свідоцтв про *Угочу* розяснить дещо справу. Наперед бє в вічи факт, що богато сїл в *Угочі* не має нїякої руської назви, тілько мадярську, і то села, яких слїди маємо з XIII а навіть XII ст. (Végardó 1234, Egres 1284, Szöllös 1262, Szirma 1249, Sásvár 1300, Heteny 1295, Чома 1219 й ин.). Усе те вказувало-б, що Русини займили вже готові села. У *Сасфалу* ще 1272 сидїли Нїмцї, з чого пішло й імя. Про деякі села, як *Шашвар і Гетень* маємо виразні свідоцтва, що села сї мали колись мадярську людність. У першім із них ще в половині XIV ст. була латинська капеланїя, з якої сьогодня нема слїду; імена жителїв *Чоми* з р. 1219 не мають навіть славянського характера; *Гетень* ще 1709 р. був мадярсько-кальвінський; в р. 1512 села: оба *Шарди*, обі *Копанї*, *Чінгава*, *Завадка*, *Єгреш*, *Черна* (теж у 1471), *Валлесак* (теж у 1471), *Хижі-Тернавка*, *Комлонше*, *Ботарча* — усї фігурують як волоські села; *Сивлюш* тодї виглядає цїлком по мадярськи. Живійший наплив руської людности був звичайно після татарських походів або турецьких війн. На основі переписи з р. 1720 обраховано на 739 людей (після татарського спустошіння 1717 р.) 577 Мадярів (78.08%), а тілько 161 (себто 21.79%) Русинів. Те саме жерело говорить про запустїннє околицї, між иньшим *Чедреґ* мав тілько дві родини, від 7 лїт загосподарював ся, а перед тим 30 лїт стояв пусткою. І якже в таких умовах можно говорити про постійність населення?

2) У 1890 р. ті числа були (без війська): 45.6, 42.4, 10.8, 0.7. Дочисленнє війська у 1900 р. прибільшає Мадярам, а відбирає Русинам 0.1%. В р. 1869 на 129.888 мало бути 82.795 (52%) Русинів, 53.561 (майже 40%) Мадярів і 11.702 (понад 7%) Нїмцїв.

Найчистійший руський повіт — *горішній* (у басейні р. Іршави), бо має 82·11% Русинів (греко-католиків меньше, ріжницю зробили Жиди). На 32 громади тілько одна мала (*Дуби*) німецька. Значне число Німців дали головно Жиди, а Мадярів Жиди та Русини. Дійсних Німців і Мадярів тут дуже маленько. Басейн горішньої Латориці займає *свалявський* повіт, що числить 78·36% Русинів, майже ідентичних числом з греко-католиками. Жиди з малими виїмками записані за Німців. Правдиві Німці мають більшість у 2 громадах (*Новім Селї* і *Драчинї*). Більша скількість дійсних Мадярів є у *Сваляві*; значний контінгент придбали їм Русини (інтелїгенція). Зрештою всї громади (55) чисто або переважно руські[1]). Словаки виступають більшими гуртками у 3 громадах руських (*Вижня Грабониця*, *Звірська Гута*, *Жденьова*), а в 1 німецькій (*Драчинї*). *Латорицький* повіт має мати 74·56% Русинів, греко-католиків дещо більше. Жиди збільшили число Німців, але й правдиві Німці мають більшість у 2 громадах (*Синяку* і *Старих Кленівцях*) і більші гуртки у 2 (*Нижній Грабониці*, *Грабовім*)[2]). Мадяри мають більшість в одній громаді (*Ракошинї*)[3]), та крім того більше число у 4 (*Кайдановім*, *Підгірянах*, *Росвиговім*, *Чинадієвім*). Словаки є в більшости в 1 громаді (*Нових Кленівцях*), більший гурт також в 1 (*Старих Кленівцях*). Руських громад 48, в одній з них руська більшість тілько релятивна (*Росвигово* 39·48%). Четвертий повіт *мункачівський* має офіціяльно 50·73% Русинів. Греко-католиків більше о 2500! Цїлий повіт дїлить ся на три етнографічні теріторії—руську, німецьку і мадярську. Перша має 26 громад, друга 7, третя 3, а 1 громада єсть осередною між усїми, себто *Мункачево*.

У сьому останньому релятивну більшість мають Жиди, записані переважно за Мадярів; число Русинів, означене урядом 11·19%, рішучо за мале; в дійсности мабуть у двоє таке. З поміж руських громад одна (*Підгород*) має тілько 46·62% Русинів, себто тілько релятивну більшість — решта Німці та Жиди. У всїх німецьких громадах єсть Русини (найбільше у *Варпаланці* (15·83%) та *Керепці* (17·42%). Також у руських громадах єсть більші німецькі гурти (*Барбово*[4]), *Лалово*, *Підгород*)[5]). З мадярських гро-

---

1) У 1890 р. одна громада (*Звірська Гута*) мала бути переважно словацька, а одна (*Пасїка*) чисто (!) мадярська. Се один із ярких примірів певности урядової статистики. Сюди треба почислити мабуть і переміни віри за 10 лїт. Так прим. сс. *Локоть* (гор. пов.) мало бути 1890 р. православне, а *Завадка-Пересирова* (слав. пов.), *Шелестів*, *Обава* (лат. пов.) і *Рятідь* (мук. пов.) мали бути римо-католицькі; тимчасом в усїх 1900 р. самі греко-католики, як і давнійше було.

2) Карта *Черніга* в усїх 3 згаданих повітах показує німецьку колонію тілько у *Синяку*.

3) Здається, ся більшість не зовсїм певна, всї жителї говорять також по руськи, у *Черніга* ся громада переважно руська.

4) У *Черніга* в сьому селї більшість німецька!

5) Більша скількість Мадярів: у *Горондї*, *Новім Давидкові*, *Клучарках*, *Лучках* і *Страбичові*.

мад одно *Дрисино* має значнійше число Русинів (11·44%)[1]). *Жнятино* показує тілько 0·47%, але се без сумніву статистичний фальш[2]). Трохи Русинів є мабуть у *Форноші*, хоч урядово цілком не виказані. У *надтисянськім* повіті статистика 1900 р. начислила тілько 2·43% Русинів, з одною лише переважно руською громадою (*Квасово*). У 1890 р. руською громадою був ще *Гомок*, тому й його означено на мапі як руську громаду, хоч офіціяльно нема у ній ані одного Русина[3]). Мадярські греко-католицькі громади 2 (*Яношіово* і *Чома*)[4]). У північній части повіта Русини живуть скрізь як меньшости. Найбільше єсть їх у *Гат* (20·97%)[5]), опісля у головнім місті столиці, *Берегсасї* (11·6%), в иньших меньше, всеж таки більше ніж подано урядово; у південній частині повіта статистика виказує тілько незначне число Русинів у 9 громадах на сході[6]). Імовірно єсть їх і тут більше. Останній повіт—*косинський* має найменьше Русинів, усіх 195, себто 0·69%. Найбільше живе їх у *Батю* (4·4%), *Чомонї* (2·93%), *Шом* (2%) й ин.—у громадах близших до головної руської теріторії[7]).

Означити головну руську межу тут значно легче, анїж в *Угочі*. Коли *Квасового* не матимемо за острів, тоді границя пійде від Боршови, коло впаду Салви, на північ, полишить на боці *Береги* і *Нове Село*, відділить мадярський *Форнош* від руських громад: *Барбово* і *Пистрялово*, німецький *Софієндорф* від *Фогараша* й *Лалова*, обійме зі сходу й півночи німецькі громади: *Березинку*, *Нїм. Кучову* й *Керепець*, звернеть ся на захід через *Мункачів*, обійме з півночи і сходу німецькі: *Варпаланку* і *Павшин*, дальше на південний захід, обійме з полудня *Горонд* та перед *Баркасовом* звернеть ся до півночи, дійде до Латориці і побіжить долї рікою аж до місця, де р. Стара впадає, а звідти на північ в *Ужську* столицю. На головній руській теріторії єсть 6 німецьких островів, 1 мадярський й 1 словацький. Переважно мадярським єсть теж *Мункачів*. Руський острів на мадярській теріторії тілько 1 (з *Квасовом* 2). На цілім просторі нема рішучої границї руської людности, але притикає широка полоса мішана, в середині німецько-руська, по краях мадярсько-руська; між руську і німецьку теріторію всуваєть ся мала мадярсько-русько-німецька теріторія—*Мункачево*.

---

1) Приналежний сюди хутір *Коропець* (Керепець) має бути руський (*Черніі*).

2) У 1890 р. 1/3 Русинів.

3) В р. 1869 переважно мадярська, 1880 р. чисто мадярська, 1890 переважно руська, у *Черніга* — руська. *Легоцький* у своїй монографії комітата зове його чомусь мадярсько-словацьким; *Фейньеш* — руським.

4) *Фейньеш*, *Черніі* і навіть автор монографії Берега, *Легоцький*, зовуть сю *Чому* переважно руською громадою, урядові записи від 1869 подають все як мадярську.

5) До р. 1900 не записувано їх цілком. Чи не нові се поселенці?

6) В західній сторові має бути громадки Русинів у *Янд* і *Гете*.

7) По правім боці р. Борші єсть тілько одна громада, *Рафайна*, чисто мадярська; руські колонії доходять, окрім кількох чисто мадярських громад, на захід до самої Тиси.

Взагалї у *Берегу* і *Марамароши* руська етнографічна теріторія показуєть ся доволі певною, не трудно її відмежувати від сусїднїх, ну, і що важно, вона перетревала віки[1]). Колонїзацийний рух руської людности на мадярську область довів до натурального результату: руські колонїсти винародовлювали ся, творячи звісних Мадярів «руської» віри, одначе з виїмком двох громад (*Яношіова* і *Чоми*) не здобули вони нїде абсолютної більшости. Загал мадярської людности в сих сторонах—кальвінський[2]).

4. Угоча.

Головна теріторія сієї столицї лежить у басейнї р. Уга; східня її половина руська. Усїх Русинів 1900 р. мало бути 36·4% (55.742 на 153.266). Окрім Мадярів, виступають тут сусїдами Русинів також Словаки[3]), і те сусїдство продовжаєть ся аж до західнього кінця Угорської Руси. Межа русько-словацька належить до найскрутнїйших питань при дослїдах над етнографічним віддїленнєм Угорської Руси. Дїло втому, що оба сусїдні племена стикають ся зі собою без рішучої межі, але на великім просторі мі-

---

1) Що більше, деякі вказівки велять догадувати ся, що колись мадярська колонїзація досягала дальше до півночи і сходу. Обраховання з р. 1720 давало-б (як що можна йому вірити) 65.05% мадярської, а 34.51% руської народности. В части се ймовірне тому, що південно-західні громади (мадярські) показують тодї густїйшу людність анїж руські, але окрім того такі сьогодня руські села як: *Доробратово*, *Квасово*, *Лучки*, *Росвигово* й ин. мали мати буцїм переважно мадярських людей. Навіть із иньших жерел знаємо інтересний факт, що в XVI—XVII ст. у руських сьогодня селах стрічаємо дуже богато, часом переважно мадярські імена жителїв. Сюди належать: *Березинка*, *Черленів*, *Доробратово*, *Дубина*, *Фогараш*, *Горонд* (?), *Загатя*, *Іванівцї*, *Кайданово*, *Клячаново* (у XVI ст. кальвінська), *Косино*, *Лалово*, *Лохово*, *Лучки*, *Макаріово*, *Мідяниця*, *Микулївцї*, *Дунковиця*, *Росвигово*, *Пистрялово*, *Підгоряни*, *Русківцї*, *Шаркадь*, *Нове Село*, *Коропець*, *Страбичово*, *Вижниця*, *Воловець*, *Завидово* й ин. Се явище толкуєть ся тим, що через турецькі війни XVI і XVII ст. богато людей утїкало з полудня на підгірє карпатське і тут рущило ся; сьогодня дїйсно богато між угроруськими селянами чистомадярських імен. Що нинїшня мадярська теріторія мала завсїди ті самі межі, помимо постійного напливу руського елементу, про те переконує нас також богато фактів. В тих околицях нема нїяких звісток про руську церковну організацію. Переважно гр.-кат. *Яношіово* мало руську церкву аж від 1748 р. Документальні найдавнїйші звістки про руські парохії маємо з початку XV ст. (1418) про *Макаріово* і *Шаркадь*. Противно латинські парохії були в першій пол. XIV ст. в тих громадах, де теперь панує тілько «руська віра». Реєстр папських десятин із рр. 1333—1335 вичисляє ось які парохії: *Серне*, *Дарови*, *Барабаш*, *Мункач*, *Бучу*, *Чинадіяво*, *Варі*, *Тарпа*, *В. Атя*, *Марок*, *Чарода*, *Касонь*, *Мужай*, *Боршва*, *Форнош*, *Бодолов*, *Тівадар*, *Дрисино*, *Бегань*, *Іванівцї*, *Кідьовш*, *Гелейньеш*, *Бене*, *Жнятино*, *Ракош*, *Добронь*, *Берегсас*, *Береги*, *Б. В. Ардов*, *Намень*, *Брестово*. Взагалї перед XV ст. з нинїшньої руської теріторії згадують ся імена ледви деяких примежних громад, а з дальших хиба тілько *Чинадіяво* і *Свалява*. Деякі села були первісно без сумнїву румунські (*Кендерешів*, *Коропець*, *Станово*, *Завидово* й ин.).

2) В цїлім комітатї 50% гр. кат., 27% кальв., 9% рим. кат., 14% жидів.

3) Мадярів 30.2%, Словаків 28%, Нїмцїв 4.6%. В р. 1890 (без війська) було: Русинів 34.4%, Мадярів 27.5%, Словаків 29.6%, Нїмцїв 7.6%; військо додає Мадярам а віднимає Русинам 0.2%.

шають ся обі народности, витворюючи навіть тим способом перехідну язикову полосу, й за тим ослабляєть ся абсолютна вартість лінгвістичного крітерія. Релігійний крітерій слабне тут також, бо й між Словаками єсть значне число греко-католиків. Без матеріялів, збираних на місци, без докладного розсліду західньоруських і східньословацьких діалектів, без історичного прослідження руської і словацької колонізації та релігійних обставин у минувшині—трудно говорити про докладне розмежованнє Русинів і Словаків. Тимчасом таких дослідів ще дуже обмаль, і вони не дозволяють зовсім певно утвердити русько-словацьку межу. Коли переглянемо відповідну літературу й етнографічні карти, то вдарить нас величезна неодностайність що до сеї межі. *Фейньеш* був тої (хибної) думки, що в північній Угорщині греко-католиками єсть тілько Русини і Мадяри (окрім Румунів), про таких Словаків він не знав нічого, чи там не розумів, яка дійсна ріжниця між обома словянськими народностями, тому прибільшив дуже значно число Русинів в Угорщині. За ним пійшли дальші статистики й дослідники. *Черніг* та *Головацький* мали поважні сумніви, чи то все Русини, але їх розуміннє дійсного стану було не зовсім ще певне, аби зірвати з тим популярним ідентіфікованнєм Русинів і греко-католиків[1]). Спис людности 1869 р. держить ся дуже дивного погляду і бере за Словаків найчистійших Руснаків *Спиша* і *Шариша*, а натомісць за Русинів має богато Словаків у середнім і південнім *Земплині*, так що карта зроблена на основі сього матеріялу була-б правдивим дивоглядом.

Від 1880 р. бачимо вже докладнійше розділюваннє Русинів і Словаків[2]). Одначе при останніх двох списах угорський уряд почав новий, мало зрозумілий процедер, записувати цілі простори, руські без найменьшого сумніву, за словацькі. Не стану тут докладно означати всіх тих громад, що з ними статистика робила й робить безнастанні експеріменти, бо се розширило би отсю статю не в міру[3]), зазначу тілько метод, якого держав ся при розділі Русинів і Словаків. За основу взяв я три останні списи людности (1880, 1890, 1900) і комбінацією старав ся я відділити дійсні руські громади при помочи карти *Черніга*, брав під розвагу, окрім автопсії розділ словацьких і руських громад, зроблений компетентним чоловіком о. *Ставровським*[4]), монографію Словаків С. *Цамбеля*, який старав ся словацько-

1) На се прибільшуваннє Русинів давнійшою статистикою дав позір А. *Петров* у «Замѣтках по Угорской Руси». Його словацько-руська межа близько сходить ся з нашою.

2) Записуваннє деяких греко-католицьких громад перед 1880/1 за руські, а потому за словацькі, дало деяким некритичним ученим підставу до проголошування, що Русини буцімто масово словачать ся. В останніх часах в тій ролі виступили мадярський учений *П. Балоґ* і чеський *Л. Нідерле*.

3) Се зроблено у статї «Причинки до пізнання...».

4) У розвідці *Гнатюка* «Русини Пряшівської епархії».

руську межу означити дуже сумлїнно, та язикові матеріяли, зібрані *Гнатюком* і *Верхратським*[1]). При тім одначе зазначено на картї всї ті словацькі громади, де є греко-католицька більшість; де є тілько така меньшість, там означено тілько схематично (лїніями).

Та вернїм до *Ужської* столицї. З 5 повітів руськими треба назвати 3, *березнянський*, *перечинський* та *ужгородський*. *Березнянський* належить до найбільше руських на цїлій Угорській Руси. Русинів записано урядово 89·42%, навіть більше анїж греко-католиків. Жиди доволї часто виступають як Русини, але є й Русини записувані за Мадярів (найбільше у *Вел. Березнім*[2]). Громади з не-руською більшістю нема анї одної. Руська релятивна більшість в 1 громадї (*В. Березнім* 45·89%), але се мабуть тільки статистична фікція. *Перечинський* повіт так само належить до найчистїйших (87·08%). Число Русинів переважає дещо греко-католиків. Мадяри і Словаки єсть у значнїйшім числї в громадах (*Перечинї* і *Реметах*), дещо Нїмцїв в 1 (*Бистрім*). У всїх громадах абсолютна більшість Русинів[3]). *Ужгородський* повіт по урядовим жерелам тілько в третинї руський (33·69%). Релятивна більшість в руках буцїмто Мадярів. З огляду одначе на звістну тенденцийність мадярського уряду, можемо приняти на певно, що релятивна більшість таки по сторонї Русинів[4]). Теріторіяльно займають Русини значно більшу половину повіта. На 55 громад переважно руських єсть 33 гром., з тих дві (*Радванка* і *Середнє*) мають мати тілько релятивну більшість[5]), словацьких 12, мадярських 9[6]). Сам *Ужгород*[7]) має мішану людність. Найбільше мабуть таки Мадярів, Русинів у кождому разї у четверо більше, анїж урядово почислено (3·32%!)—велика частина греко-католиків сього

---

1) Таким способом можна було означити ті руські громади, де є руська більшість; натомісць означеннє меньшостей просто неможливе; вони подані стілько, що у найновійшій статистицї. Остаточно хоч єсть їх більше, то вони або вже пословачили ся і словачать ся тепер, або незабаром зіллють ся з корінним словацьким населеннєм.

2) Тут єсть теж значнїйше число Словаків.

3) Громада *Поляна-Гута* мала бути колись словацькою, звідти її давнїйша назва — Tót-Polena.

4) В 1890 р. мало бути Русинів 33.75, а Мадярів 32%, одже релятивна більшість руська. Сам *Унгвар* прибільшає сильно число Мадярів.

5) Офіціяльно записано в першій 27.8%, у другім 41.23% Русинів, в дїйсности їх і тут і там більше; в *Середнїм* таки абсолютна більшість.

6) Одна з них *Мінай* має греко-католицьку більшість. Мадяри виступають у значнїйшім числї ще в отсих руських громадах: *Баранівцї*, *Дравцї*, *Коритняни*, *Середнє*. З руських громад — *Глубока* має половину Русинів римо-католиків, а *Оноківцї* таки мало не у $^3/_4$ римо-католицькі, тому то звичайно записувано се село до Словаків; в р. 1890 раховано тут $^1/_4$ Русинів; *О. Брох* називає сю громаду словацько-руською.

7) Тут замічу, що уживана й нами назва *Ужгород* зам. *Унгвар* в дїйсности в народї не жиє, се книжний переклад тілько, якого одначе нема причини відкидати, тим більше, що ввели його самі Угорські Русини.

міста (3947) мусить бути таки Русинами[1]). Між иньшими мадярськими громадами найбільше в *Довгім* (14%), між словацькими у *Нов. Німецькім* (5·45%)[2]).

Переходячи до *собранецького* повіта, що обіймає басейн Рибницького потока, треба при визначеню етнографічної межі—тут уже тілько словацько-руської — памятати ось що: безсумнївно руська єсть тілько одна громада *Бенятина*, де люде говорять тілько по руськи. Самий північний кут повіта займає вже мішана полоса, де люде говорять двома мовами — руською і словацькою, ся остання бере помалу верх і можливо що по якімсь часї руський язик тут згасне[3]); сюди належать: *Поруба* (ще найбільше руська), *Підгородя*, *Хлївище*, *Гоньківцї*, *Конюш* (уже найменьше руський). Третя полоса вже безсумнїву словацька (хоч із сильними впливами русчини) простягаєть ся дальше до полудня і заходу. Таким способом на 51 громаду руських було б 6 (урядово тілько 2, крім *Бенятини* ще *Поруба*), а в них коли 2000 людей (урядово тілько 962). Окрім того живуть ще Русини розкинені по иньших словацьких громадах[4]).

Капушанський повіт не має анї одної переважно-руської громади, самі мадярські і словацькі. Тілько у мадярській *Йоври-Дармі* єсть значнїйше число Русинів (2·42%), так само у *Концгазї*, та ще в кількох инших громадах по дещо[5]).

Головна етнографічна межа Русинів іде від місця злуки рр. Латориці і Старої на північ поміж потоками Циганським і Солотвинським, обходить від сходу й півночи *Хомець*, скручує на захід, відділяє *Часловець* від *Кори-*

---

1) *Фейньеш* зове *Унгвар* у більшости руським; се треба так розуміти, що тодї була в нїм перевага греко-католиків.

2) Мадярсько-руську межу, хоч вона не представляє великих трудностей при визначенню, все-ж таки не завсїди подавано однаково:

	Фейньеш.	Черніг.	1869.	1880.	1890.	1900.
Бараничі.	рус. мад.	мад. рус.	мад. рус.	рус. мад.	рус. мад.	рус. мад.
Часловець	рус. слов.	мад. рус.	рус. слов.	мад.	мад.	мад. рус.
Довгополе	рус. мад.	рус.	мад. рус.	мад.	мад. слов.	мад. рус.
Хомець	мад. рус.	рус. мад.	мад.	мад.	мад. рус.	мад. рус.

3) Усе соціяльно-економічне житє сих громад звязане тїсно з словацькою теріторією, а відділене горами від руської.

4) Найбільше у Вж. *Рибницї*, *Гамрі*, *Нж. Рибницї* (13%), *Кристах*, *Йовсї*, *Гажинї*.

5) *Ботфалва*, *Павловцї*, *Сенна*, *Сірте* й ин.; подальше на захід єсть близше не означена скількість у *Капоші* та *Ішцї*.

тнян і знов звертає до півночи, полишаючи на ліво мадярські громади: *Гомок*, *Кетергень*, *Мінай* на *Радванку* і *Унгвар*, обходить від заходу *Доманинці* й *Онокінці*, дальше поміж річкою Криваком і Стровою іде до півночи, полишаючи на боці словацьку *Гуту*, потому звертаєть ся до заходу поміж потоками Липовцем і Собранецьким, обходить від заходу *Гоньківці* та *Хлївище*, доходить до границї комітата при жерелї Рибницького, обходить з півночи словацьке *Гамре* і знов від разу повертає до полудня, щоб забрати руську *Порубу* й опісля ще раз скрутити на північ до комітатської границї. Одначе з цїлого простору у собранецькім повітї безсумнївно руська єсть тілько одна громада—*Бенятина*, поза нею межа ішла-б північною границею комітата[1]).

До сеї головної межі притикають мішані полоси: мадярсько-руська від *Часловця* і *Хомця* до Латориці, така сама на просторі між *Ужгородом*, *Концгазою* і *Дармою*; дальше словацько-руська полоса коло *Пинковцїв* і *Нїмецького*—сильно перемішана з попередньою; так само на верхівях Рибницького і Порубського; окрім того єсть два мішані острови, у *Кристах* і *Гажинї*, в яких одначе Русинів небогато. Розуміється, що малими громадками розкинені вони й по иньших мадярських і словацьких громадах, які одначе статистика мало де зазначає.

Коли в дотеперішнїх комітатах не богато (найбільше в *Угочі*) було таких громад, що мали мадярську людність грецького обряда, то в *Ужськім* комітатї маємо тілько одно таке село (*Мінай*); натомість греко-католицьких громад із словацькою мовою маємо тут богато, найбільше у *собранецькім* повітї. Вони означені на мапі окремою краскою. Коли проведемо пряму лїнію від *Унгвара* до *Михайловець* над Лаборцем, то увесь трикутник по північнім боцї сієї лїнії мало що не увесь покритний такими громадами (понад 50% гр. кат. має аж 31 громада); а навіть ті, де нема греко-католицької більшости, мають поважну таку меньшість (по правім боцї р. Уга єсть 26 громад, а по лївім 2, де людей «руської» віри не меньше 20%). А як що рішить ся остаточно словацький характер громад: *Конюш*, *Гоньківцї*, *Підгородя*, *Хлївище*, *Поруба*—тодї вийде просто, що увесь басейн Рибницького і простір межи Лаборцем і Угом має тілько одну чисто руську (по мові і вірі)—*Бенятину*, натомість 36 словацьких громад із понад 50% гр. католиків, а 26 громад із попад 20%; на иньші полишаєть ся тілько 9 словацьких громад.

---

1) Карта *Черніга* подає сю головну межу дещо инакше. Мадярсько-руська границя, починаєть ся у нього тут же, що й у нас, але в дальшім до руських придано *Довгополе* й *Хомець*, натомість *Баранинцї* являють ся мадярськими, так само *Радванка*. По противнім боцї Уга до руських громад почислено: *Вж. Нїмецьке*, *Орехову*, *Прикопу* та ще мабуть ті, що між ними лежать (*Порубка* означена як словацька); подібно руськими у нього *Кушин* і *Калуша*, словацькі натомісць *Гоньківцї*. Поза тими ріжницями обі карти годять ся.

На сьому місци треба сказати кілька слів про питаннє: звідки взяли ся отсї Словаки «руської» віри? Чи се пословачені колишнї Русини, чи Словаки, що приняли словянський обряд? Не заходячи далеко в розбір сього питання, зазначу тілько головний вислїд моїх дотеперішніх дослїдів на сьому полї, який можна зібрати в ось які пункти:

1) Головна племінна межа русько-словацька протягом довгих столїть майже не переміняла ся і була така як сьогодня.

2) Коли розпочала ся в XIII а головно в XIV ст. руська міграція від півночи, в басейнї Рибницького була вже людність словацька.

3) Русини осїдали від початку також поміж Словаками, приймаючи поволи їх мову, уводячи одночасно богато руських елементів (лексику) у мову словацьку і подаючи тим окремий діялектичний характер сїй частинї словацького язика, що зоветь ся східнїм[1]), з більшими або меньшими ріжницями, в міру того, чи наплив руського елементу був більше чи меньше живий. Якийсь час задержували руські колонїсти свою мову, але поволи молодші поколїння підпадали що раз більше ассіміляції до словацького язика.

4) В деяких історичних часах, наперед XIII—XIV ст., опісля XVII—XVIII був міграцийний рух такий значний, що «руська» віра брала дуже часто верх, а навіть в часї католицько-протестантської боротьби могла ассімілювати людей иньших конфесій.

5) Руські колонїсти серед Словаків, приймивши навіть словацьку мову, довго не переставали себе звати Русинами (Руснаками) на означеннє своєї релїгійної окремішности. Се єсть в части й доси, хоч звичайно потомок тих Русинів говорить тепер, що його віра «руська», але мова «словенська». Сей ассіміляцийний процес був давнїйше ще стілько живійший, що словацький язик мав ся за «панський», яким говорила північно-угорська шляхта і міщанство. Як що таким пословаченим Русинам приходило ся переходити на нові оселї, прим. між Мадярів, Нїмцїв, Хорватів, а традиція племінної окремішности була ще жива, то на нових оселях назва «руськости» полишила ся у них не тілько для означеня конфесії, ане навіть для мови і взагалї національности, хоч вони обєктивно вже нїщо иньше як східнї Словаки (сюди належать т. зв. Бачванські Русини й ин.).

5. Землин (Земплин).

Землинська столиця по *Мароморошській* найбільша у північно-східній Угорщинї. Дїлить ся вона на три етнографічні полоси: північна найменьша

1) На нашій мапі тілько *Гимир* належить уже до західньої словацької групи.

руська, середня — словацька з руськими колоніями, південна найбільша — мадярська. Перша обіймає самі верхівя рік Лаборця й Ондави, друга простягаєть ся над сими обома ріками і Топлею аж до сполученя сих рік з собою і Угом, третя попад Бодрогом по Тису. Числові відносини всїх трьох народностей подібні: найменьше 34.831 (11%) Русинів, 106.114 (32%), Словаків, а найбільше 174.107 (53%) Мадярів[1]). Племінні відносини в сїм комітатї доволї не ясні і не тілько урядові означення показують ся часто дивовижні, але й дослїдники дуже мало годять ся з собою[2]).

З 10 повітів переважно руські громади мали-б бути, по офіціяльним датам, тілько у 4 (*снинськім*, *гуменськім*, *стропківськім*, *воронівськім*), в дійсности у 6 (ще у *сечовецькім* і *токайськім*). Тут ріжниця тілько у руських колоніях, що їх уряд записав словацькими і мадярськими. Одначе й на головній руській теріторії є значні ріжниці між урядовою статистикою й отсею картою. Що до *снинського* повіта (долини: Ублї, Улички й гор. Цироки), то сей майже цїлком руський: 45 громад руських (з тих одна — *Зубне* — не зовсїм певна), 4 словацькі (*Снина*, *Цироцка Бела*, *Длуги*, *Папин*)[3]). З поміж словацьких громад *Длуги* мають найбільше Русинів 2·14%, та буцїмто зовсїм нема у *Ц. Белї*. Зогляду, що словацькі громади майже найбільші у повітї, тому обнижають число Русинів на 70% (урядово 68·22)[4]). *Гуменський* повіт (долина гор. Лаборця) руський у північній половинї. Значнїйшої ріжницї між сею картою й урядовою статистикою нема. Словаки мають мати релятивну більшість, а Русинів третина (32·57%). Руських громад 30, з поміж них найбільше чужих елементів єсть у *Межилабірцях* (Русинів 53·8%). Жиди записували ся за Нїмцїв, Мадярів, а навіть за Словаків, а найменьше за Русинів[5]). Що до двох громад єсть деякі сумнїви, чи можна їх порахувати між руські, себто *Дедачовцї* і *Машковцї*. Навіть знавцї означали їх як словацькі; на дїлї панує у них кріпко перемішана мова, що зовсїм природно виходить з їх географічного положіння. Може коли й дійсно станут вони такими як згадувані вже села у собранецькім повітї (Уг); до них можуть з часом и прилучити ся й *Валашківцї*. На словацькій теріторії єсть дещо Руси-

---

1) В р. 1890 відносини сї були иньші: 10%, 36% і 47%, але з сих ріжниць не можна нїчого певного витягнути.

2) Ріжниць не означуємо подрібно, бо їх богато; про се близше у моїх названих висше статях; окремішности карти *Черніга* подані при кінци.

3) Урядово (1900): 43 руські, 6 словацьких (ще *Зубне* і *Нехваль-Полянка*). В чому відхиляєть ся карта від статистики 1900 р., показують процентові числа Русинів при кождій громадї.

4) Значнїйше число Словаків єсть ще в руських громадах: *Грабовець*, *Зубне*, *Стакчин*, *Убля*; у *Стакчинї* і *Телепівцях* єсть навіть дещо Поляків.

5) С. *Рокитівцї* мало бути 1890 р. римо-католицьке (?), 1900 р. воно греко-католицьке.

нів у *Гуменнім* (0·41%), *Коханівцях* (3·87%), *Порубці* (2·3%), *Камениці* (0·8%), *Тополівці* (0·5%)[1]) та ще мабуть у *Лісковцях*. Сусідній до заходу *стропківський* повіт має урядово тілько 23 руські громади на 65 усіх—всї иньші словацькі. По моїм обчисленям словацьких громад тілько 15, всї иньші руські[2]). Замкнену теріторію мають Словаки серед Русинів коло *Стропкова* (*Стропків*, *Гоча* і *Брежниця*), з півдня втискають ся Словаки клином між Русинів над Ондавою (*Кельча*, *Петейовці* і *Туряни*). Два села: *Петрівці* і *Пакастів* тілько до половини руські, Словаки тілько мало перемагають Русинів (урядово 44·14%, 31·88%). Як відірвані руські острови виступають два руські села: *Рафаївці* і *Гіровці*, положені дуже недалеко головної руської теріторії. Що до сього другого, то панує в нїм мова так пословачена, що зачислювано його між словацькі громади (у *Гнатюка*), тому то се село означено як не зовсїм певне. Так само ще три иньші громади з головної теріторії можна назвати непевними, а се прибережні: *Грабовець*, *Рогожник* (у *Цамбеля*) і *Руська Кайня* (у *Гнатюка*); сей зазначено на мапі. Гурт Русинів мусить бути у *Голчиківцях* (урядово тільки 2!), а вже без сумнїву мусять вони бути у тих словацьких громадах, що всунені у руську теріторію, хоч урядово їх там майже цїлком нема. Число всїх Русинів трудно докладно означити, урядово єсть їх 27·37%, в дійности єсть їх не меньше 60%.

В иньших повітах сієї столиці маємо тілько руські острови. У *воронівськім* повітї одні тілько *Петківці*[3]) лучать ся з головною руською теріторією. Дальше на південь, по обох боках Ондави, висунені два руські острови: *Руський Кажимир* і *Штефанівці*[4]). Чисто руське *Банське* і русько-словацький *Давидів* з сусїднїми дрібними колонїями належать уже до більшої руської групи, що входить також у *сечовецький* повіт, й обіймає ще два села: *Цабів* і *Бачків*[5]). У *михалівськім* повітї руських громад цїлком нема, дещо Русинів зазначено тілько у 3 громадах[6]). У повітах переважно мадярської полоси маємо тілько одну руську громаду: у *токайському* повітї с. *Камлошку*[7]). В кількох громадах того-ж повіта має

1) Переважно польська громада.

2) Ріжниця у громадах: *Бжани*, *Бистра*, *Бокша*, *Брусниця*, *Валків*, *В. Владича*, *Н. Владича*, *Гавай*, *Грабовець*, *Детрик*, *Зем. Дрична*, *Шар. Дрична*, *Колбівці*, *Крижлівці*, *Маківці*, *Микова*, *Мразівці*, *В. Ольшава*, *Поляна*, *Рогожник*, *Зем. Сташківці*, *Шар. Сташківці*, *Токайк*, *Шандал*, *Якушівці*, *Гіровці*.

3) З дослїдників *Цамбель* поставив її між словацькі.

4) Дещо Русинів єсть ще у всїх сусїднїх селах від *Рафаївців* почавши до *Рудльови* коло Топлї і *Седлиск* коло Ондави.

5) У 1900 р. оба буцїмто переважно словацькі. *Цамбель* зове *Бачків* таки словацьким. Незначне число Русинів подане ще у кількох иньших громадах сього повіта.

6) У *Михалівцях*, *Паздишівцях* і *Гаталові*.

7) 1900 р. подано за переважно мадярську, 1890 за руську, 1880 за словацьку (!), 1869 за руську.

бути теж по кількох Русинів[1]). В *уйгельськім* повіті мають бути Русини тілько одиницями, найбільш у Шарошпатаку (8)[2]), так само у *бодрогськім* повіті[3]), а в *серенчськім* майже нема цілком (1).

Головна границя Русинів у *Земплинській* столиці така: З *Уга* вступає на західній межі *снинського* повіта і на півночи від *Валайківців* скручує до північного сходу, обходить від сходу та півночи *Снину* і знов добігає повітової межі над р. Удавою, звідси вихиляєть ся до південного заходу аж по Лаборець, забираючи руські *Машковці* і *Дедачовці* і повертає назад на Удаву понизше *Папина* й обходить з півночи се село, звертає на захід понизше *Рокитова*, *Берестова*, *Руської Кайні*, *Рогожника*, *Пискорівців*, *Грабівця*, обходить від сходу і півночи словацькі: *Петейовці* і *Туряни* та біжить назад долї р. Ондовою, перед слов. *Трепцем* повертаєть ся до заходу, займає руські села: *Детрик* і *Петківці* та повисше *Скрабського* горі рікою Топлею входить у *Шаришську* столицю. На тій руській теріторії єсть словацька група коло *Стропкова*. Мішані, словацько-руські полоси (коли тут взагалї можна про них говорити) є у *Длугих*, *Папині*, *Петрівцях* і *Пакастові*, *Голчиківцях*. На словацькій теріторії єсть окрема руська група з 3 сіл, до того 2 близші собі і 2 одинокі руські острови серед Словаків, а 1 серед Мадярів[4]).

Землин — се другий комітат, де бачимо богато Словаків грецького (руського) обряда. Як в *Угу* так і тут переважна їх частина — се колишні захожі Русини з півночи, які з часом підпали добровільній ассіміляції. Се словаченє робить тілько невеличкі поступи на головній словацько-руській границї, натомісць на наших очах гине руська мова в середнім *Землині*, понайбільше на тій самій географічній ширині, що й аналогічна полоса в *Угу*. Як там, так і тут визначено окремо на мапі тілько такі громади, де греко-католиків висше 50%, єсть їх разом аж 36, не кажучи про згадувані вже в горі сумнївні (8 громад). Всї вони збили ся у дві більші групи, одна

---

1) *Бодрог-Оласі*, *Ердивбене*, *Оласліска*, *Регейціаромгута*, *Токай*. Чи за тими одиницями криють ся справдешні руські колонїсти — годї сказати.

2) Та ще у *Колбаші*, *Вел. Торонї* й ин.

3) *Агард*.

4) При порівнанню висше сказаного з картою *Черніга* виходять деякі ріжниці. У *Черніга* руськими означені *Порубка* і *Петейовці* (мабуть!), натомісць за словацькі подані: *Дедачовці*, *Петківці* й острови, хиба тілько з руськими меньшостями. Одна тілько *Воля* над Лаборцем, *Комлошка* коло *Шарошпатака* і *Добра* межи Тисою та Боршою означені за руські. Виходить, що ассіміляцийний процес дійшов уже в першій половині XIX ст. вже до того, що руські острови серед Словаків можна було мати за загалом словацькі. *Чернігові* руські меньшости дуже розгалужені, так що докладно годї їх переповідати. Словацька теріторія майже вся покрита ними (найменьше коло *Гуменного* і в клині між Ондавою та Топлею); на мадярській бачимо одну групу коло *Шат. Уйгеля* і *Шар. Папака* по обох боках Бодрога і Божви), другу на сходї між Тисою і Боршою, третю воколо *Серенча*.

вздовш правого боку Топлї коло *Сечовець* і *Требишова*, друга між Ондавою і Лаборцем повисше *Михаловець* як продовженнє такої самої ужської групи. По за сими групами маємо тілько поодинокі греко-католицькі острови: на півночи 6 громад, між ними *Петейовцї* майже замкнені руською етнографічною теріторією, бо *Порубка* таки належить до ужської групи; на полудни єсть тілько 2 острови. Таких громад словацьких, де «руський» обряд числить висше 20%, маємо більше 60-ки; згуртовані вони переважно між долїшньою Топлею й Лаборцем. Зовсїм без греко-католиків нема майже словацької громади в *Землинї*. Руську групу повисше *Сечовець* треба мати не за що инше як тілько за останки великого колись простору, сколонїзованого перед столїтями Русинами; гірський характер околицї, комунїкацийні трудности були причиною, що в 3 селах таки ще говорять по руськи, як не виключно, то в переважній частинї. Сей процес словачення зайшов уже далеко в *Давидові* і *Порубцї*, яка певно ще не так давно мусїла бути переважно руська.

Розуміється — усе що тут сказано про Словаків грецького обряда, mutatis mutandis треба приложити й до греко-католиків з мадярською мовою. Одна група повисше *Шаторальяуйгеля*, друга на схід від першої недалеко Тиси, та ще дві з окрема над Бодрогом — разом 11 громад, а при них одна з словацькою мовою (*И. Регмец*). Греко-католицькі меньшости єсть скрізь по мадярській теріторії.

6. Шариш.

Ся столиця належить тілько двом племенам (друга після Угочі), себто Словакам і Русинам, у відносиних 3 : 2. Тут урядово подано число Русинів на 33.988, себто 19·48%, в дійности єсть їх там коло 22·5%, себто близько четвертина усеї людности[1]). Найбільше руський повіт — то *маковицький* (басейн гор. Ондави), бо має понад 70% Русинів (урядово 53·19%)[2]). Словацьких громад єсть тілько 4 (*Местіско*[3]), *Стебницька Гута*, *Шмільно* і *Зборів*), 2 з них то лишень острови серед Русинів, всї иньші (70) руські. Словаки живуть у більшім числї у *Сорочинї*, *Тишинци* і *Дуплинї*[4]); Поляки

---

1) Словаків має бути 66%, Мадярів 6.3%, Нїмцїв 6.2%; 1890 р. були ті числа (без війська): 20.8%, 66.9%, 3.4%, 7%; військо додає Мадярам 0.2%, Нїмцям 0.1%, Русинам відбирає 0.2%, а Словакам 0.1%.

2) Ріжниця у громадах: *Тишинець*, *Сорочин*, *Грибів*, *Пстрина*, *Сухе*, *Кожухівцї*, *Мироля*, *Бодружал*, *Прикре*, *Н.* і *В. Комарник*, *Крайня Бистра*, *Гавранець*, *Долгоня*, *Свиднички*, *Кружльова*, *Капишова*, *Чернина*, *Рівне*, *Стебник*, *Регетів*.

3) У сїм селї панує радше польський дїлект, анїж словацький.

4) Сї останнї три села означені на карті як руські, але сумнївні. Прилежні вони словацьким громадам коло *Стропкова*, тому людність говорить у них обома мовами. Перемішані були вони мабуть з давна.

окрім *Местиска* ще в обох *Свидниках* і *Рівнї*. *Топлянський* повіт (на середній Топлї) тілько в малій частинї руський, на правий бік Топлї виходить тілько одна руська громада *Влача*, але й на лївому боцї не всї села руські. Всїх руських громад 21 [1]), з тих 1 творить острів серед Словаків—*Фулянка*. На руській теріторії маємо замкнений словацький острів в *Радомі* й *Округлім*, який разом із *Стропковом* та *Местиском* творять одну чужоплемінну групу. З руських громад *Брезівка* має мати близько половину (?) Словаків, за те серед словацьких громад більше число Русинів єсть у примежних: *Ласцові*, *Кручові*, *Марганї*, *Кокинї*, *Керешфеї* і *Шмільнї*, та у словацьких островах. Дальший на захід — *секчівський* повіт руський тілько у меньшій частинї, має 25 руських громад, переважно на верхівях Топлї [2]). На руській части того повіта єсть 1 словацький острів: *Ленартів*, а на словацькій частинї 1 руський острів—*Решів*. Більші гурти Словаків єсть теж у руських селах: *Грабське* та *Львівська Гута*. У словацькій части повіта дещо Русинів зазначено у *Бардїєві* (0·23), але єсть їх там без сумнїву більше. В иньших нема Русинів майже цїлком (?). Загальне число Русинів у повітї повинно бути коло 27% (ур. 23·71%). *Вижньоториський* повіт (басейн горішньої Ториси і середнього Попрода) на 58 громад єсть 24 руські [3]), але руської людности не буде більше 33% (ур. 31·61%). Села *Плавниця*, *Плавеч* і *Луботинь* творять словацький острів між Русинами та Поляками і Нїмцями у *Спишській* столицї. *Ренчичів* (над М. Свинкою) єсть руським островом між Словаками. Дещо Русинів єсть у *Кривянах*, *Липянах*, *Брезовицї* і *Сабінові*. Натомісць значне число Словаків єсть у *Громоші*. *Широцький* повіт словацький. У ньому тілько 2 переважно руські села: *Клемберк* і *Миклушівцї* [4]), дещо Русинів єсть у *Седлицях*, *Руськім Новім Селї* коло *Прешова*, та у самім *Прешові* — тілько певно більше, анїж урядово записано [5]).

Головна руська межа у сїй столицї дуже крута: над Топлею виходить із *Земплинської* столицї, біжить горі Топлею, займаючи на правім боцї *Влачу* а полишаючи по лївім боцї словацькі: *Мичаковцї*, *Гіралтовце*, *Брезов*, *Ласців*, *Маргань*, *Кучин*, *Куриму*, *Дубину*, *Грабовець*, звідси скрутом обіймає з півночи *Гажлин* і знов доходить до Топлї понизше *Біловежи*, звідси іде на північ полишаючи словацькі: *Бардієвську Нову Вес*, *Длугу Луку*, *Зборів* і *Шмільно*, дальше скручує на захід, перетинаючи р. Яругу. Всьому

1) Ріжниця: *Бенядиківцї*, *Фулянка*, *Кобульниця*, *Щавник*, *Влача*.

2) Урядово тільки 21; ріжниця: *Боплярка*, *Криве*, *Криже*, *Мальців*.

3) урядово 21, ріжниця: *Громош*, *Олїйник*, *Пусте поле*.

4) Урядово тільки Миклушівцї, і вони ще дійсно з цїлої групи руських колонїй заховали найбільше руського характера.

5) У нижньоториськім повітї нема цїлком Русинів, статистика показує їх тільки 2.

місци можна покласти край суцільній етнографічній теріторії Угорської Руси. Тут зійшли ся вони клином при самій державній границї. Трохи дальше руська теріторія розширяєть ся знов до полудня. Межа іде наперед попід *Стебник*, *Тварижцї*, повисше *Габолтова*; звідси повертаєть ся на південь, перетинає Топлю на заходї від *Тарнова* іде правим боком р. Солотвини займаючи і руське с. *Криве*, а коли доходить до водного роздїлу рр. Топлї, Секчова і Ториси, сходить у басейн Секчова і забирає там чотири близькі до себе руські громади: *Завадку*, *Геральтик*, *Жатківцї*, *Городиско*, дальше іде в напрямі західнїм у басейн Ториси, понизше *Шоми*, *Яковян*, обіймає з заходу *Ганиґівцї*, а з півночи словацькі *Лучку* і *Каменицю*, дальше роздїлом води Попрада і Ториси, забираючи над сею останьою два горішнї руські села: *Штельбах* і *Блажів*, та тут переступає у *Спишську* столицю[1]). Мішана словацько-руська полоса виступає в кількох місцях: *Мичаківцї*, *Ласців*, *Кручів* і *Моргань*, *Шмільно*, *Ганиґівцї*, *Кривяни*, *Липяни*, та у словацьких островах, яких єсть 4 (а 5 громад). Руських островів єсть 4 (а 5 сїл).

І тут треба зазначити ті села, які не дають зовсїм ясного крітерія своєї словацькости або руськости, творячи перехідний елемент. Прим. *Цамбель* має за словацькі села: *Влачу*, *Фулянку*, *Клемберк*, *Громош* і *Пустеполе*; *Гнатюк* називає знов словацькими ще отсї: *Дурдьош*, *Герлахів*, *Геральтик*, *Завадку*, *Жатківцї*, *Яковяни* і *Миклушівцї*, а руською — *Стебницьку Гуту*. Тут можна би поновити усе те, що сказано висше при подібній прояві у *Землинї* й *Угу*[2]).

Звісну нам прояву греко-католицьких Словаків маємо скрізь по столицї, окрім тілько сїл над горішньою Свинкою; у більшости вони в отсих громадах: *Квачани*, *Седлицї*, *Лубовець*, *Кокиня*, *Керешфей*, *Руська Нова Весь*, *Абрановцї*, *Варгановцї*. В деяких із них процес словачення ще не скінчив ся, як показують малі числа Русинів у них і богата руськими елементами мова.

---

1) Як бачимо руська теріторія у *Шариши* дїлить ся на дві частинї, мало тілько злучені з собою *(Стебник)*, а поміж них всуваєть ся, близько до самої границї Галичини, словацька теріторія. Для історії руської колонїзації ся обставина важна. Виходить, що західнїй Шариш та Спиш був мабуть зайнятий Русинами з Галичини. До того на середнїй словацькій частинї комітата маємо всї найдавнїйші (XII—XIII в.), оселї, а з сього логічний висновок, що взагалї шаришська колонїзація руська була доволї пізна.

2) Даючи позір на карту *Черніґа* зазначимо ось які відміни: *Строповівська Олька* (!), *Дурдьош*, *Влача*, *Дуплин (і Местеко?)*, *Фулянка*, *Ековяни*, *Олїйник*, *Н. Тварижцї*, *Громош*, мабуть і *Пустеполе*, а навіть *Обручне*, *Легава й Липник* — словацькі; за те *Гоча*, *Радома*, *Округле*, *Ленартів* (!), *Седлицї*, *Керешфей* і *Новаєес* — руські. Ріжниць в означеннї руських меньшостей не відмічаємо докладно, бо протягом більш аніж пів сотки лїт відносини в колонїях могли дїйсно змінити ся. Громадять ся вони по лївім боцї Ториси коло землинської границї, коло *Решова*, *Фулянки* і *Клемберка*.

7. Спиш.

Сей комітат обіймає верхній Попрад, верхній Гернад і правий бік Дунайця. В історії грав ролю важних политичних воріт між Угорщиною, Польщею й Русю. Відповідно до сього історичного значіння сієї землї уложили ся й племінні відносини. Чотири племена сидять тут побіч себе, не зараховуючи найменьших числом Мадярів, які не займають тут (так само як у *Шариши*) ніякої суцільної теріторії. Сюди належать: Русини, Поляки, Німці і Словаки[1]). Що до перших, то у сій столиці маємо закінченне головної теріторії Угорської Руси. Кінчить ся вона двома раменами, що розділили ся ще у *Шариши*. Північне рамя, по лївім боцї Попрада, лучить ся з галицько-руською теріторією, південне рамя кінчить ся у формі півострова на вступі до сеї столиці. Північне рамя обіймає громади: *Сулин*, *Кремпах*, *Гранастів*, *Мнишик*, *Орябину*, *Камінку*, *Литманову* — у *старолюбовенськім* повіті[2]), та *Фольварк* і *Вел. Липник* — у *старовеськім* повіті. Південне рамя обнимає: *Якубяни* у *старолюбовенськім*, *Годермарк* у *кежмарськім*, *Торски* і *Н. Репаші*—у *левоцькім*, *Ольшавицю* і *Подпроч*—у *подградськім* повіті[3]). Окрім тих двох рамен маємо руські острови. *Остурня* у *старовеськім* повіті—найдальше до заходу посунене руське село. На правому боцї Гернаду у повітах *гнилецькім* і *нововеськім* маємо доволї великий руський простір, зложений із 5 сіл: *Виж.* і *Ниж. Словинок*, *Підрача*, *Завадки* і *Гельцманівців*. На захід від сеї групи лежить руський острів *Койшів*[4]). Окрім того Русини є у 3 словацьких громадах: *Гобгарт*, *Виж. Репаші*, *Павляни*, й 1 німецькій—*Шмельницькій Гутї*. У дрібнійшім числї розкинені у 5 громадах[5]).

З усїх спишських громад деякі сумнїви що до своєї приналежности може мати тілько *Подпроч* (у *Цамбеля* словацький) і *Гранастів* (у сьогож—польський), хоч инші свідаства велять оба сї села назвати руськими.

Отся карта перша, що визначає на *Спишу* Поляків. Усї дотеперішні мапи знали на їх місци тілько Словаків, так само й урядові переписи. В дійсности в долинї Дунайця і в части Попрада живе до 20.000 (яких 9%)

---

1) Урядово раховано 1900 р. 14.333 (8.3%), без війська 13.913 (8.2%)—Русинів, але се число треба збільшити хоч до 9.1%; Словаків мало бути 58.2%, Німців 25%, Мадярів 6.2%, Поляків бунїм не було майже (низше 1%).

2) Статистика 1900 р. села: *Кремпах*, *Гранастів* означає як словацькі. Сей повіт найбільше руський, урядово числить 35.27% Русинів, але можна се число піднести до 38%; релятивна більшість словацько-польська.

3) По статистицї 1900 р. *Торски*, *Репаші* і *Подпроч* — словацькі.

4) Урядово *Гельцманівцї* і *Койшів* — словацькі.

5) *Недеца*, *Галїговце Ріхвальд*, *Колачково*, *Лейбіц*, *Гемїц*. Значне число (414) подає статистика у Левочі, але сюди входять переважно вояки з *Марамароша;* так само мабуть в *Іглові*.

людности, що говорить діялектом польскої мови. Правда, людей сих з погляду національно-культурного, а ще меньше з політичного, годі позвати Поляками і вони самі себе мають за Словаків і так подають себе при переписуванню. Такої недостачі свідомости своєї племінної окремішности як в угорських Поляків (ще більше єсть їх по західнім боці Татрів) нема на цілій Угорщині, тому то — як дотепер стоїть справа — можна було їх зовсім ігнорувати, всеж таки означено їх на сьому місці окремо, тим більше, що головний крітерій був тут язиковий[1]). Крайні руські села, як *Гранастів*, *Мнишик*, а головно *Остурня* говорять навіть мовою сильно спольщеною.

Головна етнографічна межа входить із *Шариша* у *Спиш* на вододілї Гернада і Ториси, розділяє *Ольшавицю* від *Брутовців*, обіймає *Подпроч* і скручує до заходу обіймаючи долину верхньої Ториси входить у басейн Попрада, забираючи з над Ломницького потока руське село *Годермак*, а з над Якубянською п. *Якубяни*, повертає назад у *Шариш*, обходить від сходу знаний нам словацький острів над Попрадом (3 громади), повертає знов на захід до Попрада і спишської границї повисше *Матисової*, біжить понизше *Орябини* і *Камінки*, перескакує у басейн Дунайця загортаючи два крайні руські села над р. Липниковою, і не доходячи самого Дунайця повертає через границю на галицький бік, щоб захопити і тут крайні руські села: *Шляхтову*, *Чорну* і *Білу Воду*, повернути назад у Спиш, виминути з полудня русько-польський *Пільгів*, і понизше *Мнишка* (польсько-руського) перейти на правий бік Попрада у Галичині, в напрямі *Н. Санча* і *Грибова*.

Таким способом означена русько-словацька етнографічна межа (до жерел Ториси), руська-німецька і русько-польська (з перервами аж до виходу Попрада). Руська група по правім боці Гернада має в сусїдстві як Словаків так Німців, *Остурня* — тілько Поляків[2]). Інтересно, що хоч тутешні руські громади ще від початку XIV чи кінця XIII ст. входять клином і островами у словацьку теріторію, все таки, поминаючи непевний *Подпроч*, маємо тут тілько одну словацьку громаду у більшости своїй «руського» обряда (*Лачнов*)[3]). Правда єсть і в иньших такі Словаки, та вони всюди є тілько меньшостями серед корінних Словаків.

---

1) Літературу до спишських Поляків подали *Нідерле* і *Цамбель*. Взагалї польська колонїзація на Угорщині мабуть давнїйша руської. Руські осади на Спишу мають документальні свідоства ледви з початку XIV ст. (*Остурня* 1313).

2) Карта *Черніга* тим тілько не годить ся з нашою, що на ній *Кремпах*, *Гранастів* і *Мнишик* — словацькі (польські); поза сим нема майже ніяких ріжниць.

3) Говорять там, що правда, словацькою мовою, одначе так сильно підмішаною русчиною, що до певного степеня можна-б назвати *Лачнів* руським.

II. Острови й колонії.

Про острови й колонії в комітатах, де єсть масова руська теріторія, говорено вже висше. З них найдальше відсунена *Комлошка* у *Землині*. Тепер переглянемо иньші столиці Угорщини, почавши з близших, ідучи від сходу до заходу. При визначуванню руських колоністів в сих краях майже не можна ужити иньшого жерела як тілько урядової статистики, яка тут очевидно анї трохи не стає певнїйшою як усюди. Не маючи можности докладнїйше контролювати і критично провірювати урядові дати, обмежаємо ся переважно на датах 1900 р., вказуючи при сьому й головнїйші ріжниці в давнїйших означенях, головно на карті *Черніга*.

Сатмарська столиця протикає аж до трьох «руських» комітатів, тому від давна напливала до нього руська людність. Східня й південна частина *Сатмара* зайнята переважно румунською людністю, і тут Русинів майже не бачимо, не тому, щоб їх зовсїм не було — вони були й єсть, тілько з Румунами задля спільности віри скорше ассімілюють ся. Найбійльше повинно їх бути у *Вел. Банї* (Nagybánya) де в р. 1900 записано 50 душ (0·45%), в дійсности буде їх там геть більше. На румунсько-мадярській межі бачимо групу громад[1]), недалеко південної границї *Угочі*, з руськими колоністами. Найбільше визначено в *Шаркиз* (Sárköz) — 55 душ (2·6%), потім в *Араньош-Медьеш* — 19 душ (0·6%) дальше до заходу, теж недалеко угочської границї єсть руські колоністи у двох селах; *Шар* і *Рожаль*. Над р. Самошем, коло *Сатмар-Неймети*, маємо третю групу, найбільше у самому головному містї — 45 душ (0·17%), на правду буде їх там більше.

Четверта велика група громад із руськими колоністами лежить при західній границї, де переходить у *Саболч*. Обнимає вона: *Парасню*, *Овпалї*, *Фабіянгазу*, *Держів* (*Держ*), *Нїр-Часарі*, *Гебе*, *Нїр-Вашварі*, пусту *Терем* (приналежну до *Мерк*) і на крайнїм південнїм заході *Пепейслек*. Що правда урядова статистика з р. 1900 не подає в них або зовсїм Русинів, або тілько одиницями (найбільше — 8 (0·6%) у *Вашварі*), але се певно, що єсть їх там більше, навіть иньші села в сїй сторонї, що їх на картї не визначено, мусять мати деяку скількість руських жителїв (*Годас*, *Канторяноші*, *Матейсалка*, й ин.). Згаданий висше *Пенейслек* (Penészlek) можна назвати навіть чисторуським селом. Ще в р. 1890 записано його переважно руським, а весною 1903 р. був у ньому *В. Гнатюк* і знайшов його таки зовсїм руським. По трохи єсть Русинів і в сусїднїх селах.

Поза названими групами подає статистика в дрібнім числї Русинів скрізь по північнім і західнім *Сатмарі*, та крім *Порчалми* годї напевно го-

---

1) *Шаркиз*, *Шаркиз-Уйлак*, *Йовжефгаза*, *Араньошмедьеш*.

ворити про їх тривку осілість, та можливо, що поза одиницями статистики криють ся і більші колонії.

Усїх Русинів в *Сатмарі* урядово раховано в р. 1900 на 279 душ (без війска 270), на дїлї треба до сього числа додати ще хоч 1000[1]). Звісних нам Мадярів греко-католицькаго обряда маємо тут скрізь богато. Деяка частина їх повстала певно з Румунів, але й богато з колишнїх Русинів[2]).

---

1) Офіціяльно 63% Мад., 33% Румунів, 3% Нїмцїв а 00% Русинів (без С.-Нейметі есть їх 01%). В р. 1890 раховано Русинів 1343 (0.4%).

2) *Шаркиз-Уйлак*, *Шар*, *Рожаль*, *Как*, *Парасня*, *Овпалї*, *Держ*, *Часарі*, *Вашварі*, *Терем* — мають понад 50% гр. кат.; зовсїм без них майже нема одної громади.

Для означення, як поступала у XIX ст. мадяризація Русинів у *Сатмарі*, и для критичної оцїнки поодиноких звісток—подаємо побіч себе ріжні вказівки від *Сірмая* почавши:

	Сірмай.	Фейньеш.	Черніг.	1869.	1880.	1890.	1900.
Беренд	мад. рус.	рум. мад.	мад. рум.	рум. мад.	мад. рум.	мад. рум.	мад. рум.
Годас.	мад. рус.	мад.	мад. рус.	мад.	мад.	мад.	мад.
Гебе	мад. рус.	мад. рус.	мад. рус.	мад.	мад.	мад.	мад.
Держів. . . .	рус.	рус.	рус.	мад. рус.	мад.	мад.	мад.
Йовжефгаза. .	мад. рус. нїм.	рум. нїм. мад.	мад. нїм.	рум. нїм. мад.	рум. мад.	м.рум.нїм.рус.	мад. рум. рус.
Как	рус.	мад.	мад. рум.	мад.	мад.	мад. рум.	рум. мад.
Нїр-Часарі . .	рус. слов.	рус.	рус.	мад.	мад.	мад.	мад.
Нїр-Вашварі .	рус.	мад. рус.	рус.	мад.	мад. рум.	мад.	мад.
Овпалї	?	мад. рус.	мад. рус.	мад.	мад.	мад.	мад.
Пенейслек . .	рус.	рус.	рум. (!)	мад. рус.	мад. рус.	рус. мад.	мад.
Порчалма. . .	мад. рум. рус.	мад.	мад. рум.	мад.	мад.	мад.	мад.
Рожаль. . . .	мад. рус. слов.	мад.	мад. рус.	мад.	мад.	мад.	мад.
пуста Терем .	?	?	рус.	?	?	мад.	мад.
Фабіянгаза . .	мад. рус.	мад. рус.	мад. рус.	мад.	мад.	мад.	мад.
Шар.	рус.	рус.	рус.	мад.	мад.	мад.	мад.
Шаркиз. . . .	мад.	мад. рус.	слов. мад. рус.	мад. рус.	мад.	мад.	мад. слов. рус.
Шаркиз-Уйлак	мад. рус.	мад. рус.	слов. мад. рус.	мад. рус.	мад.	мад.	мад.

Із названих висше громад *Шаркиз-Уйлак* на початку XVIII ст. (Magyarország népessége a pragm. sanctio korában) згадуєть ся як заселена «марамарошськими Русинами»; так само у *Ветейші* (Vetés) мало тодї бути 16 руських родин із Марамароша, в урядових записах XIX ст., крім *Черніга*, не подибуємо вже там Русинів, тілько в 1900 р. воно мадярсько-румунське, з 37 (0.4%) Румунами. Згаданий Сірмай подає звістку, що румунське тепер село *Felső-Fernezély* (*Фріза*) було в р. 1690 заселене Русинами з Марамароша і якїсь час називало ся Felső-Orosz (II, 357). Кілька топографічних назв, уроблених із слова «orosz», що подибують ся в ріжних сторонах Сатмара, велить також догадувати ся, що колись були в них руські колонїсти і з часом ассімілювали ся, стали Мадярами або Румунами. В кождім разї була се колонїзація пізнїйша, а нїяк се не останки первісної словянської міграції.

Коли візьмемо під розвагу карту *Черніга*, то в Сатмарі падуть в очи значні ріжницї взагалї (мадярсько-румунська межа). Що до руських островів, то *Черніг* знає їх на заходї 4: *Держів*, *Часарі*, *Вашварі* й п. *Терем*, натомість *Пенейслек*, у нього румунський. Від названих 4-ох островів, що разом із громадою *Пілїш* у *Саболчи* творять одну суцїльну групу, означені

Саболч має урядово тілько 156 Русинів[1]), в дійсности мусить їх бути хоч у пятеро більше. Розкинені вони головно в південно західнім боці комітата, на межі *Сатмара* й *Бігара*, де лежить широка полоса на усі три столиці з руськими колоністами. Переважно руських громад тут нема зовсім хиба-б тілько одна *Піліш* (Pilis), яка подана за руську у *Черніга* і в переписи 1880 р.; а *Сірмай*[2]) в р. 1810 називає ще *Лугош* (Nyirlugos) руським, одначе тепер обі сї громади годї (головно *Лугош*) назвати руськими, хоч руський язик ще не зовсім загинув у них. В р. 1900 подано Русинів: *Батор* (Nyirbátor) 25 д. (0·4%), *Ачад* (N.-acsád) 23 д. (0·9%), *Марія-Повч* (Mariapócs) 13 д. (0·7%), *Лугош* 13 д. (0·5%), *Піліш* 9 д. (0·75%), а у дрібнїйшім числї геть скрізь по комітатї, найбільше вздовш західньої і південної границї[3]). Мадярів «руської» віри в *Саболчі* дуже богато (19·7%)[4]); в деяких сторонах греко-католики переважають всї иньші віроісповідання, головно у південнім кутї, де маємо велику групу громад із греко-католицькою більшістю[5]); такіж поодинокі громади розкинені в ріжних сторонах, але тілько в південній половинї комітата[6]), в північній греко-католики не переважають нїде. Остання проява показує також, що останків руської людности в *Саболчі* не можна відносити до давньої давнини[7]).

В *Бігарській* столиці живуть Русини у північній части (повіт *Ейрмі-*

дрібні руські колонії до півночи вздовж західньої границї комітата, але з деякими відмінами від нашої карти (ще *Нір-Медьеш*, *Папош*, *Добош*). Подібна група з дрібними руськими колоніями показує ся карта над Самошем *(Патяд, Ченгер, Оввapi, Ветейш)*. На правім боцї Самоша, в сусїдстві *Уючі*, бачимо один руський острів *(Шар)* та дві групи дрібних колоній *(Надьгодош, Мейтелек, Саразберек, Рожаль, Кішнамейнь, Янк, Часлов, Чегилд; Шаркиз, Ш.-Уйлак, Егрі, Адорян)*. Такий стан можна з деякими поправками *(Пепейслек)* приняти як правдивий для 40-их років XIX ст.—чи і як тепер він змінив ся, на разї трудно докладно знати.

1) 99% Мадярів, 0.7% Словаків, 0.1% Нїмців, 0.0 Русинів; в р. 1890 мало бути 596 Русинів (0.2%. а Мадярів тілько 96%, Словаків 2.8%, Нїмців 0.6%).

2) Szathmár vármegye, II, 19.

3) У *Черніга*, як згадано висше, руським островом єсть *Піліш*, що до дрібних колоній, то ними покрита геть більша половина *Саболча:* вся південна частина аж під *Нїредьгазу*, звідси іде мішана полоса над Тису коло *Тімара*, надтисянські болота чистомадярські, так само вузкий клин у глуб комітата; по східній границї аж під *Мандок* веть ся круто подібна мішана полоса, заходячи з клинами глубше на захід.

4) 27.7% римо-кат., 38.5% кальв.

5) *Белтек, Лугош, Адонь, Ачад, Абрань.*

6) *Піліш, М.-Повч, К. Каллов, Гудяй, Бикинь, Т. Бід.*

7) Зі знаної нам конскрипції 1715—20 викомбіновано 99.7% мадярів, а 0.3% Русинів або Словаків. Одначе вже самі видавцї замітили, що під мадярськими іменами часто криють ся таки Русини, з яких богато вже тодї мусїло бути змадяризованих. Вони були головно в отсих громадах: *Мандок* (одна часть), *Палца* (о. ч.), *Lövöpetri* (переважно), *Уйфалу* (цїло), *Араньош* (пер.), *Gyüre* (мала часть), *Карас* (майже цїло), *Таш* (пер.), *Аяк* (пер.), *Тейт* (м. ч.). *Напкор* (пер.), *Тімар* (ц.), *Саболч* (ц.), *Балша* (полов.), *Залкад* (пер.), *Віш* (пер.), *Буй* (ц.), *Левелек* (пер.), *Бешеньивд* (пер.), *Кереш* (ц.), *Петнегаза* (третина), *Бакталорантгаза* (пол.), *Повч* (ц.), *Повчпетрі* (1/3), *Белтек* (ц.), *Ейркенейз* (м. ц.), *Піріче* (1/2), *Піліш* (ц.), *Дюлай* (1/4), *Мігальді* (1/4), *Гелше* (м. ц.), *Уйфеертов* (пер.), *Н. Каллов* 1/7.

гальфалва) близько *Сатмара* і *Саболча*, поміж Мадярами і Румунами. У статистиці 1900 р. подано дуже мало. Найбільше живе їх мабуть у *Пішколт* (Piskolt) й *Ейршелїнд* (E'rselind). У головному місті—*Вел. Варадинї* (Nagyvárad) начислено їх 27, а в *Чаналош* (Csanálos) 13 (2·53%). До 1890 р. були ще Русини в середній части столиці у *Ротарешт* (Rotarest) і *Сомбатшаг* (Szombatság); вони певно й далї там єсть. У цїлій столиці начислено всїх Русинів тільки 95 душ[1]).

У столиці *Абауй-Торна* нема переважно-руських громад. Значнїйше число Русинів статистика показує між Мадярами у *Модьорошцї* (Mogyoróska) 15 д. (5·2%), *Кейть* (Kéty) 43 д. (13·09%), *Сольноку* (Szolnok) 60 д. (17·8%), *Кань* (Kany) 59 д. (25·96%), а між Словаками у *Кральовцях* (Kiralynép) 15 д. (3·65%). У самих *Кошицях* (Kassa, Kaschau) записано 307 Русинів, та се переважно вояки з *Ужсьхої* столиці, місцевих мало бути тільки 48 д. У цїлім комітатї подано в р. 1900 тільки 256 д. (0·1%)[2]). В північній части комітата єсть 4 громади словацькі з греко-католицькою більшістю, в полудневій 17 мадярських з такоюж більшістю[3]), головно згруповані вони на верхівях р. Баршоня і Ракаци (ся група простягаєть ся і на сусїднїй північний кут *Боршодської* столиці). Попри сї «руська» віра розширена скрізь по словацькій і мадярській теріторії; понад 20% між самими Словаками єсть 10 громад, ще більше між Мадярами. Про походжене сих греко-католиків треба те саме сказати, що при иньших комітатах — се колишнї руські еміганти. При сїм замічу ще, що богато з нинїшнїх змадяризованих були вже перед тим пословачені, бо инакше не можна пояснити собі факту, що на мадярській етнографічній теріторії говорять вони словацькою або сильно пословаченою мовою[4]).

Столиця *Боршод* має один руський острів, який незабаром стане ма-

---

1) У *Черніга* на цїлий комітат зазначено тільки одну переважно руську громаду — *Ейршелїнд*, більш нїчого. На дїлї можна сумнївати ся в руськости її жителїв, навіть у 40-их рр. XIX ст., бо вже у словарі *Фейньеша* подано, що «жителї Е. походять з Русинів, та вже тільки старі люде знають руську мову, загал вже зовсїм змадяризував ся» (IV, 20). Колонїї руські у північнім Бігарі походять з тих самих часів, що й у західнім *Сатмарі* й півд. східнім *Саболчи*, і доля їх однакова, хоч останки все ще мусять бути значнїйші анїж се подано в урядових записях.

2) В р. 1890 мало бути 249 (0.1%); Словаків у 1900 раховано 23%, Мадярів 72%. Дрібні числа Русинів, крім наведених громад, мали бути ще в остсих: *Уйварош*, *Здоба*, *Гачава*, *Руська Гадня*, *Вж. Вадас*, *Бодокивваралья* і *Пере*.

3) *Клячанов*, *Уйварош*, *Белша* і *Гачава* — словацькі; *Філкегаза*, *Мадьоровшка*, *Башков*, *Горваті*, *Кань*, *Перече*, *Бараконь*, *Апаті*, *Оросіадна*, *Ф. Вадас*, *Гомрогд*, *Ньешта*, *Уйлак*, *Сольнок.*, *Шейльеб*, *А. Гадь* і *Кейть* — мадярські.

4) На картї *Черніга* бачимо значні відміни. Як переважно руські названі там: *Н. Іда*, *Чань*, *Белша*, *Жардань*, *Уйварош*, *Філкегаза*, *Мадьоровшка*, *Горваті*, *Кань*, *Перече*, *Гадна*, *Апаті*, *А. Гадь* і *Сольнок;* окрім того цїлий ряд дрібних колоній в ріжних сторонах, між ними *Яношд*, *Реште*, *Радвань*, *Вейче*, *Віжоль*, *Кішфалу*, *Чобад*, *Фізер*, *Комлош*, *М. Божва*, *Памаза*, *Вайковце*, *Тріщані*, *Дюр*, *Жирава*, *Свініца*, (пор. мою статю про етногр. теріт. у. Р.).

дярським—*Іроту* (Irota); остаточно, чи се громада по правді руська, чи може словацька з «руською» вірою—не знаю добре, тим більше, що в сусідстві маємо три словацькі громади греко-католицького обряда. Взагалї сей північний кут *Боршода* з сього боку дуже непевний, що треба б провірки на місци[1]). Руські меньшости повинні б бути ще у *Виславі* (Viszlò), *Ракаці Галвачи* (1·2%) та ще останки в деяких громадах над р. Шайо[2]). Мадяри (і Словаки) руської віри єсть і тут, головно по лївім боцї р. Шайо і над р. Гейив[3]). В північній сторонї ком *Гимира* єсть три словацькі громади гр. кат. обряда (*Вернар* в басейні Гернада, *Тельгарт* і *Щумяц* над р. Гроном). разом у числї 3·716. Се певно також колишнї руські колонїсти; мова їх чиста словацька. У комітатї *Гайду* дещо Русинів живе у *Гайдудорог*, який майже увесь греко-католицький, а не чисто мадярський. «Руська» віра єсть і в иньших громадах.

У північно-західній Угорщинї у *Словаччинї*, єсть одна руська колонїя *в Лошонци Прешбургської* столицї, 1900 р. було там 56 Русинів, себто 8·27%.

Що до *Семигорода* то 1890 р. записано у ньому 414 Русинів, а 1900 р. 1311, з війском 1313 (0·1%). Чи се велике збільшенне покласти на рахунок свободи урядової статистики, чи се новий приплив руського елемента—не знаємо поки що докладно, але перше більш імовірне. Замітити треба що сї Русини не виступають у тих місцях, що їх назва вказує, або може вказувати, на давнїйшу руську колонїзацію. Взагалї треба признати, що й давнїйша руська колонїзація не старша XIV ст.; усе що писано про первісне (VII в.) руське населеннє *Семигорода* належить між чистїсенькі історичні легенди. Найбільше Русинів було в р. 1900 у стол. *Гуняд*, *Бистриця-Насовд*, *Сольнок-Добока*, *Гаромсейк* і ин.[4]).

В *південній Угорщинї*, на схід від Тиси, число Русинів за останнє десятилїттє мало більш анїж подвоїти ся (з 474 на 1101). Творять 0·1% всеї

---

1) Пор. Причники до пізнаня... *Ірота* тілько в р. 1890 була записана переважно руською, поза тим мадярською або мадярсько-словацькою.

2) У *Мішкольцї* було 58 Русинів, але переважно між війском.

3) *Вислава*, *Ракаца*, *Абод*, *Мучонь* і *Ш. Палфалва* — словацькі; *Каллов*, *Гиримбиль*. *Ш. Петрі* і *Г. Керестур* — мадярські. Замітимо, що *Виславу* і *Мучонь Черніі* зове руськими (*Ірота* у нього мадярська!), так само пусту *Єнке* над долїшнїм Баршоньом, а мабуть і *Ш. Палфалва;* меньшасти ще в иньших місцях (пор. *Бідерман*, II, 70—71).

4) У *Гунядї*: Banicza (10 себто 1.2%), Lupeny (457, себто понад 9%), Petrilla (63, себто 1.6%), Zsilyvajdejvulkán (14 — майже 1%), Nuksora (127—9.6%). У *Бистрицї-Насовд:* Borgóbeszterce (7), Kisdemeter (64—5%), Romuli (Стрімба) (22—1.6%), Kosna (Тадошкані) (15—2%), Majer (8), Óradna (9), Újradna (30—1.4%). У *Сомок-Добока:* Felsöpusztaegres (9), Széplak (55—6.7%), Szamosújvár (30). У *Гаромсейку:* Kovászna (85—1.9%), Раполц (8). У *Чіку:* Csikgyimesbükk (19), Csikszentmarton (7). У *Торда-Араньош:* Mezökök (46—5%), Berkes (Фрона) (7—1.1%).

людности. Найбільше єсть у ст. *Крашов-Сирень* і *Арад*, меньше у *Темеш* і *Торонтал*[1]). В дійности мусить їх бути там більше.

Найбільші руські колонії маємо між Дунаєм і Тисою у ст. *Бач-Бодрог*. У цілій столиці було їх 1900 р. 10.055 душ, себто 1·3% всеї людности. Про сих Русинів вела ся перед кількома роками наукова суперечка, чи се Русини, чи Словаки. Беручи діло з язикового боку, треба їх мати радше за Словаків, але тому противлять ся самі Бачванські Русини, маючи себе цілком сьвідомо за Русинів. На се не порадять ніякі філологічні аргументи[2]). З 13 повітів сеї столиці, найбільше єсть їх у *кулянськім* (kulai járás) і *жаблянськім* (zsablyai j.) і в *Новім Саді* (Ujvidék, Neusatz). Громад переважно-руських єсть тільки 2 у *кулянському* повіті: *Керестур* (Bácskerestur), де Русинів єсть на 5.098 аж 4826, себто 94·66% і *Куцура* (Kuczura), де на 4090 людности єсть 2387 Русинів (58·36%)[3]). У цілому повіті єсть 8236 Русинів (17·4%), у *жаблянському* 1241 (4·44%), у *Новому Саді* 293 (1%)[4]).

У південно-західній Угорщині Русинів майже нема; у *Будапешті* записано 133, а з військом 176.

У *Хорватії* і *Славонії* було 4673 Русинів, себто 0·2%, а з того 4345 було у самій *сремській* жупанії поміж Сербами, де творили 1·1% всеї людности. Тут творять вони в одній громаді вуковарського повіта абсолютну більшість, у *Петровцях*, де було Русинів 783 на 1054 всеї людности, себто 74·3%[5]). В иньших жупаніях, як *Пожега*, *Віровітіца*, маємо

---

1) У *Крашові*: Doklin (19—1.5%), Románbogsán (9), Szkeus (519—28%), Vecseháza (17—1.5%), Stajerlakanina (110), Resiczabánya (93), Romanresicza (8) й ин. В *Араді*: Szemlak (169—2.7%), Троян (14—1.6%), Arad (16), одначе В. *Гнатюк* весною 1903 р. знайшов у Семлаку до 400 душ, у Németpereg- у до 500, Ópécska до 50 душ. У *Темешу*: Temesrékás (24), Versecz (22), а Гнатюк ще знайшов до 50 родин у Fönlak і коло 10 родин у Kalácsa. У *Торонталї*: Bégaszentgyörgy 16).

2) *Гнатюк* «Словаки чи Русини». В останніх часах признав їх Русинами проф. *Пастрнек* у своїй розвідці Rusíni slovenského jazyka (Сб. ст. по славянов. II). Бачванські Русини прийшли у південну Угорщину на поч. XVIII ст. з середнього *Землина* і се дає доказ, що вже тоді тамошні Русини вже були пословачені, хиба що традиція руськости була така жива, що й свою словацьку мову називають досі «руською», тимчасом на привітчині їх віра тілько ще «руська», а мова вже «словенська».

3) 1131 Німців і 528 Мадярів.

4) Важнійші громади з Русинами є: у *кулянському* повіті — Bácskula 304 (3.31%), Óverbász 428 (8.79%), Újverbász 112 (1.76%), Torzsa 105 (2.77%), Cservenka 49, Kiskér 22; у *жаблянському* пов. — Gyurgyevo 1119 (25%), Goszpodincze 66 (1.9%), Nádaly 26, Zsablya 23, Csurog 7; у *старобеченськім* пов. (óbecsei j)—Bácsszentamás 64; у *годшаськім* пов. (hódsági j.)—Filipova 15, Lality 21, Pivnicza 21; у *тополянськім* пов. (topolyai j.) — Kishegyes 20, Bajsa 19; у *новосадськім* пов. (újvidéki j.)—Ókér 14 й ин. меньше. На карті *Черніга* не визначено Русинів у *Бачці*, а в розвідці (I, 53) сказано, що єсть вони тілько у *Куцурі* (на мапі вона мад. *Керестур* сербський!).

5) Важнійші громади з Русинами у *Срему* є: у повіті Ілок: Нештін 29 (1.2%), Шаренград 33 (1.3%); у митровицькім пов.: Мітровіца 295 (2.5%), Дівош 36 (1.6%), Грк 21, Лачярак 37; у шідськім пов.: Бачинці 536 (33.5%), Беркасово 556 (29.5%), Шід 768 (16.4%), Моровичь 43 (1.8%), Ямена 74 (3.6%), Ліповац 24 (1%), Гібарац 24 (2.6%), Вашіца мала 19 й ин.; у вуковарськім повіті: Чаковці 601 (34.5%), до Чаковців прилучене с. Міклушевці—чисто

тілько мале число Русинів[1]). Русини *Хорватї* і *Славонії* у значній части колоністи з бачванської столиці.

Зібравши разом, бачимо, що поза північно-східними столицями маємо 1 острів у *Сатмарі*, 1 у *Боршоді* (?), 2 у *Бач-Бодрогу*, й 1 у *Славонії*. Самих Русинів у тих островах й усїх колоніях, поза головними руськими столицями, урядова статистика за р. 1900 подає на 18,903, але се число можна напевно збільшити 2—3.000.

III. Загальний погляд.

Головна маса Русинів живе у 7 північно-східнїх столицях, і то у північних частинах їх. В иньших столицях Угорщини виступають тілько у невеликих осадах: найбільше руських колоній єсть у *бачбодрогській* і *сремській* жупанії—у них живе близько $^3/_4$ всїх руських колоністів; майже нема Русинів «*за Дунаєм*» (південно-західня Угорщина); дуже маленько теж Русинів на Словаччинї; в иньших частинах Угорщини єсть руські колонії, одначе їх дуже тяжко означити задля непевности урядових жерел.

Усїх Русинів (одиниць) статистика 1900 р. подає на 429.447 (без війска 427.825), себто 2·2% всеї людности. З того у північно-східнїх столицях живе 410.544 (409.392), себто 28·72% (28·8%); в *Хорватії* і *Славонії* 4673 (4666), себто 0·2%; в *Семигородї* 1267 (1265), себто 0·1%; в *південно-східній Угорщинї* 1120 (1101), себто 0·1%; на *великій низинї* 10956 (10875), себто 0·2%; в т. зв. *Половеччинї* (Palóczföld) 638 (315); на *Словаччинї* 139 (123); *за Дунаєм* 62 (42).

Всї ті числа одначе, як звістно, мало певні. На иньшому місцї[2]) я старав ся доказати, що число Угорських Русинів можна покласти значно висше до 443.692 (442.070), себто 2·3% всеї людности, у самій північно-східній Угорщинї збільшив я число Русинів понад 12.000 душ, але тепер думаю, що сї поправки таки за малі. Тому, на мою думку, краще взяти під розвагу простір і загальне число людности у тих громадах, де Русини мали більшість. Низше подана табличка дає перегляд тих чисел (що до скількости громад, катастральних моргів і всеї людности); при тому зазначено з окрема ті відносини у кождій столицї що до: 1) усїх громад із руською більшістю, 2) руських островів серед чужих теріторій, 3) чужих островів серед Русинів, 4) що до теріторії, обнятої головною етнографічною межею.

руське, Янковцї старі 42 (3.2%), Сотін 42 (2.4%), Вуковар 21 й ин.; у жупанськім пов.: Рачіновцї 28 (1.5%), Врбаня 39 (1.3%), Раєво село 44 (1.7%); у Карловцях 18 й ин. *Черні* згадує (I, 5.4) тілько Петровцї і Рушево.

1) У жуп. *Пожега:* бродській повіт: Каніжа 47 (3.7%), Гарчін 39 (1.6%) й ин.; у новоградиськім повітї: ще в меньших колоніях; у цїлій жупанії 181. У *віровітіцькій* жупанії дяковарського повіта: Пішкоревцї 68 (2.7%); у цїлій столицї 94. У Кріжевцях (Körös) *беловарській* столицї було 27 Русинів (0.6%).

2) Угорські Русини в світлї мад. ур. стат.

		Всї руські громади.		Руські острови.		Чужі острови.		Головна руська теріторія.	
			%		%		%		%
Марамарош.	громад. . .	98	62	—	—	3	2.3	101	64.3
	моргів. . .	1.028.980	60.9	—	—	74.029	4.4	1.103.009	65.3
	людей . . .	173.986	56	—	—	3.309	1.1	177.295	57.1
Угоча.	громад. . .	33	47	—	—	—	—	33	47
	моргів. . .	72.569	34.5	—	—	—	—	72.569	34.5
	людей. . .	37.461	44.9	—	—	—	—	37.461	44.9
Берег.	громад. . .	162	66.4	1	0.4	7	2.8	168	69
	моргів. . .	363.460	55.3	626	0.1	54.585	8.3	417.419	63.5
	людей . . .	109.252	52.4	284	0.1	3.834	1.8	112.802	54.1
Уг.	громад. . .	90	43	—	—	—	—	90	43
	моргів. . .	346.368	61.7	—	—	—	—	346.368	61.7
	людей . . .	68.165	44.5	—	—	—	—	68.165	44.5
Землин.	громад. . .	132	29.2	7	1.5	3	0.6	128	28.3
	моргів. . .	314.061	28.8	23.301	2.1	6.687	0.6	297.447	27.3
	людей . . .	48.009	14.6	2.857	0.9	3.044	0.9	48.196	14.7
Шариш.	громад. . .	144	37.8	5	1.3	5	1.3	144	37.8
	моргів. . .	239.406	37.8	8.265	1.3	9.767	1.5	240.908	38
	людей . . .	47.995	27.5	1.773	1	2.166	1.2	48.388	27.8
Спиш.	громад. . .	22	10.7	7	3.2	1	0.5	16	7.4
	моргів. . .	82.383	12.9	35.113	5.5	1.504	0.2	48.774	7.6
	людей . . .	20.455	11.8	7.983	4.6	515	0.3	12.987	7.5
Сатмар.	громад. . .	1	0.5	1	0.5	—	—	—	—
	моргів. . .	6.399	0.5	6.399	0.5	—	—	—	—
	людей . . .	1.385	0.3	1.385	0.3	—	—	—	—
Боршод.	громад. . .	1	0.5	1	0.5	—	—	—	—
	моргів. . .	2.143	0.3	2.143	0.3	—	—	—	—
	людей . . .	341	0.1	341	0.1	—	—	—	—
Бач-Бодрог.	громад. . .	2	1.5	2	1.5	—	—	—	—
	моргів. . .	20.892	1.1	20.892	1.1	—	—	—	—
	людей . . .	9.188	1.2	9.188	1.2	—	—	—	—
Срем.	громад. . .	1	0.6	1	0.6	—	—	—	—
	моргів. . .	3.495	0.2	3.495	0.2	—	—	—	—
	людей . . .	1.054	0.2	1.054	0.2	—	—	—	—
Вся Угорщина.	громад. . .	687	5.1	25	0.2	19	0.1	680	5.0
	моргів. . .	2.480.156	4.4	100.234	0.2	146.572	0.3	2.526.494	4.5
	людей. . .	517.291	2.7	24.865	0.1	12.868	0.06	505.294	2.6

Наведені тут числа говорять самі собою, тому не стану поясняти загальних висновків, хоч і як вони інтересні. Зазначу тільки, що ті числа обіймають і людей військового стану, але ріжниця з того не велика, бо в руських громадах війська дуже маленько (жандармерія); до того через дочислювання військових людей релятивні числа Русинів (%) обнижають ся дещо, як се зазначено в кількох місцях попереду. Для порівнання отсього дійсного стану руських громад і руської теріторії відсилаю читача до моєї згадуваної нераз статї, де зібрані докладно числа Русинів (цівільних) на основі урядової статистики 1890 і 1900 рр. З того порівнання вийде, що *число всїх Угорських Русинів треба означити на більш-меньш 500.000; простір обнятий ними на 14.260 квадр. кілометрів, головну область на 14.527 кв. км.*

Годить ся ще тут пояснити, яка тому причина, що дотеперішні дослїдники подавали скількість Угорських Русинів так не однаково[1]). Діяло ся се ось чому: 1) статистики перед 1880 р. зачислювали греко-католиків Словаків до Русинів; 2) мадярський статистичний уряд робив і робить безнастанні фальші при списах людности у некористь Русинів; 3) одні з дослїдників брали під розвагу число одиниць, урядово записаних за Русинів, натомісць иньші числили за Русинів усїх людей, що жили в переважно руських громадах; 4) ті, що переважно користували ся духовними шематизмами, побільшали Русинів коштом Словаків і Румунів, а викидали без причини латинників, протестантів, Жидів і т. ин. Коли дамо позір на всї отсї причини баламутства, тодї деякі дослїдники (*Балог*, *Нідерле*, ба навіть і *Гнатюк*) цїлком безосновно проголошують сьвітови, що буцїм то Угорські Русини величезними масами на наших очах з дня на день винародовлюють ся у користь Мадярів та Словаків[2]). *В дїйсности головна етнографічна теріторія Угорських Русинів* (*не рахуючи дальших островів*) *майже не змінила ся за яких 500 лїт, а перед тим була вона хиба ще меньша анїж сьогодня.*

Кінчаючи сей огляд, позволю собі подати для дослїдників над Угорською Русею кілька дезідератів, які на мою думку домагають ся скорого виповненя:

1) Потрібна наукова експедиція на русько-словацьку межу, що мала би остаточно порішити, де і як стикають ся оба народи, та при тім брати під розвагу язик, віру і свідомість жителїв.

---

1) Зібрано у *Гнатюка* («Словаки чи Русини?», Hungarico-ruthenica), Францева («Обзоръ...»), Петрова («Замѣтки...») й ин.; критично не провірив сих дат ще нїхто основно, початок зробив я у висше згадуваній статї (Угор. Русини...), маю також надію повернути ще колись до сього питання.

2) Розбивати сей хибний погляд — значило-б писати простору розвідку. Маю надію колись зайнятись тим докладнїйше, тому не розбираю тут сього питання ширше.

2) Дорогою історичних дослідів треба порішити остаточно питанне, звідки взяли ся Словаки греко-католицької віри, чи всї вони первісні Русини чи нї, та коли вони такими вже виступають. З сим питаннєм звязана ще справа генези так званого західно-словацького нарічя й етногр. типа.

3) Так само тілько наукова експедиція може порішити докладно, кудою йде русько-мадярська етнографічна межа в *Берегу* й *Угочі* (головно в останнїй); і тілько історичними дослїдами можна довести до безсумнївної розвязки питання, звідки взяли ся в тих сторонах Мадяри греко-католицької віри.

4) Питанне історичної руської колонїзації далеко ще не порішене помимо деяких важних початків (*Бідерман*, *Грушевський*, *Филевич*) і воно вимагає ще довгих спеціяльних студій, роблених передусїм на Угорщинї, однаково що до головної руської теріторії, як і руських колонїй.

5) Вкінцї найважнїйше може домаганне, хоч воно не входить у круг сеї статї: Угорські Русини потрібують дуже скорої й інтензивної культурної підмоги з боку меньше нещасної частини українсько-руського народа[1]).

---

1) Угорская Русь заслуживаетъ и требуетъ вниманія и помощи не одной Украйны, но и всей Россіи. *Ред.*

ДРУГА ЧАСТИНА.

Перегляд громад головної руської теріторії [1]).

1) Тут подано передусім всї переважно-руські громади, дальше всї ті, де Русини живуть у поважнїйшім числї. Ті громади, що в них урядова статистика 1900 р. не показує цїлком Русинів, або рішучо за мало, хоч вони там єсть, означено звіздкою; коли на нашу думку така громада переважно руська, тодї означено її двома звіздками.

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
	А.													
	Марамарошська ст.	309.598	143.621	46.39	545	42.403	74.978	47.449	602	220.817	23.430	9.228	56.006	117
	I. Тисянський пов., 11 гром.	33.005	22.391	67.84	36	5.566	159	4.682	171	23.017	4.943	469	4.541	5
1	Біла Тиса	2.963	2.378	83.63	2	171	4	404	4	2.402	235	8	318	—
2	Білин	745	637	85.46	1	42	—	65	—	636	21	22	66	—
3	Великий Бічків, Бічкув, Бочків, Бичків (?)	5.294	2.589	48.91	6	1.530	50	1.093	26	2.843	1.251	142	1.054	3
4	Кваси, Квасів	920	758	82.39	1	66	—	92	3	777	43	23	77	—
5	Кобилецька Поляна	1.778	694	39.03	6	825	16	215	22	751	804	17	205	1
6	Косівська, Квасівська—Поляна, Касополь	1.735	1.651	95.16	—	18	4	62	—	1.669	4	—	62	—
7	Луг, Луги	1.961	1.638	83.53	—	99	12	209	3	1.665	73	15	208	—
8	Рагів, Рагово, Рахово	5.873	4.157	70.76	2	896	23	772	23	4.225	969	87	592	—
9	Росішки, Росушка	522	496	95.21	—	7	1	16	2	505	1	—	16	—
10	Трибушаки—Білий Потік	2.185	1.294	59.22	13	446	47	319	66	1.374	444	49	317	1
11	Ясіне, Ясіня — вижне і нижне	9.029	6.099	67.58	5	1.466	2	1.435	22	6.200	1.097	106	1.626	—
	II. Вишівський пов., 10 гром.	37.572	7.859	20.92	8	1.683	16.780	11.241	6	24.817	3.103	83	9.564	5
1	Борша	7.758	125	16.49	—	403	5.251	1.979	—	5.392	381	12	1.972	1
2	Вишова, Вишово, Вишів-вижня	7.562	271	35.84	3	938	2.158	4.191	1	2.500	2.492	67	2.499	4
3	Леордина	1.451	24	16.54	—	6	1.124	297	—	1.150	6	—	295	—
4	Петрова	3.350	1.126	33.61	—	56	1.465	693	—	2.604	37	1	708	—
5	Руська Крива, Руськова	1.593	1.349	84.67	—	11	4	229	—	1.364	—	—	229	—
6	Руська Поляна	4.807	3.608	75.06	—	90	27	1.082	—	3.671	90	2	1.044	—
7	Руськова	2.409	1.352	56.08	—	28	14	1.015	—	1.379	26	—	1.004	—
	III. Сиготський пов., 17 гром.	53.584	8.688	16.23	47	19.297	17.106	8.312	134	28.592	7.690	3.297	13.963	42
1	Апша вижня	2.760	2.442	88.48	—	33	36	249	—	2.185	22	1	552	—
2	Апша нижня	4.650	37	7.95	—	22	3.929	662	—	3.968	13	6	663	—
3	Апша середня	3.230	43	1.33	—	34	3.153	—	—	2.800	4	1	425	—
4	Бесеріка алба	1.418	30	2.11	—	61	1.169	158	—	1.108	19	3	288	—
5	Грушово	1.483	1.449	98.45	—	23	1	10	—	1.368	19	1	95	—
6	Довгополє	2.350	341	14.51	—	1.782	88	138	1	783	341	973	250	3
7	Коштіл	1.536	5	0.32	—	1.513	6	11	1	674	827	28	7	—
8	Крочунів	2.201	842	38.25	1	61	31	1.265	1	892	23	1	1.285	—
9	Микова	643	230	35.77	1	207	108	97	—	360	176	23	84	—
10	Руна вижня, верхня	2.900	2.489	85.83	3	162	86	95	65	2.235	187	12	465	1
11	Сапніція	2.658	25	0.94	25	60	1.730	817	1	1.755	94	12	797	—
12	Сарасеу	1.103	18	1.63	—	52	1.033	—	—	917	31	19	142	—
13	Сиґіт, Сигут	17.445	701	4.11	17	12.658	1.697	2.329	43	4.586	4.314	2.137	6.375	33
14	Слатина	3.354	18	0.53	—	285	1.398	1.640	13	1.440	253	24	1.636	1
15	Яна	1.672	16	0.93	—	41	1.222	389	4	1.200	17	8	447	—
	IV. Торецький повіт, 21 гром.	29.294	24.265	82.76	1	899	40	4.084	5	22.234	1.955	124	4.979	2
1	Бедевля	2.201	1.752	79.60	—	38	9	402	—	1.779	9	16	397	—
2	Біловарці, Біловарець	669	547	81.76	—	7	—	113	2	556	3	—	110	—
3	Брустури	1.379	1.155	83.76	—	48	—	176	—	1.171	47	4	157	—
4	Вільхівці, Вільховець, Вульхувці, Вульховець	2.939	2.897	98.53	—	28	5	9	—	2.402	21	1	515	—
5	Ганичі, Ганич	2.075	1.762	84.90	—	34	1	278	—	1.486	6	6	577	—
6	Дубове, Дубовоє	3.377	3.222	95.41	—	68	7	79	1	2.663	106	6	601	1
7	Калина, Калини	1.718	1.711	99.59	—	7	—	—	—	1.400	—	—	318	—
8	Керектедь	311	51	16.38	—	259	1	—	—	150	144	—	17	—
9	Краснотора, Краснішори	717	678	94.14	—	6	1	37	—	679	1	—	37	—
10	Крива	886	689	77.76	—	6	—	191	—	691	3	1	191	—
11	Луг	1.294	1.276	98.61	—	14	1	3	—	1.179	8	—	107	—
12	Пересниця	1.315	1.270	96.58	—	39	—	6	—	986	17	1	311	—
13	Німецька Мокра	696	11	1.46	—	36	—	649	—	12	671	1	12	—
14	Новоселиця	1.680	1.521	90.53	—	9	—	150	—	1.442	2	—	236	—
15	Нягова	933	790	84.67	—	4	—	139	—	794	—	—	139	—
16	Підлеша, Пудлеша	490	428	87.34	—	11	—	51	—	433	—	6	51	—
17	Руська Мокра	764	763	100	—	—	—	1	—	585	88	1	90	—
18	Тересва	1.308	832	63.61	1	171	1	301	2	852	84	69	302	1

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
19	Терешуль	948	900	94.94	—	14	—	34	—	911	6	3	28	—
20	Терново	2.759	1.986	71.98	—	39	12	722	—	2.026	18	4	711	—
21	Устчорне, Ушчорне, Устчорнос.	835	29	3.47	—	61	2	743	—	37	721	5	72	—
	V. Волівський пов., 26 гром.	27.676	22.710	82.06	5	457	6	4.483	15	22.862	309	58	4.441	6
1	Буківці, Буковець	641	589	91.89	—	6	—	46	—	595	—	—	46	—
2	Волове, Воловос.	2.936	2.257	76.87	—	154	1	516	8	2.309	74	20	533	—
3	Вучкове, Вучковос.	531	495	93.22	—	1	—	34	1	496	3	—	32	—
4	Колочава вижня—Імшадь і Негровець	1.369	1.202	87.80	—	12	—	155	—	1.201	9	—	159	—
5	Колочава нижня — Лаз і Горб	2.724	2.438	89.50	1	33	—	255	—	2.451	24	6	243	—
6	Іска	799	568	71.09	—	30	1	200	—	579	21	—	199	—
7	Кілечин	681	613	90.01	—	11	—	57	—	622	3	—	56	—
8	Лозанська	864	674	78.01	—	2	—	188	—	676	—	—	188	—
9	Ляховець	364	363	100	—	1	—	—	—	364	—	—	—	—
10	Майданка	2.333	1.454	62.36	3	58	2	813	3	1.459	58	18	796	2
11	Новоселиця	810	684	84.44	—	9	—	117	—	693	—	—	117	—
12	Пилипець	753	641	85.46	—	10	—	102	—	652	—	—	101	—
13	Подобовець	358	314	87.71	—	—	—	44	—	314	—	—	44	—
14	Прислоп	1.215	964	79.34	—	3	—	247	1	967	—	—	247	1
15	Рекита	262	262	100	—	—	—	—	—	262	—	—	—	—
16	Річка	836	684	88.41	—	12	—	134	—	695	—	—	135	—
17	Ріпняне, Ріпнянос	1.386	1.198	86.44	—	15	1	172	—	1.159	4	5	218	—
18	Ростока	512	420	82.03	—	5	—	87	—	425	—	—	87	—
19	Синійвир, Товчка-Синійвир.	2.606	2.138	82.04	1	42	1	424	—	2.159	56	4	387	1
20	Синійвир-Поляна	1.049	969	91.37	—	14	—	66	—	975	51	1	22	—
21	Сольма	405	336	82.96	—	—	—	69	—	336	—	—	69	—
22	Старе Село, Старос С., Голятин.	731	604	82.62	—	6	—	119	2	608	1	—	120	2
23	Студене, Студеное, Студений — вижне, гірне.	864	820	94.91	—	—	—	44	—	819	—	—	45	—
24	Студене, Студеное, Студений — нижне.	1.146	966	84.29	—	6	—	174	—	971	1	—	174	—
25	Тороня	1.034	699	67.60	—	21	—	314	—	713	2	4	315	—
26	Тюшка	473	358	75.69	—	6	—	109	—	363	2	—	108	—
	VI. Тячівський пов., 14 гром.	21.063	13.740	65.23	15	3.861	107	3.263	77	14.588	1.090	1.910	3.471	4
1	Буштино	1.666	1.084	65.07	—	183	—	396	3	1.116	87	15	448	—
2	Буштинський Гандал.	593	58	9.78	3	409	3	111	9	107	292	37	155	2
3	Воніово, Вуніово, Уніхово	978	678	69.52	—	24	—	257	19	699	14	9	256	—
4	Дулова	1.135	1.058	93.21	—	—	—	77	—	1.058	—	—	77	—
5	Гута	299	28	9.36	4	70	39	157	1	64	159	32	43	1
6	Колодне, Колодное.	667	523	78.56	—	10	—	134	—	531	—	2	134	—
7	Кричово, Кричова	1.314	1.158	88.20	—	16	2	130	8	1.172	9	5	128	—
8	Ремета, Ремют.	960	597	63.23	1	18	31	313	—	635	9	4	312	—
9	Теребля	2.172	2.034	94.09	—	28	—	110	—	2.042	11	8	110	1
10	Тячово	4.550	1.216	26.72	5	2.913	32	367	17	1.748	447	1.764	591	—
11	Угля	2.855	2.245	78.63	2	22	—	568	18	2.276	12	3	564	—
12	Уйбаріово	870	718	82.83	—	9	—	143	—	718	3	—	149	—
13	Урмезіово	1.602	1.165	71.47	—	145	—	291	1	1.233	45	31	293	—
14	Чумальово, Чомальово	1.402	1.178	84.02	—	14	—	209	1	1.189	2	—	211	—
	VII. Довжаньский пов., 9 гром.	16.866	14.542	86.16	376	359	2	1.526	63	14.265	778	95	1.728	—
1	Березник	1.628	1.617	99.32	—	11	—	—	—	1.553	17	—	58	—
2	Довге, Довгос	2.912	1.958	67.03	361	222	—	368	3	2.016	546	76	274	—
3	Керецькі	2.153	1.941	90.15	1	26	—	175	10	1.960	32	11	150	—
4	Кушниця	1.556	1.347	86.57	7	10	—	168	24	1.314	37	1	204	—
5	Липецька Поляна	1.623	1.355	83.48	—	40	2	222	4	1.370	35	2	216	—
6	Липша	2.665	2.182	81.24	1	22	—	444	16	2.174	14	1	476	—
7	Лисичово	1.481	1.447	98.38	—	4	—	25	5	1.340	86	4	51	—
8	Суха-Бронька	1.090	1.079	98.99	—	10	—	—	1	1.004	9	—	77	—
9	Задне, Задньос	1.758	1.616	91.92	4	14	—	124	—	1.534	2	—	222	—

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Маджарська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
	VIII. Густеньский пов., 17 гром.	40.791	29.404	72.08	9	7.410	25	3.885	58	29.924	1.864	3.104	5.899	—
1	Березово	2.002	1.824	97.05	—	29	2	147	—	1.635	27	2	338	—
2	Бистра, Нижня Бистра	1.724	1.710	99.19	1	9	—	3	—	1.566	9	—	149	—
3	Вишково	4.443	745	16.77	—	3.430	12	256	—	1.169	481	2.492	301	—
4	Горинцьово, Горинчово, Герінчово	3.521	3.282	93.21	2	69	—	159	9	2.808	55	13	645	—
5	Густ, Густе, Густес	8.716	4.161	47.75	4	3.602	4	942	3	5.139	1.204	566	1.807	—
6	Данилово	775	501	64.64	—	30	—	244	—	516	15	1	243	—
7	Драгово	3.566	2.980	83.57	2	62	2	519	1	3.022	22	5	517	—
8	Золотарьово	1.946	1.852	95.17	—	9	—	64	21	1.882	—	—	64	—
9	Іза	2.505	2.248	89.74	—	36	2	219	—	2.261	20	4	220	—
10	Копашно, Копашна	1.520	1.330	87.5	—	9	—	175	6	1.344	1	—	175	—
11	Кошельово	2.040	1.742	85.39	—	10	—	287	1	1.750	3	1	286	—
12	Крайниково	662	611	92.29	—	19	—	31	1	620	13	2	27	—
13	Панково	1.306	1.181	90.41	—	23	—	95	7	1.211	1	—	94	—
14	Салдобош	1.208	1.182	97.85	—	25	—	1	—	1.145	3	7	53	—
15	Селище	1.613	1.394	86.43	—	18	—	201	—	1.412	1	—	200	—
16	Сокирниця, Сукирниця	2.173	1.903	87.62	—	24	3	235	8	1.681	8	11	473	—
17	Шандрово	1.072	758	70.77	—	6	—	307	—	763	1	—	307	—
	IX. Шугатажский пов., 20 гром.	25.857	13	0.05	—	2.572	21.817	1.443	12	21.461	1.405	51	2.938	2
	X. Іланьский пов., 13 гром.	23.890	9	0.04	55	299	18.936	4.530	61	19.027	293	37	4.482	51
	Б.													
	*Угочська стол.	83.316	32.721	39.27	16	35.702	9.270	5.505	102	52.417	7.264	13.036	10.566	33
	I. Передтисельский пов., 29 гр.	39.969	23.450	58.67	10	13.413	14	3.056	26	27.657	2.377	4.606	5.320	9
1	Ардовець	1.253	903	72.06	—	246	—	104	—	988	124	82	109	—
2	*Вербивц	535	—	—	—	535	—	—	—	76	16	412	31	—
3	Вілок, Уйлак	3.008	15	0.5	—	2.923	—	70	—	467	771	715	1.055	—
4	Влагово	1.269	1.094	86.2	—	9	—	165	1	1.099	2	4	164	—
5	Вугель, Уйгель	688	111	16.13	—	532	1	42	2	419	55	145	69	—
6	Гребля	539	445	82.56	—	20	—	74	—	463	2	—	74	—
7	Егреш	1.592	1.461	91.77	—	77	—	54	—	1.483	—	17	92	—
8	Керестур	586	7	1.19	—	579	—	—	—	69	54	423	40	—
9	Завадка	332	314	94.57	—	—	—	18	—	314	—	—	18	—
10	Заріче, Заріча	1.737	1.614	92.91	—	18	—	104	1	1.622	10	—	104	1
11	*Карачфалва	509	1	0.0	—	507	—	—	1	458	14	20	17	—
12	Копаня велика	1.870	1.615	86.36	—	26	1	228	—	1.620	11	9	230	—
13	Копаня мала	684	589	86.11	—	12	—	83	—	596	4	—	84	—
14	Кумлята	2.857	2.437	85.29	—	28	—	392	—	2.453	10	1	393	—
15	**Матьфалва	554	10	1.8	—	482	—	62	—	288	36	153	74	—
16	Лази	1.541	1.493	96.89	—	3	—	37	8	1.503	—	—	38	—
17	Онік	1.425	1.205	84.56	—	13	—	207	—	1.217	1	—	207	—
18	Раковець великий	2.545	2.204	86.6	—	21	—	320	—	2.225	9	—	311	—
19	Рокосів	2.124	1.866	87.86	—	143	—	114	—	1.891	18	16	199	—
20	Ростока	195	175	94.9	—	1	—	19	—	176	—	—	19	—
21	*Сивлюш	5.750	1.320	22.95	3	4.034	9	378	5	2.633	942	890	1.282	3
22	Сирма	470	372	79.15	—	58	—	40	—	373	31	23	43	—
23	*Фанчика, Фанчиково	874	128	15.33	7	670	1	68	—	491	147	131	105	—
24	Фекетепатак	475	12	2.53	—	453	—	10	—	21	5	418	31	—
25	Шаланки	1.987	26	1.3	—	1.885	—	76	—	691	81	1.094	116	5
26	Шард нижний	1.735	1.599	92.16	—	5	—	131	—	1.600	1	—	134	—
27	Шард нижний	631	539	85.42	—	7	—	80	2	550	—	—	81	—
28	Шашвар	902	704	78.04	—	110	—	87	1	722	27	49	104	—
29	Чінгава	1.302	1.191	91.47	—	16	2	93	—	1.199	3	4	96	—
	II. Затисельский пов., 41 гром.	43.347	9.271	21.38	6	22.289	9.256	2.449	76	24.760	4.887	8.430	5.246	24
1	*Ардів	1.632	123	7.53	—	1.509	—	—	—	619	130	557	326	—
2	*Батар	547	18	3.29	—	528	1	—	—	404	34	85	24	—
3	Батарч	1.506	10	0.66	—	116	1.157	214	9	1.227	29	33	214	3
4	Бекеня	854	15	1.75	—	804	—	35	—	389	81	260	123	1

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Рукуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
5	Бочків	432	7	1.62	—	26	399	—	—	420	—	4	8	—
6	Велятин	2.354	1.919	81.52	—	44	1	390	—	1.948	3	7	396	—
7	Верящи	945	661	68.77	—	76	1	205	2	705	13	17	210	—
8	Гальмин	2.664	16	0.6	—	2.476	23	146	3	364	461	1.068	766	5
9	Горбки	289	267	92.39	1	5	1	15	—	272	2	—	15	—
10	Гетини	512	300	58.59	—	100	—	112	—	394	3	2	113	—
11	Гимлівці	271	249	91.51	—	18	4	—	—	258	1	—	12	—
12	*Гудя	767	67	8.73	—	698	—	1	1	317	91	302	57	—
13	Дюла	719	3	0.41	—	710	5	1	1	65	31	557	66	—
14	**Кіральгаза	2.539	1.248	49.15	2	1.056	1	231	1	1.376	535	241	377	10
15	Крива	488	449	92.01	—	6	—	33	—	455	—	—	33	—
16	Новоселиця	576	461	80.07	—	—	24	91	—	485	—	—	91	—
17	Сасфалу	1.674	1.393	83.20	—	67	214	—	—	1.411	32	—	221	10
18	*Текегаза	1.106	405	36.61	2	663	1	33	2	515	54	445	92	—
19	Тернавка	1.851	403	29.37	—	848	585	13	2	1.210	189	159	292	1
20	*Форголань	745	3	0.4	—	742	—	—	—	125	47	514	59	—
21	Хижі	784	575	73.34	—	76	127	6	—	731	5	—	48	—
22	Черна	673	515	76.51	—	82	1	75	—	534	37	7	95	—
23	Чума, Чома	290	159	54.83	—	127	—	4	—	244	11	31	4	—
	В.													
	*Бережська ст.	208.589	95.308	45.72	991	93.198	72	18.639	381	103.261	19.128	57.069	29.052	79
	І. Горішній пов., 32 гром.	27.915	24.920	82.11	28	1.301	—	1.613	53	23.135	473	176	4.131	—
1	Бабичі-Покутя	924	894	96.75	18	4	—	7	1	857	30	—	37	—
2	Білки, Білок	4.078	3.462	85.14	1	265	—	350	—	3.004	47	72	955	—
3	Богеревиця, Богаровиця	551	519	94.1	—	10	—	22	—	451	2	—	98	—
4	Брід	957	932	97.68	—	24	—	1	—	663	1	—	293	—
5	Воловиця	198	154	77.77	4	—	—	40	—	153	4	—	41	—
6	Волоське, Волоськос	687	671	97.67	—	—	—	—	16	583	—	—	104	—
7	Ділок	376	366	97.34	—	9	—	1	—	359	1	—	16	—
8	Дуби	156	2	1.28	—	13	—	141	—	5	143	8	—	—
9	Дубрівка, Дубравка	661	651	98.48	—	10	—	—	—	611	1	—	49	—
10	Івашковиця, Вашковиця	321	320	100	—	1	—	—	—	306	4	—	11	—
11	Ільниця	3.601	2.999	93.05	1	45	—	556	—	2.927	52	—	622	—
12	Імстичево, Мистичі	1.629	1.559	95.70	1	29	—	40	—	1.470	10	3	146	—
13	Іршава	1.315	964	73.3	—	335	—	14	2	1.016	37	56	206	—
14	Загатя-Сундаковиця-Климовиця	1.332	1.291	96.92	2	39	—	—	—	1.222	21	10	79	—
15	Ківяжд, Ківяжд-Сільце	1.054	946	89.75	—	20	—	87	1	701	—	—	353	—
16	Кобальовиця, Кобалевиця	67	52	77.6	—	—	—	15	—	47	15	—	5	—
17	Колодне (—ос)-Дешковиця	859	813	96.64	—	20	—	4	22	758	44	2	55	—
18	Комлуш	572	482	81.75	1	84	—	5	—	428	22	10	112	—
19	Крайня Мартинка	398	384	96.48	—	—	—	14	—	384	—	—	14	—
20	Лоза, Лоза-Полянка	780	610	78.2	—	51	—	119	—	615	—	2	163	—
21	Локоть	424	382	90.09	—	5	—	37	—	388	—	—	36	—
22	Лукова	867	839	96.77	—	28	—	—	—	771	—	—	96	—
23	Мідяниця	645	615	95.36	—	9	—	21	—	617	1	6	21	—
24	Осій, Осуй	1.611	1.603	99.5	—	7	—	1	—	1.486	—	—	125	—
25	Ремета вижня, вижві	319	256	80.25	—	58	—	1	4	236	25	3	35	—
26	Ремета нижня, нижві	401	377	94.00	—	24	—	—	—	377	—	—	24	—
27	Ростока	442	441	100	—	—	—	1	—	330	—	—	112	—
28	Сільце	1.193	923	77.37	—	194	—	69	7	958	9	—	226	—
29	Смулиговиця	177	166	93.78	—	5	—	6	—	168	—	3	6	—
30	Собатин	204	173	84.8	—	1	—	30	—	173	2	—	29	—
31	Чорний потік-Юровиця	462	454	98.27	—	8	—	—	—	430	—	—	32	—
32	Шаркадь	654	620	94.86	—	3	—	31	—	621	2	1	30	—
	**II. Сваляський* пов., 57 гром.	29.595	23.192	78.36	334	1.536	5	4.438	90	23.202	1.581	247	4.561	4
1	Біласовиця	99	85	85.86	—	—	—	14	—	85	—	—	14	—
2	Бистре (—ос) вижне	145	130	89.65	—	5	—	10	—	134	—	—	11	—
3	Борсучина	99	99	100	—	—	—	—	—	99	—	—	—	—

Порядкове число.	Столиця, повіт, громада.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
4	Брустів потік	72	70	97.22	—	2	—	—	—	71	1	—	—	—
5	Буковець	505	474	93.86	—	5	—	26	—	478	1	—	26	—
6	Вербіяш-Петрушовиця-Глубокий потік	510	406	79.61	—	12	—	92	—	418	—	—	92	—
7	Верецькі вижні-Драгушівці-Берегівці-Лазарьский потік	1.325	1.136	85.73	—	4	—	185	—	1.132	—	—	193	—
8	*Верецькі нижні	1.704	848	49.79	3	125	—	715	8	895	82	11	716	—
9	Воловець-Яблуново	1.284	839	65.34	3	177	1	253	11	879	71	78	256	—
10	Ганьковиця	335	316	94.43	—	—	—	19	—	316	—	—	19	—
11	Голубине, Голубиное	1.121	952	84.92	1	21	—	147	—	953	17	5	146	—
12	Грабониця Вижня	520	264	50.77	118	28	—	108	2	261	152	1	106	—
13	Гукливе (—ое)-Таламаш-Веретечово	1.318	988	74.96	1	20	—	308	1	995	18	1	304	—
14	Діцьковиця	179	173	96.70	—	—	—	6	—	173	2	—	4	—
15	Драчина	224	15	6.69	60	8	—	140	1	10	206	1	7	—
16	Дусина	681	576	84.58	—	12	—	93	—	584	3	1	93	—
17	Жденьова	802	537	66.96	17	37	—	205	6	531	150	23	98	—
18	Завадка-Пересирова	782	604	78.52	—	5	—	168	5	609	4	1	167	1
19	Задільсько	278	246	88.49	—	—	—	32	—	247	—	—	31	—
20	Збун, Збунє	108	87	80.55	—	14	—	7	—	79	12	10	7	—
21	Звір, Ізвір	367	340	94.18	—	5	—	11	5	349	1	—	11	—
22	Звірська Гута	335	278	82.98	33	—	—	24	—	266	57	—	9	3
23	Канора	579	542	93.61	—	4	—	33	—	547	—	—	32	—
24	Кичорна	323	318	98.45	—	1	—	4	—	310	—	—	13	—
25	Котильвиця	195	184	94.36	—	—	—	11	—	184	—	—	11	—
26	Кушниця, нижня і вижня	313	301	96.17	—	—	—	12	—	301	—	—	12	—
27	Латурка	623	557	89.24	—	9	—	54	3	565	—	4	54	—
28	Мартинка-Мала Тибава	294	263	89.45	—	8	—	23	—	270	1	—	23	—
29	Медвеже	101	80	79.21	—	—	—	21	—	81	—	—	20	—
30	Мишкаровиця	107	99	91.59	—	—	—	8	—	99	—	—	8	—
31	Нелипина	1.193	755	63.28	1	64	—	367	6	797	32	1	363	—
32	Нове (—ое) Село	101	1	0.0	1	2	—	96	1	6	95	—	—	—
33	Оленьова	314	265	84.39	—	—	—	49	—	265	—	—	49	—
34	Павлова-Мельничне	452	339	75.00	—	—	—	113	—	339	—	—	113	—
35	Пасика	606	483	79.53	—	57	—	66	—	506	49	15	36	—
36	Пашківці	87	58	66.67	—	2	—	27	—	53	8	—	26	—
37	Перекресна	170	161	94.70	—	—	—	9	—	161	—	—	9	—
38	Підполозя (—ое)-Романовці	375	349	93.07	—	8	—	18	—	356	3	—	16	—
39	Плавя	383	343	89.56	—	—	—	40	—	343	—	—	40	—
40	Плоске (—ое)-Мале Бистре (—ое)-Потік	530	488	98.07	—	14	—	28	—	499	4	—	27	—
41	Поляна	603	379	62.85	—	63	1	156	4	395	34	6	168	—
42	Росіш	675	619	91.70	—	7	—	46	3	626	4	—	45	—
43	Ростока велика	262	231	91.98	—	8	—	23	—	235	3	3	21	—
44	Ростока мала	333	329	98.49	—	4	—	—	—	333	—	—	—	—
45	Ростока нова	292	236	80.82	—	—	—	56	—	236	—	—	56	—
46	Сасівка	515	474	92.08	1	18	—	17	5	368	36	15	96	—
47	Свалява	2.416	1.452	60.09	91	657	3	194	19	1.350	479	47	540	—
48	Свалявка-Скотарсько	939	793	84.45	—	49	—	99	1	805	12	23	99	—
49	Солочин	522	497	95.21	—	22	—	3	—	423	8	1	90	—
50	Стройна-Черник	1.038	960	92.48	—	5	—	73	—	957	9	—	72	—
51	Сусково-Йобовиця	557	449	80.61	4	13	—	88	3	464	22	—	71	—
52	Тибава велика	573	523	91.27	—	9	—	41	—	530	2	—	41	—
53	Тимшор	481	430	89.39	—	—	—	51	—	429	—	—	52	—
54	Тишова	227	200	88.11	—	7	—	20	—	207	—	—	20	—
55	Уклина	215	184	85.58	—	13	—	17	1	196	3	—	16	—
56	Шербівці, Шербувці	314	289	92.04	—	15	—	10	—	304	—	—	10	—
57	Ялова	100	98	98.00	—	—	—	2	—	98	—	—	2	—
	*III. Латорицький пов., 52 гром.	29.637	22.096	74.56	502	3.175	19	3.756	89	22.341	1.694	2.254	3.345	3
1	Балажівці, Балажунці	181	179	98.89	—	—	—	2	179	—	—	—	2	—
2	Белебово	70	68	97.14	—	1	—	1	—	66	—	—	4	—

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
3	Бенедиківці, Бенедикувці	639	437	68.38	—	8	—	194	—	443	—	—	196	—
4	Бобовище	766	738	96.34	—	10	—	18	—	746	2	—	18	—
5	Визниця вижня	807	720	89.21	—	23	6	57	1	738	18	—	51	—
6	Визниця нижня	240	193	80.42	6	19	—	22	—	194	13	12	21	—
7	Герцівці	86	86	100	—	—	—	—	—	86	—	—	—	—
8	Глинянець	412	382	92.71	—	5	—	25	—	385	3	—	24	—
9	Грабониця нижня	492	286	58.15	1	23	—	182	—	282	172	13	25	—
10	Грабово	324	191	58.92	1	1	—	129	2	194	84	—	46	—
11	Грибівці-Воротниця	387	378	97.67	—	4	—	5	—	375	—	—	12	—
12	Данидково старе (—ос) Данидкова	429	333	77.62	—	13	—	83	—	339	6	1	83	—
13	Жбірівці-Генівці	219	198	90.41	—	1	—	20	—	198	7	—	14	—
14	Жуково	495	455	91.92	—	8	—	32	—	457	5	—	33	—
15	Зняцово	1.475	1.387	94.03	2	42	—	44	—	1.318	44	22	90	1
16	Іванівці, Іванувці	838	767	91.52	3	11	1	56	—	770	12	2	54	—
17	Їльківці, Їлківхї, Їлкувці	76	71	93.42	—	—	5	—	—	76	—	—	—	—
18	Кайданово	1.245	773	62.09	12	347	—	109	4	798	38	244	165	—
19	Калниково	1.093	823	75.3	12	30	—	221	7	840	29	4	220	—
20	Клачаново	991	739	74.57	—	61	—	181	7	601	180	9	201	—
21	Кленівці, Клевувці	323	27	8.35	53	98	—	139	6	51	189	42	41	—
22	Кленівці нові	472	11	2.33	387	11	—	63	—	19	18	376	59	—
23	Клочки, Клочківці	84	73	86.90	—	—	—	11	—	73	5	—	6	—
24	Колчино	502	450	89.64	1	18	—	31	2	445	36	2	19	—
25	Копинівці, Мокулувці, Копишувці (?)	387	354	91.73	—	4	—	29	—	358	—	—	29	—
26	Косино, Косильно-Цимбрилова	397	354	89.17	—	5	6	32	—	363	6	—	28	—
27	Кузьмина	534	315	59.18	5	4	—	210	—	321	2	—	211	—
28	Кучова, Кучава	173	158	91.33	—	—	—	15	—	158	—	—	15	—
29	Куштановиця	462	411	88.96	—	7	—	44	—	413	36	1	12	—
30	Лавка	494	464	93.72	—	5	—	24	1	469	2	—	23	—
31	Лісарня	150	143	95.33	—	—	—	7	—	140	4	—	6	—
32	Логово, Лохово — велике і мале	739	657	88.77	—	13	—	69	—	663	13	1	62	—
33	Медведівці	434	428	98.55	—	—	—	6	—	428	—	—	6	—
34	Микулівці, Микулувці	287	274	95.48	—	1	—	12	—	274	1	—	12	—
35	Обава-Чабина-Дубина	672	617	90.32	1	14	—	40	—	631	9	—	32	—
36	Паткавівці, Патканювці, Пацканьова	1.249	1.086	86.95	—	9	—	154	—	1.096	—	—	153	—
37	Підгіряви	1.166	819	70.24	10	132	—	186	19	866	101	22	177	—
38	Підманастир	396	341	89.39	1	23	1	19	11	353	20	4	19	—
39	Пузняківці, Пізняківці	313	220	70.29	1	8	—	83	1	228	79	—	6	—
40	Ракошин	2.441	890	32.36	1	1.462	—	82	6	909	34	1.320	178	—
41	*Росвигово, Росвигова	1.553	616	39.48	2	380	—	542	13	702	220	66	564	1
42	Руське, Руськоє	727	673	92.57	—	10	—	44	—	673	9	1	44	—
43	Серенчівці, Серенчувці	201	184	91.54	—	1	—	16	—	184	—	1	16	—
44	Сипяк	137	6	4.38	—	5	—	126	—	6	130	1	—	—
45	Тростяниця	120	106	88.33	—	—	—	14	—	104	2	—	14	—
46	Феделешівці, Феделешувці	163	139	85.27	—	—	—	24	—	139	—	—	24	—
47	Черешівці	173	161	93.05	—	—	—	12	—	161	—	—	12	—
48	Черленів	975	874	89.64	—	76	—	19	6	875	11	45	44	—
49	Чинадієво, Чинадіовець	1.472	979	66.51	2	255	—	233	3	1.103	99	49	220	1
50	Чопівці, Чопувці, Чапівці	401	399	99.63	—	2	—	—	—	378	—	—	23	—
51	Шелестів	596	490	82.21	1	25	—	80	—	500	55	16	25	—
52	Шкуратівці, Шкуратувці	179	173	96.63	—	—	—	6	—	173	—	—	6	—
	*IV. Мункачівський пов., 37 гром.	64.843	23.763	50.73	70	14.236	41	8.595	108	26.298	7.017	4.844	8.641	13
1	Арданово	1.060	992	93.58	—	9	—	59	—	993	5	—	62	—
2	Барбово	966	519	53.73	1	8	—	437	1	515	394	1	56	—
3	Березинка	100	17	17.00	—	—	—	83	—	9	88	—	3	—
4	Берестово-Плоскановиця	518	481	92.86	—	6	—	31	—	487	7	—	24	—
5	Буковинка	460	391	85.00	—	3	—	65	1	399	17	—	44	—
6	Варпаланка	1.194	189	15.83	4	134	2	860	2	220	872	17	84	1
7	Горонд	1.405	1.183	84.19	—	143	—	71	8	1.231	45	71	58	—

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
8	Давидково (—ова) нове.	1.872	1.603	85.63	—	108	—	161	—	1.628	1	80	163	—
9	Доробратово, Доробратова . . .	1.421	1.321	92.96	1	36	—	63	—	1.336	5	7	73	—
10	Дрисино	2.010	230	11.44	3	1.771	—	6	—	332	85	1.518	75	—
11	Дунковиця	543	506	92.19	—	29	—	7	—	524	—	—	19	—
12	*Жнятино	1.502	7	0.47	—	1.493	—	2	—	519	22	791	170	—
13	Завидово-Гандеровиця.	1.248	1.222	97.91	—	15	—	10	1	1.143	13	5	87	—
14	Залужа.	609	541	89.00	1	63	—	—	4	466	22	12	109	—
15	Кендерешів, Кендерешув. . . .	177	137	77.40	—	—	—	40	—	135	39	—	3	—
16	Керепець.	419	73	17.42	—	20	—	326	—	78	326	4	11	—
17	Клучарка.	1.102	901	81.76	3	136	—	62	—	825	158	27	92	—
18	Кучова, Кучава німецька. . . .	299	29	9.69	—	1	—	269	—	24	272	—	3	—
19	Лалово	662	469	70.85	3	14	—	175	1	470	177	—	15	—
20	Лецьовиця-Цалів	567	549	96.83	—	1	—	17	—	549	6	—	12	—
21	Лучки, Новоселиця	4.366	3.952	90.52	3	214	—	194	3	4.038	97	46	185	—
22	Макаріово	1.068	1.051	98.50	—	17	—	—	—	1.011	2	2	53	—
23	*Мункачево, Мукачево.	14.416	1.604	11.19	47	8.827	39	3.820	79	3.493	2.751	1.593	6.567	12
24	Пове Село	466	49	10.52	—	164	—	253	—	64	379	9	14	—
25	Новоселиця.	171	161	94.15	—	—	—	10	—	161	—	—	10	—
26	Негрово	936	775	80.66	—	5	—	156	—	780	4	—	156	—
27	Павшин, Павшина.	513	35	6.82	—	24	—	454	—	40	462	5	6	—
28	*Підгород, Пудгород.	796	387	46.62	—	54	—	353	2	401	343	2	49	—
29	Пистрялово.	714	678	94.16	1	7	—	28	—	684	2	—	28	—
30	Ромочевиця.	363	353	97.49	—	10	—	—	—	353	2	—	8	—
31	Ряпідь-Вільховиця-Дубровиця .	850	679	79.88	—	9	—	162	—	695	5	5	145	—
32	Софієндорф.	362	42	11.6	—	2	—	314	4	40	305	1	16	—
33	Становo	751	717	95.47	—	8	—	26	—	723	4	3	21	—
34	Страбичово	1.343	1.101	81.98	3	214	—	23	2	1.172	32	54	85	—
35	Фогараш	370	325	87.84	—	23	—	22	—	330	26	—	14	—
36	*Форнош	677	—	—	—	663	—	14	—	32	23	591	31	—
37	Яблуново, Жакужа	517	494	95.55	—	5	—	18	—	398	25	—	94	—
	*V. Надтисянський пов., 43 гром.	47.069	1.142	2.43	39	45.752	4	105	27	6.778	6.168	3.054	5.821	48
1	*Бене	654	11	0.69	—	642	—	—	1	125	146	290	93	—
2	*Береги	1.977	10	0.51	—	1.967	—	—	—	91	47	1.676	155	8
3	*Берегсас.	9.629	117	11.6	33	9.377	2	82	18	1.289	2.163	3.378	2.770	29
4	*Берегсасвейгардов	639	3	0.47	—	636	—	—	—	164	129	286	60	—
5	*Боржова.	729	5	0.68	—	720	—	4	—	58	65	512	94	—
6	Бучу.	542	31	5.72	—	511	—	—	—	84	194	242	22	—
7	**Гомок	284	—	—	—	284	—	—	—	245	14	9	16	—
8	Гат	1.702	357	20.97	1	1.344	—	—	—	454	61	1.054	122	11
9	Кідьовш	387	4	1.03	—	380	—	—	3	11	38	328	10	—
10	*Кішбегань.	740	5	0.67	—	735	—	—	—	51	59	610	20	—
11	Квасово	664	505	76.05	1	157	—	1	—	575	14	23	52	—
12	*Мужіово.	1.328	2	0.15	—	1.318	1	2	5	318	236	573	199	—
13	*Надьбегань	1.134	7	0.62	—	1.127	—	—	—	370	181	523	60	—
14	Надьгут	499	20	4.01	—	479	—	—	—	55	25	411	8	—
15	Пове Село	1.193	25	2.09	—	1.167	—	1	—	30	21	1.032	110	—
16	Оросієво	627	1	0.0	—	625	—	1	—	78	208	303	38	—
17	*Чома	534	—	—	—	534	—	—	—	352	39	94	49	—
18	*Яношіово	1.071	30	2.8	—	1.041	—	—	—	767	38	238	28	—
	*VI. Косинський пов., 24 гром. .	27.560	195	0.69	18	27.198	3	132	14	1.507	2.195	21.294	2.553	11
1	*Баркасов	1.142	6	0.52	—	1.133	—	3	—	104	64	821	153	—
2	Батю.	1.316	58	4.4	—	1.247	1	9	1	103	85	982	142	4
3	Бовтрадь.	1.403	19	1.35	2	1.347	—	31	4	105	156	1.061	77	4
4	Запсонь	724	13	0.79	—	709	—	2	—	24	42	585	73	—
5	Кімдобронь.	1.165	13	1.11	—	1.152	—	—	—	14	77	856	218	—
6	*Косино	2.058	—	—	2	2.043	—	13	—	126	307	1.185	440	—
7	*Надьдобронь.	2.810	4	0.14	3	2.756	—	44	3	44	122	2.455	189	—
8	*Надьловня.	1.671	5	0.29	—	1.666	—	—	—	175	281	1.137	78	—
9	*Серне	1.193	4	0.33	1	1.187	—	1	—	48	52	978	114	1

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Маджарська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
10	Тісасалка	1.286	5	0.39	3	1.273	—	2	3	99	87	912	187	1
11	Чомоня	1.331	39	2.93	—	1.275	—	17	—	68	7	1.156	100	—
12	Шом	1.198	24	2.00	—	1.172	—	2	—	125	111	900	62	—
	Г.													
	*Ужська столиця	153.266	55.742	36.37	42.876	46.306	199	7.099	1.044	83.936	32.904	19.565	16.776	85
	I. Березнянський пов., 31 гром.	22.803	20.390	89.42	351	753	57	979	273	19.752	916	91	2.012	32
1	Бегендят-Пастиль	265	230	86.79	—	—	—	35	—	230	—	—	35	—
2	*Березне (—ос) велике	2.460	1.124	45.89	310	391	2	616	17	1.232	419	52	755	—
3	Березне (—ос) мале	1.153	808	70.07	21	51	30	60	183	791	223	14	94	31
4	Буковець — нижній і вижній	617	607	98.37	—	—	—	10	—	606	—	—	11	—
5	Верховина Бистра	811	809	99.75	—	2	—	—	—	797	1	—	13	—
6	Вишка	829	824	99.39	—	5	—	—	—	813	1	—	15	—
7	Волосянка	1.170	1.152	98.46	1	16	—	—	1	1.106	—	—	64	—
8	Гусна, Гусак	449	449	100	—	—	—	—	—	435	—	—	14	—
9	Домашина	405	403	99.50	—	1	—	—	1	391	—	—	14	—
10	Забрідь	498	445	89.4	3	9	11	17	13	462	19	—	17	—
11	Завісина, Заусина	356	322	90.45	2	5	1	15	11	316	11	—	29	—
12	Загорб	495	481	97.91	—	—	—	14	—	474	—	—	21	—
13	Княгинина	455	443	97.36	—	5	—	7	—	447	1	—	7	—
14	Кострина	1.122	1.075	95.9	6	18	—	11	12	1.020	11	—	91	—
15	Костьова-Пастиль	401	364	90.79	—	7	—	30	—	370	1	—	30	—
16	Лубня	262	262	100	—	—	—	—	—	232	—	—	30	—
17	Луг	334	315	94.31	—	6	—	2	11	319	11	—	4	—
18	Люта	2.807	2.772	98.75	2	33	—	—	—	2.639	24	5	139	—
19	Мирче	449	421	98.77	—	21	—	6	1	402	7	1	39	—
20	Мочар	186	183	98.28	—	1	—	2	—	164	—	—	22	—
21	Ростока-Пастиль	331	325	98.19	—	5	—	1	—	314	5	—	12	—
22	Смерекова	439	437	99.54	—	2	—	—	—	428	—	—	11	—
23	Соля	480	463	96.46	—	14	—	3	—	445	4	—	30	1
24	Ставна	990	865	87.37	—	42	—	82	1	838	49	3	100	—
25	Стричава	389	380	97.69	—	—	—	9	—	373	1	—	15	—
26	Стужиця нова	423	416	98.34	—	3	4	—	—	389	3	—	31	—
27	Стужиця стара	492	481	97.9	—	10	—	—	1	465	—	—	27	—
28	Суха	513	510	99.71	1	1	—	1	—	488	2	—	23	—
29	Тиха	1.014	1.007	99.3	1	6	—	—	—	960	3	2	49	—
30	Ужок	927	861	92.9	1	41	—	24	—	767	33	2	125	—
31	Чорногорова	1.281	1.156	90.28	3	58	9	34	21	1.039	87	12	143	—
	II. Перечинський пов., 20 гром.	20.084	17.489	87.08	683	1.050	35	696	131	17.278	1.474	187	1.140	5
1	Дубринич	1.514	1.293	85.4	2	76	1	119	23	1.275	102	16	120	1
2	Бистре, Бистрое	1.232	1.017	82.55	1	46	18	149	1	1.036	130	6	60	—
3	Ворочів	843	792	93.95	1	16	1	25	8	785	27	—	31	—
4	Вульшинки, Вільшинки	587	557	94.9	—	—	—	30	—	557	—	—	30	—
5	Зарічово	1.848	1.819	98.32	1	20	—	7	1	1.784	2	3	59	—
6	Липовець	212	211	100	—	—	—	1	—	211	—	—	1	—
7	Мокра	358	340	97.98	—	10	—	8	—	347	—	—	11	—
8	Новоселиця	433	397	91.69	—	5	—	31	—	399	3	—	31	—
9	Пасіка	1.471	1.444	98.17	4	23	—	—	—	1.417	—	—	54	—
10	Пастиль мала	274	255	93.07	—	16	—	—	3	235	21	2	16	—
11	Перечин	2.124	1.388	65.34	122	403	—	144	67	1.263	592	80	168	1
12	Поляна	890	822	92.25	—	18	—	40	10	840	8	1	41	—
13	Поляна-Гута	249	243	97.59	—	—	—	5	1	239	5	—	5	—
14	Порошково	2.009	1.911	95.12	1	48	—	49	—	1.862	5	1	141	—
15	Раково	898	896	99.78	—	2	—	—	—	860	—	—	38	—
16	Ремета	2.033	1.142	51.25	531	309	13	28	10	1.216	545	34	225	3
17	Симири	796	712	89.94	2	28	2	45	7	735	8	8	45	—
18	Симирки	871	860	98.75	—	11	—	—	—	854	1	2	14	—
19	Турниця велика	836	813	97.24	3	19	—	1	—	797	9	4	26	—
20	Турниця мала	606	577	95.21	15	—	—	14	—	566	16	—	24	—

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.		Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
				%										
	*III. Ужгородський пов., 55 гром.	49.913	16.825	33.69	10.241	19.472	14	2.987	374	24.564	11.602	5.659	8.061	27
1	Андрашівці, Андрашувці. . . .	446	427	95.74	5	1	—	13	—	405	5	—	36	—
2	Анталівці, Анталувці	745	538	72.21	98	66	—	31	12	550	161	12	22	—
3	Баранівці, Бараниинці	791	429	54.23	22	297	—	43	—	542	111	85	53	—
4	Бачава	491	332	67.61	—	7	—	149	3	332	10	—	149	—
5	Бежівці, Бежовце	1.800	2	0.11	1.639	95	—	60	4	387	419	856	138	—
6	Вірлява, Ірлява	533	515	96.62	—	17	—	1	—	411	1	—	121	—
7	Волковії	573	526	91.79	—	7	—	40	—	519	14	—	40	—
8	Гедьфарк.	139	122	87.76	—	17	—	—	—	104	8	—	27	—
9	Глубоке (—ое).	466	384	82.4	13	11	—	55	3	208	200	3	55	—
10	Гомок	530	3	0.57	1	526	—	—	—	137	267	65	61	—
11	Горяни.	949	672	70.81	31	160	—	85	1	710	118	36	85	—
12	Гусак	389	3	0.77	360	6	—	19	1	137	229	—	23	—
13	Гута	674	2	0.29	667	4	—	1	—	17	651	—	6	—
14	Гойдош, Патканиис.	551	527	95.64	7	13	—	4	—	494	16	—	41	—
15	Деньківш, Денькувці.	338	296	87.57	7	14	—	21	—	281	24	—	33	—
16	Гивці вел.	1.201	5	0.41	4	1.176	—	16	—	74	309	666	152	—
17	Гивці мал.	897	4	0.44	4	888	—	1	—	225	166	430	76	—
18	Довге, Довгое.	424	59	13.91	—	365	—	—	—	288	113	10	13	—
19	Доманинці	1.005	729	72.53	152	88	—	31	5	785	172	15	33	—
20	Дравці	1.093	804	73.55	38	224	—	27	—	841	134	24	94	—
21	Дубрівка, Дубрувка	747	671	89.82	—	36	—	40	—	660	38	8	40	1
22	Загар	991	1	0.10	933	32	—	25	—	287	121	546	37	—
23	Камянинци.	632	433	68.51	25	146	—	28	—	515	64	12	41	—
24	Карчава	451	1	0.22	372	48	—	20	10	248	164	12	27	—
25	*Кетергень, Текердин	189	—	—	3	185	—	1	—	21	25	115	28	—
26	Кибряль	911	752	82.43	—	19	—	140	—	718	18	—	175	—
27	Комарівці, Комарувці	872	826	94.73	4	42	—	—	—	713	46	18	95	—
28	Коритняни	686	503	73.32	1	178	—	4	—	562	50	41	33	—
29	Корумля	608	—	—	520	12	—	69	7	463	73	—	72	—
30	Лази великі.	412	343	83.25	2	62	—	4	1	343	33	6	22	8
31	Лівці.	667	541	87.10	3	15	—	108	—	547	10	2	108	—
32	Ляхівці, Ляхувці	461	372	80.69	11	34	—	44	—	387	26	3	45	—
33	*Минай.	339	3	0.88	24	298	—	12	2	142	77	55	65	—
34	Невицьке, Невицькое	797	746	81.05	10	40	—	1	—	763	19	7	8	—
35	Німецьке (—ое) вижне.	297	1	0.33	238	18	—	40	—	168	81	3	45	—
36	Німецьке (—ое) нижне.	403	22	5.45	333	45	—	—	3	139	210	37	17	—
37	**Оноківці, Онокувці	681	1	0.14	646	32	—	—	2	172	492	—	17	—
38	Ореховиця, Орехово	503	479	95.22	—	24	—	—	—	474	5	1	23	—
39	Петрівці, Петрувці, Петровце. .	535	1	0.18	519	13	—	—	2	158	372	—	5	—
40	Пинківці, Пінковце	439	7	1.59	202	228	—	2	—	161	105	164	9	—
41	*Радванка	1.169	235	27.8	258	491	—	157	28	511	257	78	323	—
42	Середне (—ое).	1.729	713	41.23	507	186	—	322	1	768	529	29	403	—
43	Сейков	372	—	—	343	15	—	14	—	244	111	3	14	—
44	Солотвина	610	517	84.75	—	13	—	80	—	499	27	3	81	—
45	Солотвинка	277	252	90.97	—	12	—	13	—	254	7	1	15	—
46	Стрипа	193	184	95.33	1	8	—	—	—	183	8	—	2	—
47	Ташоля.	383	2	0.52	367	6	—	8	—	51	21	278	33	—
48	*Ужгород, Унгвар.	14.723	500	3.32	1.223	11.631	12	1.071	286	3.947	4.798	1.400	4.560	18
49	*Хомець	786	20	2.54	2	763	—	—	1	281	154	286	65	—
50	Худльово	1.235	1.035	83.8	1	66	—	132	1	1.036	6	1	192	—
51	Циганівці	278	250	89.92	2	25	1	—	—	236	30	1	11	—
52	*Часловець	618	22	3.56	5	590	—	1	—	246	294	8	70	—
53	Чертиж.	436	390	89.45	—	42	—	3	1	344	29	5	58	—
54	Ярок.	664	619	93.22	—	24	—	21	—	629	13	1	21	—
55	Янківці.	784	5	0.63	638	111	—	30	—	247	161	333	43	—
	*IV. Собранецький пов., 51 гром.	28.360	962	3.38	23.251	1.742	18	2.173	193	14.202	8.524	2.755	2.879	—
1	Бенятина.	419	354	84.49	6	1	—	58	361	—	—	—	58	—
2	Гажин, Гажина	594	8	1.59	568	17	—	1	—	340	137	78	39	—

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румунська.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
3	*Гамре	779	—	—	660	59	8	26	24	220	456	65	38	—
4	**Гоньківці	661	1	0.15	592	28	—	37	3	445	164	2	50	—
5	Йовса	805	16	1.99	696	34	—	50	9	555	201	7	42	—
6	Конюш	525	10	1.90	389	15	—	110	1	361	48	6	110	—
7	Кристи	466	36	7.73	397	8	—	25	—	76	68	261	61	—
8	Німецька Поруба	581	402	69.19	41	5	—	132	1	418	32	—	131	—
9	**Підгородя, Пудгородя	517	49	9.09	353	28	8	80	1	409	27	—	81	—
10	*Ремети вижні	505	—	—	496	9	—	—	—	282	156	2	65	—
11	*Рибниця вижня	465	1	0.21	445	16	—	3	—	246	131	7	81	—
12	Рибниця нижня	393	51	12.98	298	24	—	20	—	303	67	9	14	—
13	Руськівці, Рускувці	425	3	0.71	382	8	—	31	1	280	114	—	31	—
14	Собранці	1.143	5	0.43	600	372	—	165	1	383	374	67	319	—
15	Тернавка	748	6	0.80	689	33	—	11	9	438	250	46	14	—
16	**Хаївище	495	9	1.82	390	27	—	12	57	339	147	1	8	—
	*V. Капушанський пов., 52 гром.	32.106	76	0.24	8.350	23.289	75	264	52	8.140	10.388	10.873	2.684	11
1	Баянгаза	510	2	0.38	37	470	—	—	1	176	171	133	30	—
2	Ботфалва	523	3	0.57	15	490	—	14	1	188	123	132	80	—
3	Йоври, Йовро-Дарма	1.532	37	2.42	521	958	—	1	15	615	472	96	342	7
4	*Кішрат	597	—	—	21	575	—	1	—	86	123	367	21	—
5	Концгаза	438	5	1.14	1	432	—	—	—	117	245	47	29	—
6	Павловці	2.062	6	0.29	1.791	248	—	14	3	392	1.481	50	134	5
7	*Паладь	450	—	—	5	445	—	—	—	69	67	271	43	—
8	Сенне	754	4	0.53	709	33	—	8	—	231	484	13	26	—
9	Сірте	1.155	7	0.61	25	1.123	—	—	—	260	265	479	151	—
10	*Тарновці	359	1	0.28	39	313	—	4	2	122	81	119	37	—
11	Тегеня	299	2	0.67	222	51	—	24	—	121	125	28	25	—
	Д.													
	*Земплинська ст.	327.993	34.831	10.62	106.114	174.107	144	8.072	4.725	101.053	123.967	71.264	31.533	176
	*J. Синдський пов., 49 гром.	27.495	18.756	68.22	6.710	750	30	786	465	19.450	6.431	113	1.503	—
1	Березовець	142	142	100	—	—	—	—	—	142	—	—	—	—
2	Бистре, Руське Бистре	338	330	97.63	1	5	—	—	2	331	3	—	4	—
3	Валашківці	253	237	93.69	13	3	—	—	—	239	14	—	—	—
4	Волово, Руське В.	429	421	98.12	—	3	—	5	—	424	—	—	5	—
5	Дара	164	164	100	—	—	—	—	—	158	6	—	—	—
6	**Дедачівці, Дедачовці	90	—	—	90	—	—	—	4	77	6	—	7	—
7	Дубрава	283	259	95.05	15	3	—	2	—	248	18	—	17	—
8	Гостовиця	837	813	97.13	18	6	—	—	—	768	14	—	55	—
9	Грабова Ростока	165	162	98.18	—	—	—	3	30	154	—	—	11	—
10	Грабовець, Руський Грабовець	736	466	64.69	124	81	1	34	10	497	149	21	69	—
11	Інівці	292	278	95.21	—	4	—	—	7	283	1	—	8	—
12	Збій, Збуй	832	801	96.27	5	—	—	19	—	778	26	7	21	—
13	Звала	436	415	92.89	—	—	—	21	4	409	—	—	27	—
14	*Зубне	407	5	1.23	363	2	—	33	—	298	80	—	29	—
15	Калне-Ростока	568	517	91.02	—	28	1	22	—	524	4	—	30	—
16	Кленова	818	738	90.22	14	37	—	29	—	746	15	2	55	—
17	Ковбасова	328	277	84.45	—	2	—	49	—	278	1	—	49	—
18	Колониця	594	545	91.92	5	8	—	36	—	551	8	—	35	—
19	Криве, Крива	398	332	83.42	—	4	27	35	—	362	—	—	36	—
20	Ладомир	450	429	95.33	—	21	—	—	—	407	8	—	35	—
21	**Машківці, Машковці	133	—	—	131	2	—	—	—	130	3	—	—	—
22	Михайлів	161	152	94.41	—	3	—	6	—	152	—	—	9	—
23	**Нехвальполянка	385	2	0.52	372	—	—	11	—	373	—	—	12	—
24	Новоселиця	590	575	97.46	—	1	—	13	1	577	—	—	13	—
25	Остріжниця, Остружниця	197	197	100	—	—	—	—	—	188	—	—	9	—
26	*Папина	821	3	0.48	745	20	—	53	—	21	740	8	52	—
27	Паригузівці	192	185	96.31	—	—	—	7	—	185	—	—	7	—
28	Пихне	447	433	96.84	1	5	—	6	2	430	1	5	11	—
29	Поляна велика, Великі Поляни	741	720	97.16	7	8	—	—	6	643	8	—	90	—
30	Потік, Руський Потік	381	366	96.06	1	7	—	7	—	365	4	—	12	—

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
29	Прислоп	168	164	97.62	—	—	—	4	—	164	—	—	4	—
30	Пчолине, Пчолина	913	851	93.09	35	19	—	7	1	856	24	8	25	—
31	Рівнина, Рувнина, Рунина	279	253	90.68	—	1	—	25	—	253	2	—	24	—
32	Руське	702	683	97.29	7	5	—	6	1	632	10	—	60	—
33	Смільник	337	334	99.11	2	—	—	—	1	321	7	—	9	—
34	*Снина	2.750	3	0.11	2.457	246	—	12	32	82	2.423	39	206	—
35	Стакчин	1.266	839	66.27	94	47	—	118	167	897	289	15	65	—
36	Стакчин-Ростока	971	241	88.93	8	1	—	20	1	241	16	1	13	—
37	Старина	835	741	88.74	20	25	1	47	1	750	33	2	50	—
38	Стригівці	344	333	97.09	—	7	—	—	4	339	1	—	4	—
39	Телепівці	732	570	77.44	17	—	—	35	110	584	126	—	22	—
40	Тополя	511	503	98.43	—	8	—	—	—	471	7	—	33	—
41	Убля	951	858	91.14	50	41	—	1	1	823	66	2	60	—
42	Улич	857	778	90.55	1	25	—	53	—	780	29	—	48	—
43	*Ціроцка Бела	1.108	—	—	1.077	29	—	—	2	33	1.018	3	54	—
44	Ціроцке Дауге	1.357	29	2.14	1.288	29	—	2	59	57	1.244	—	56	—
45	Чукалівці	436	412	94.49	—	7	—	17	—	418	1	—	17	—
46	Шмигівці	283	277	97.88	—	1	—	4	1	276	2	—	5	—
47	Яблінка вижня	559	523	91.77	5	2	—	22	7	532	5	—	22	—
48	Яблінка нижня	350	303	86.57	15	6	—	16	10	303	28	—	19	—
49	Ялова	103	97	94.17	—	—	—	6	—	97	—	—	6	—
	*II. Гуменський пов., 74 гром.	33.918	11.047	32.57	16.280	2.288	1	2.910	1.392	14.036	15.850	444	3.583	5
1	Берестів Збудський	218	189	86.69	20	4	—	5	—	189	13	—	16	—
2	Борів	373	325	87.13	8	—	—	31	9	328	14	—	31	—
3	Видрани, Видрань	605	398	65.78	47	25	—	101	34	392	99	17	97	—
4	Вилаги	837	798	95.34	7	8	—	23	1	778	18	—	41	—
5	Вирава	402	359	89.30	1	10	—	20	12	374	8	—	20	—
6	Волиця	319	303	94.98	—	9	—	6	1	297	8	—	14	—
7	Габура	1.370	1.219	88.25	1	6	—	138	6	1.219	9	2	140	—
8	Горбок-Чабини	164	118	71.95	9	3	—	29	5	121	9	5	29	—
9	Горбок Радванський	201	135	67.16	46	5	—	15	—	137	41	1	22	—
10	*Гуменне	3.995	16	0.41	1.334	1.451	—	863	331	479	2.019	202	1.293	2
11	Гуменянська Збійня	189	143	75.66	17	—	—	27	2	143	19	—	27	—
12	Збудська Збійня	245	212	86.53	5	1	—	15	12	210	220	—	15	—
13	Збудська Біла і Валентівці	463	439	92.66	—	—	—	22	2	434	10	1	18	—
14	Каленів, Калєново	585	512	87.86	12	1	—	48	12	512	24	—	49	—
15	Каменица вел.	1.039	8	0.77	949	26	—	22	34	152	865	2	20	—
16	Коханівці	362	14	3.87	293	—	—	44	11	32	285	—	45	—
17	Красний Брід	633	411	64.83	9	60	1	148	4	394	60	28	151	—
18	*Лісковець	279	—	—	256	13	—	10	—	33	228	—	18	—
19	Межилабірці, Межилаборець	1.333	707	53.79	48	136	—	388	54	764	135	44	390	—
20	Нягово, Пягів	395	377	95.44	—	—	—	18	—	360	5	—	30	—
21	Ольшників	272	267	98.16	3	—	—	2	—	262	—	—	10	—
22	Полата	401	340	84.79	4	25	—	32	—	344	14	11	32	—
23	Порубка	263	6	2.29	247	7	—	3	—	212	42	6	3	—
24	Радвань Збудська	606	397	67.51	6	49	—	113	41	418	65	10	113	—
25	Рокитів (—ово) Гуменський	398	356	89.45	3	13	—	8	18	358	19	—	21	—
26	Рокитів (—ово) Збудський	313	277	87.86	6	3	—	18	9	280	12	—	21	—
27	Рокитовець, Рокитівці	288	274	91.67	—	—	—	12	2	275	1	—	12	—
28	Рошківці	285	255	89.47	4	—	—	26	—	255	10	—	20	—
29	Суків, Суково	292	266	90.75	1	—	—	16	9	263	12	—	17	—
30	Тополівка, Топольовка	433	2	0.46	154	1	—	43	233	57	361	4	10	1
31	Чабалівці і Стерківці, Штерківці	550	525	95.45	—	1	—	24	—	506	—	—	44	—
32	Чабини вижні	487	406	83.36	3	19	—	50	9	406	17	14	49	1
33	Чабини нижні	333	249	74.77	3	3	—	40	38	254	39	—	40	—
34	Чертіжне, Чертіж	961	741	77.11	12	10	—	198	—	748	17	—	196	—
	**III. Стропківський пов., 65 гр	15.182	4.142	27.37	8.495	602	8	1.419	466	8.831	4.356	49	1.894	2
1	Березниця мала	160	150	93.75	7	3	—	—	—	153	2	—	5	—

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
2	**Бжани	193	—	—	191	1	—	1	—	177	5	—	11	—
3	**Бистра Стропківська	114	—	—	114	—	—	—	—	114	—	—	—	—
4	**Бокша	249	—	—	164	6	—	30	49	162	57	—	30	—
5	**Брусниця, Брушниця	285	4	1.75	244	13	—	7	17	159	15	—	11	—
6	Буковець Земпл.	91	83	91.21	—	—	—	8	—	83	—	—	8	—
7	Буковець Шаришський	248	237	95.57	1	8	—	2	—	236	3	—	9	—
8	**Валків, Валківці	241	1	0.41	238	2	—	—	—	218	16	—	7	—
9	Варихівці	297	253	85.18	5	5	7	11	16	250	37	1	9	—
10	Велкроп	223	218	97.76	—	3	—	1	1	214	2	1	6	—
11	Війтівці	106	99	92.39	7	—	—	—	—	99	—	1	6	—
12	**Владича вижня	93	—	—	93	—	—	—	—	83	—	—	10	—
13	**Владича нижня	114	—	—	114	—	—	—	—	105	—	—	9	—
14	*Гавай	265	17	6.41	226	13	—	5	4	241	11	—	13	—
15	**Грабовець Стропк., Руський	81	—	—	73	4	—	4	—	58	12	1	10	—
16	*Голчиківці, Голчиковці	157	2	1.27	124	—	—	8	23	38	108	—	11	—
17	Гуменянська Олька	337	265	78.63	24	12	—	34	2	260	36	7	34	—
18	**Гіровці	81	—	—	67	—	—	4	—	54	19	—	11	—
19	**Детрик	139	—	—	138	1	—	—	—	119	14	—	6	—
20	**Дрична Земплинська	122	—	—	122	—	—	—	—	117	—	—	5	—
21	**Дрична Шаришська	174	—	—	173	—	—	1	—	174	—	—	—	—
22	Завада	206	198	96.11	—	—	—	8	—	198	—	—	8	—
23	Кайня Руська	148	139	93.92	3	2	—	4	—	140	2	—	6	—
24	**Колбівці, Келбівці	128	—	—	111	—	—	5	12	121	2	—	5	—
25	**Крижлівці	72	—	—	72	—	—	—	—	71	1	—	—	—
26	Кручово, Руський Кручів	179	163	87.71	9	4	—	3	—	167	2	—	10	—
27	Лімне (—а), Ломне	265	251	94.72	10	4	—	—	—	247	13	1	4	—
28	**Маківці	167	—	—	167	—	—	—	—	157	—	—	10	—
29	**Микова	427	43	10.07	381	1	—	—	2	402	4	—	21	—
30	Миївці, Миньовці	194	132	68.04	43	5	—	14	—	163	15	1	15	—
31	**Мразівці	55	—	—	49	4	—	2	—	47	3	3	2	—
32	Олька Стропківська	345	279	80.87	4	4	—	38	20	281	26	1	37	—
33	Олька Крива	125	108	86.40	8	—	—	9	—	107	9	—	9	—
34	**Ольшава вижня	293	8	2.73	267	4	—	3	11	272	17	—	4	—
35	Ольшава нижня	402	99	24.63	231	2	—	23	47	175	207	5	15	—
36	Пакастів, Пакастово	160	51	31.88	97	6	—	6	—	66	88	—	6	—
37	Петрівці, Петровці	145	64	44.14	67	—	—	14	—	65	66	—	14	—
38	Пискарівці	129	108	83.72	8	—	—	13	—	119	3	—	7	—
39	Поруба, Руська Поруба	329	269	81.76	4	11	—	2	43	266	27	1	35	—
40	**Поляна Стропківська	262	—	—	258	3	—	1	—	237	5	—	20	—
41	Поточки	70	70	100	—	—	—	—	—	70	—	—	—	—
42	Праврівці	149	141	94.56	—	—	—	4	4	141	4	—	4	—
43	Притуляни	178	158	83.15	10	1	—	7	2	155	5	—	18	—
44	Пуцаківці, Старе Село	152	134	88.16	1	3	—	8	6	134	7	3	8	—
45	Рафаївці	139	107	86.98	25	7	—	—	—	127	9	—	3	—
46	Репеїв, Репейово	162	147	90.79	1	1	—	13	—	148	—	1	13	—
47	**Рогожник	66	1	1.51	61	1	1	1	1	55	8	—	3	—
48	Сальник	144	139	96.59	5	—	—	—	—	139	—	—	5	—
49	**Сташківці Земпл.	95	—	—	95	—	—	—	—	75	2	—	18	—
50	**Сташківці Шар.	177	—	—	175	2	—	—	—	161	4	—	12	—
51	*Стропків	2.276	3	0.13	947	404	—	883	39	128	1.063	17	1.067	1
52	**Токаїк	125	—	—	122	—	—	3	—	121	1	—	3	—
53	**Шандал	264	—	—	206	8	—	22	28	166	71	—	27	—
54	**Якушівці	89	—	—	81	—	—	8	—	81	—	—	8	—
	*IV. Воронівський пов., 46 гром.	23.191	631	2.72	18.980	2.176	—	481	923	7.005	11.566	2.932	1.687	1
1	Банське	550	484	88.00	14	21	—	2	29	503	35	3	9	—
2	Беньківці, Бенковці	387	4	1.03	355	19	—	2	7	37	321	1	28	—
3	*Давидів	539	2	0.37	491	5	—	37	4	448	54	1	36	—
4	*Глинне	556	4	0.72	512	8	—	3	29	219	208	118	11	—
5	Руський Кажимир, Кажмирово	162	128	79.01	27	3	—	—	[illegible]	143	9	—	10	—

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
6	**Петківці	132	—	—	132	—	—	—	—	118	13	1	—	—
7	**Штефанівці	191	—	—	170	13	—	—	8	126	62	—	3	—
	V. Михайлівський пов., 44 гром.	34.088	14	0.04	24.635	7.940	2	1.109	388	11.249	13.535	6.134	3.162	7
	IV. Сечовецький пов., 37 гром.	29.703	116	0.39	23.426	5.320	—	450	391	12.981	11.948	2.680	2.034	65
1	**Бачків	757	60	7.92	637	30	—	29	1	483	254	2	18	—
2	Гардіще	1.187	6	0.51	388	787	—	—	6	414	191	523	59	—
3	Сечовці	3.173	7	0.21	1.690	1.170	—	186	120	975	1.248	156	794	—
4	**Цабів, Цабівці	439	33	7.52	402	4	—	—	—	321	65	1	52	—
5	Чельовці	752	6	0.79	553	188	—	5	—	405	266	38	43	—
	VII. Уйгельський пов., 45 гром.	48.924	25	0.05	6.351	41.731	8	495	314	12.373	17.460	11.827	7.216	48
	VIII. Бодрогський пов., 50 гром.	46.385	10	0.02	139	46.003	8	157	68	8.388	11.206	23.137	3.635	19
	IX. Токайський пов., 15 гром.	25.711	89	0.35	937	24.485	1	144	55	3.846	10.782	7.543	3.526	14
1	**Комлошка	626	74	11.82	3	549	—	—	—	599	13	6	8	—
	X. Серенчський пов., 26 гром.	43.444	1	0.00	161	42.812	86	121	263	2.894	20.838	15.705	3.293	14
	E.													
	Шаришська ст.	174.470	33.988	19.48	115.141	10.926	33	10.886	3.496	53.434	93.753	14.981	12.262	40
	I. Маковицький пов., 74 гром.	23.235	12.359	53.19	8.156	277	2	1.689	752	16.983	4.025	35	2.190	2
1	Белеївці	174	161	83.38	—	—	—	13	—	161	—	—	13	—
2	Бехерів	732	658	88.82	14	7	—	37	16	681	25	—	26	—
3	**Бодружка	151	3	1.99	147	—	—	1	—	143	—	—	8	—
4	Вагринець	205	186	90.73	19	—	—	—	—	186	13	—	6	—
5	Ваненик	154	143	86.36	—	4	—	7	—	147	—	—	7	—
6	Варалка	296	284	95.82	1	—	—	11	—	285	—	—	11	—
7	Вислава	258	239	92.64	—	2	—	16	1	241	1	—	16	—
8	Вишківці	144	135	93.75	—	6	—	3	—	141	—	—	3	—
9	**Гаврапець, Гаврипець	85	—	—	81	—	—	4	—	81	—	—	4	—
10	Грабівчик	311	298	95.82	—	7	—	6	—	305	—	—	6	—
11	**Грибів	163	—	—	159	1	—	—	3	156	—	—	7	—
12	Гунківці	289	237	88.01	8	6	—	35	3	238	16	1	34	—
13	Гутка	208	195	93.75	—	—	—	13	—	193	—	—	15	—
14	Доброслава	119	115	96.64	—	—	—	4	—	115	—	—	4	—
15	**Долгоня	115	—	—	91	—	—	24	—	85	6	—	24	—
16	Дубова	486	450	92.59	2	—	—	17	17	464	5	—	17	—
17	Дуплин	279	140	50.18	112	11	—	8	8	137	124	1	15	2
18	Зборів	2.251	1	0.04	1.435	64	—	636	115	56	1.534	16	645	—
19	Капишова	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Кечківці	449	403	91.31	1	—	—	27	18	421	—	1	27	—
21	**Кожухівці	117	—	—	117	—	—	—	—	111	1	—	5	—
22	Комлоша	682	636	93.25	—	—	—	22	24	653	8	—	21	—
23	Кореївці	106	101	95.29	—	—	—	5	—	101	—	—	5	—
24	**Комарник вижний	212	—	—	192	—	—	—	20	161	20	—	31	—
25	**Комарник нижний	324	1	0.30	306	11	—	—	6	196	58	—	70	—
26	**Крайня Бистра	308	—	—	308	—	—	—	—	287	—	—	21	—
27	Крайня Поляна	117	104	88.89	—	—	—	13	—	104	—	—	13	—
28	Крайня Порубка	178	163	91.57	—	—	—	15	—	163	—	—	15	—
29	Крайне Чарпс, Чарно	156	136	87.18	—	—	—	20	—	136	—	—	20	—
30	**Кружльова	313	6	1.91	286	6	—	15	—	296	2	—	15	—
31	Крушинець	124	99	79.84	13	—	—	—	12	98	21	—	5	—
32	Куримка	491	475	96.75	2	1	—	4	9	466	11	—	14	—
33	Ладомирка, Ладомирова	749	455	60.75	285	8	—	—	1	462	47	—	240	—
34	Медвеже	162	123	75.93	2	2	—	29	6	133	6	—	23	—
35	Мергешка	124	115	92.74	5	2	—	2	—	117	5	—	2	—
36	Местиско	315	4	1.27	297	—	—	4	10	19	289	—	7	—
37	**Мироля	156	—	—	156	—	—	—	—	138	1	—	17	—
38	Миропів вижний	485	446	91.96	—	16	—	23	—	461	1	—	23	—
39	Миропів нижний	330	310	93.94	—	—	—	20	—	309	—	—	21	—
40	Маннарівці	354	339	95.76	6	2	—	7	—	342	2	—	10	—

Порядкове число.	СТОЛИЦЯ, ПОВІТ, ГРОМАДА.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
41	Никлова	352	317	90.06	2	2	—	14	17	335	4	—	13	—
42	Ольшавка, Вільшавка	247	239	96.76	8	—	—	—	—	239	—	—	8	—
43	Ондавка	159	151	94.97	—	—	—	8	—	151	—	—	8	—
44	Орлик, Орлих вижній	561	415	73.97	34	16	—	65	31	420	42	5	94	—
45	Орлик, Орлих нижній	394	322	81.73	1	2	—	56	13	317	21	—	56	—
46	Писана вижня	156	142	91.02	—	—	—	8	6	143	5	—	8	—
47	Писана нижня	181	143	84.53	—	2	—	11	15	159	12	—	10	—
48	Полянка вижня	165	149	90.30	—	—	—	10	6	155	—	—	10	—
49	Полянка нижня	246	205	83.33	—	8	—	33	—	206	12	1	27	—
50	Потоки	124	105	84.68	15	—	—	4	—	108	12	—	4	—
51	**Прикре, Прикра	114	—	—	114	—	—	—	—	108	—	—	6	—
52	**Пстрина, Пострина	173	—	—	164	1	—	—	8	168	—	—	5	—
53	Раковець	155	135	87.09	19	—	—	—	1	135	10	—	10	—
54	**Регетів, Регетівка, Регетувка	300	—	—	295	—	—	3	2	300	—	—	—	—
55	Ростоки, Ростока	443	413	93.10	1	6	—	23	—	419	1	—	23	—
56	**Рівна, Ровно	586	—	—	478	4	—	6	98	451	122	1	12	—
57	Свидник вижній	745	430	57.05	49	62	2	110	92	443	184	5	113	—
58	Свидник нижній	390	239	61.28	36	1	—	15	99	266	109	—	15	—
59	**Свиднички, Свидничка	241	—	—	207	—	—	34	—	207	—	—	34	—
60	Сорочин	324	126	38.89	128	3	—	41	26	143	144	—	37	—
61	**Стебник	492	—	—	474	2	—	16	—	474	5	—	13	—
62	*Стебницька Гута, Гутиска	384	—	—	365	—	—	19	—	17	346	—	21	—
63	**Сухе, Суха	123	2	1.62	120	—	—	—	1	116	1	—	6	—
64	Тишинець	125	19	15.2	100	1	—	5	—	21	86	—	18	—
65	Цигла	171	163	85.87	1	—	—	7	—	158	6	—	7	—
66	Чарне, Чарно	484	468	97.19	—	1	—	15	—	468	1	—	15	—
67	**Чернина, Цернина	634	4	0.63	615	6	—	9	—	623	2	—	9	—
68	Шарбів	108	65	60.19	—	—	—	38	5	67	3	—	38	—
69	Шеметківці, Семетківці	194	190	97.94	4	—	—	—	—	190	—	—	4	—
70	Шмільно, Смільно	741	29	3.95	619	1	—	53	39	62	625	—	54	—
71	Юркова Воля	273	220	60.58	48	—	—	5	—	220	48	—	5	—
72	Сдлинка, Ядлинка	154	142	92.22	—	—	—	12	—	142	—	—	12	—
73	Сдлова, Ядлова вижня	200	193	96.50	—	—	—	7	—	193	—	—	7	—
74	Сдлова, Ядлова нижня	171	162	94.74	—	—	—	9	—	161	—	—	10	—
	*II. Топлянський пов., 76 гром.	21.593	2.265	10.49	16.860	564	1	1.218	685	5.127	10.679	4.878	1.409	—
1	**Бенядиківці	347	—	—	321	—	—	12	14	295	40	—	12	—
2	Брезівка, Брезувка	69	39	56.52	30	—	—	—	—	36	33	—	—	—
3	Вавринець	123	119	96.75	3	1	—	—	—	120	3	—	—	—
4	Вальківці	181	167	92.27	3	—	—	—	11	174	7	—	—	—
5	**Влача	136	—	—	131	—	—	5	—	84	8	39	5	—
6	**Дюрдьош	207	11	5.31	155	6	—	13	22	146	49	—	12	—
7	**Кобульниця, Кобильниця	114	—	—	106	6	—	—	2	104	10	—	—	—
8	Кожани	166	143	82.13	17	—	—	6	—	146	13	1	6	—
9	Кручів	122	18	14.75	100	—	—	4	—	21	33	64	4	—
10	Ласців	183	54	29.51	118	—	—	7	4	56	75	45	7	—
11	Липова	159	151	94.97	1	—	—	7	—	151	1	—	7	—
12	Маргоня	387	26	6.72	305	24	—	30	2	58	235	79	15	—
13	Матіївці	127	119	93.70	2	6	—	—	—	113	8	—	6	—
14	Матяшок, Матяшка	156	116	73.72	10	—	—	7	23	122	26	1	7	—
15	Ортутова	206	190	92.23	11	—	—	—	5	189	5	—	12	—
16	Просяч	137	73	58.28	50	—	—	—	14	134	3	—	—	—
17	Ременини	252	169	63.29	54	6	—	23	—	201	15	5	30	—
18	Руська Воля	91	91	100	—	—	—	—	—	91	—	—	—	—
19	Собош, Собоч	199	183	91.96	6	—	—	—	10	188	6	—	5	—
20	Фіяш, Фіяшиці	139	127	91.37	7	—	—	3	2	129	2	5	3	—
21	**Фулянка, Полянка	252	21	8.33	222	7	—	2	—	227	20	3	2	—
22	Шапинець	148	141	95.27	6	1	—	—	—	140	4	—	4	—
23	Шашова	175	165	94.28	5	—	—	4	1	165	6	—	4	—
24	Штефурів	143	127	88.81	13	—	—	3	—	127	10	3	3	—
25	**Щавник	170	9	5.35	151	—	—	9	1	157	4	—	9	—

Порядкове число.	Столиця, повіт, громада.	Загальне число людности.	Рідна мова.							Віра.				
			Руська.		Словацька.	Мадярська.	Румунська.	Німецька.	Иньша.	Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
				%										
	*III. Секчівський пов., 61 гром.	30.378	7.203	23.71	18.697	1.263	—	2.731	481	9.519	15.197	2.898	2.766	8
1	Андрейова	379	368	97.09	7	1	—	3	—	368	8	—	3	—
2	*Бардіїв	6.102	14	0.23	3.234	997	—	1.721	136	286	3.386	714	1.715	1
3	Біловежа	613	573	76.99	5	9	—	20	6	587	7	—	19	—
4	*Боглярка	267	—	—	261	1	—	5	—	239	22	1	5	—
5	Венеція, Бенатки	177	157	98.13	20	—	—	—	—	157	5	—	15	—
6	Городиско, Градиско	341	262	76.83	63	7	—	7	2	297	38	2	4	—
7	Грабське, Грабское	453	406	89.62	12	8	—	27	—	414	12	—	27	—
8	Гераятик, Гераятівці, Гераятик	186	156	83.87	25	—	—	5	—	166	14	1	5	—
9	Герлахів	466	394	84.55	47	13	—	11	1	398	32	—	36	—
10	Жатківці	156	135	86.54	16	—	—	4	1	140	11	—	4	1
11	Завадка	91	83	92.31	8	—	—	—	—	91	—	—	—	—
12	**Криве	214	—	—	208	—	—	6	—	207	1	—	6	—
13	**Криже	304	—	—	280	2	—	22	—	267	13	—	24	—
14	Кружльово	389	354	91.00	5	1	—	20	9	343	24	3	19	—
15	Курів, Курова	484	462	95.45	12	1	—	7	2	429	37	1	17	—
16	Львів	392	353	90.05	15	6	—	16	2	365	11	—	16	—
17	Львівська Гута	404	285	70.54	95	10	—	13	1	287	108	1	8	—
18	Луково	702	544	77.06	22	13	—	107	16	541	45	1	115	—
19	**Мальців	741	99	13.83	531	4	—	92	15	555	97	—	89	—
20	Петрова, Питрова	441	428	97.04	2	—	—	11	—	428	1	—	12	—
21	Решів, Рашів	303	284	93.73	15	2	—	2	—	279	22	—	2	—
22	Знаків, Знаків	504	471	93.45	—	—	—	25	8	479	—	—	25	—
23	Тварожці вижні	220	218	99.09	2	—	—	—	—	211	5	—	4	—
24	Тварожці нижні	405	399	98.52	3	—	—	—	3	387	7	—	11	—
25	Фричка	296	285	96.28	1	—	—	10	—	285	1	—	10	—
26	Цигелка, Циголка	502	468	93.23	—	—	—	20	14	482	—	—	20	—
	*IV. Вижньоторисьский п., 59 гр.	36.877	11.656	31.61	21.335	1.286	—	1.897	600	14.655	19.422	899	2.001	—
1	Баїровець, Баїрівці	739	705	92.68	2	12	—	7	13	711	18	3	7	—
2	Блажів	1.195	959	80.25	143	2	—	33	57	987	179	1	28	—
3	Гайтівки, Гайтувки	225	219	96.89	3	—	—	3	—	190	32	—	3	—
4	Ганигівці, Ганиговці	643	294	45.72	332	1	—	2	14	613	26	—	4	—
5	**Громош	535	4	0.75	509	5	—	7	10	329	200	—	6	—
6	Київ	575	524	91.17	13	1	—	23	14	540	12	—	23	—
7	Кривяни	1.028	16	1.55	939	31	—	27	15	87	909	5	27	—
8	Легнява, Легнава	460	454	98.69	2	—	—	4	—	455	1	—	4	—
9	Липник малий	804	756	94.03	2	11	—	26	9	760	21	—	23	—
10	Липяни	1.413	18	1.27	968	93	—	294	40	32	1.060	13	308	—
11	Луцина	637	326	51.08	279	6	—	26	—	548	47	—	42	—
12	Матисова	542	526	97.04	6	3	—	5	2	525	10	—	7	—
13	Обручне, Обручное	225	196	87.11	2	4	—	23	—	196	3	2	24	—
14	**Олійник	514	183	35.6	317	3	—	11	—	415	73	9	17	—
15	Орлів	907	756	83.35	71	15	—	46	19	767	110	7	23	—
16	Плавча, Плавеч	1.332	2	0.15	1.246	21	—	45	18	137	1.144	6	45	—
17	Пусте Поле, Пуста Полька, Висланка	334	6	0.79	321	—	—	7	—	308	14	—	12	—
18	Ренчишів, Ренчичів	330	288	87.27	40	—	—	2	—	291	37	—	2	—
19	Руська Воля	179	160	96.7	—	—	—	19	—	159	—	—	20	—
20	Старина	465	448	96.02	—	2	—	13	2	450	2	—	13	—
21	Сулин	344	335	97.38	—	1	—	8	—	335	1	—	8	—
22	Уяк	666	595	89.34	32	2	—	21	15	608	37	—	21	—
23	Чирч	819	687	83.88	19	11	—	102	—	700	18	—	101	—
24	Шамброн	1.065	1.005	94.37	11	14	—	25	10	1.028	8	—	29	—
25	Шома	492	450	91.46	11	8	—	11	12	461	15	6	10	—
26	Штельбах	710	678	95.49	5	16	—	1	10	695	7	—	8	—
27	Яковяни	260	214	82.31	40	4	—	—	2	216	42	—	2	—
28	Ястреб, Ястребс	881	841	95.46	7	7	—	20	6	838	22	—	21	—
	*V. Широцький пов., 61 гром.	42.673	503	1.18	31.992	6.783	30	2.826	539	5.057	30.955	3.311	3.310	31
1	*Клембарек	478	—	—	426	19	—	20	13	403	56	—	19	—
2	Миклушівці	410	366	89.27	15	10	—	16	3	365	28	—	17	—

Порядкове число.	Столиця, повіт, громада.	Загальне число людности.	Рідна мова. Руська.	%	Словацька.	Мадярська.	Румуньска.	Німецька.	Иньша.	Віра. Греко-католицька.	Римо-католицька.	Протестантська.	Жидівська.	Иньша.
3	Пряшів, Прешов.	14.447	121	0.84	6.804	5.513	27	1.705	277	1.581	9.181	1.556	2.106	23
4	*Руска Нова Вес	468	6	1.28	455	4	—	3	—	398	67	—	3	—
5	*Седлиці	647	7	1.08	615	10	—	12	3	420	215	—	12	—
	VI. Нижньоториський п., 48 гр.	19.714	2	0.01	18.101	653	—	525	433	2.093	13.475	3.570	576	—
	Ж.													
	*Спишська стол.	172.091	14.333	8.30	99.557	10.843	314	42.885	4.159	22.189	114.130	28.450	7.234	88
	**I. Старолюбовенський* п., 21 гр.	19.132	6.748	35.27	7.785	367	1	3.675	386	7.574	10.094	777	684	5
1	Гобгарт	749	13	1.73	30	4	—	675	27	28	705	—	16	—
2	Гранастів.	458	23	5.02	411	8	—	1	15	270	181	—	7	—
3	Камінка, Камюнка.	1.373	1.291	94.03	30	7	—	32	13	1.300	44	—	29	—
4	**Кремпах	236	—	—	228	—	—	8	—	222	6	—	8	—
5	Літманова	983	962	97.86	1	2	—	8	10	955	20	—	8	—
6	Стара Любовня	1.977	14	0.71	1.465	132	—	322	44	146	1.526	57	250	—
7	Мнишик	502	254	50.60	199	6	—	27	16	260	217	—	25	—
8	Орябина, Ярабина.	1.248	1.109	88.86	51	9	—	28	51	1.120	103	1	24	—
9	Пільгів.	515	12	2.33	474	1	—	—	28	22	487	—	6	—
10	Сулин	713	693	97.19	4	7	—	7	2	696	9	—	8	—
11	Якубяни	2.487	2.369	95.26	14	16	—	64	24	2.362	64	4	57	—
	II. Старовеський пов., 33 гром. .	19.963	2.971	14.88	15.305	232	—	901	554	3.020	15.942	151	849	1
1	Великий Липник.	893	785	87.9	24	13	—	27	39	788	61	7	37	—
2	Остурня	1.845	1.698	92.57	103	—	—	26	18	1.688	134	—	23	—
3	Фольварк.	504	476	94.44	7	3	—	7	11	484	12	—	8	—
	III. Кежмарксьский пов., 27 гром.	26.995	648	2.40	9.569	1.489	2	14.654	633	1.161	13.798	10.309	631	25
1	Годермарк	721	643	89.18	26	1	—	19	32	629	76	—	16	—
	**IV. Легоцький* пов., 26 гром. . .	17.202	417	2.42	11.760	1.801	290	2.588	356	2.654	11.952	1.674	916	9
1	*Репаші вижні	433	—	—	431	—	—	2	—	63	37	—	—	—
2	**Репаші нижні.	559	2	0.36	549	1	—	7	—	524	28	—	7	—
3	**Ториски	1.110	—	—	1.085	13	—	12	—	1.019	82	4	5	—
	**V. Подградський* пов., 35 гром.	20.821	582	2.79	14.593	2.300	10	2.575	742	391	17.221	1.622	977	10
1	Ольшавиця	611	576	94.27	17	—	—	17	1	576	18	—	17	—
2	**Подпроч	74	—	—	74	—	—	—	—	66	8	—	—	—
3	*Павляви.	237	—	—	234	—	—	3	—	11	226	—	—	—
	**VI. Гнилецький* пов., 21 гром. .	23.166	1.229	5.31	10.847	1.139	5	3.912	394	4.138	13.847	4.722	452	7
1	**Гельцманівці	1.354	—	—	1.245	23	—	18	68	1.259	80	8	7	—
2	**Койшів.	1.171	1	0.09	1.137	15	—	18	—	1.141	14	10	6	—
3	Словінки вижні	689	617	89.55	39	1	—	20	12	611	57	8	13	—
4	Словінки нижні	834	581	64.87	93	56	—	101	23	564	182	65	23	—
5	Смольницька Гута.	1.149	43	3.74	40	58	—	960	48	5	1.000	112	31	1
	VII. Нововеський пов., 26 гром. .	17.038	1.738	10.14	14.791	3.035	5	8.908	354	2.585	19.408	3.103	925	17
1	Завадка	997	712	71.41	267	10	—	8	—	956	32	—	9	—
2	Норач	1.093	1.016	92.95	35	4	—	15	23	1.041	39	—	13	—
	VIII. Суботський пов., 26 гром.	18.775	—	—	12.652	765	1	4.633	724	66	11.868	6.304	521	14
	Разом у 7 столицях . . .	1.429.323	410.544	28.72	365.240	413.485	85.010	140.535	14.509	637.107	414.576	213.593	163.429	618

ПОКАЗЧИК.

[М. = Марамарош (Máramaros megye); У. = Угоча (Ugocsa m.); Б. = Берег (Bereg m.); Уг (Ung m.); З. = Землин (Zemplén m.); Ш. = Шариш (Sáros m.); С. = Спиш (Szepes m.); Бист. = Бистриця (Beszterсze Naszód m.); Сат. = Сатмар (Szatmár m.); АУ. = Абауй (Abaúj-Torna m.); Бд. = Боршод (Borsod m.). Знак < для присілків, хуторів і д. ин.; + для прилучених громад. Повіти означені римськими числами в порядку як на другій мапі].

Александрово < Горинцьово.
Амбружівці (Ambrusfalu) < Олійник.
Андрашівці, Андрашовці (Andrásháza) Уг. III.
Андрейова (Endrevágása) Ш. III.
Аннаудвар < Чорний Потік.
Анталівці, Анталувці (Antalócz) Уг. III.
Анталово (Antalháza) < Німецьке нижне.
Апша вижня (Felsőapsa) М. III.
Апша нижня (Alsóapsa) М. III.
Апша середня (Középapsa) М. III.
Апшиця, Апшиці (Kisapsa) < Апша вижня.
Араньош (Золотий) < Чінгава.
Араньош < Вж. Шард.
Арданово ('Ardánháza) В. IV.
Ардів (Feketeardó) У. II.
Ардовець (Szőllősvégardó) У. I.

Бабичі + Покутя (Bábakút) Б. I.
Баблюк < Ростока нова.
Балажівці, Балажувці (Ballósfalva) Б. III.
Балмош < Вишова вижня.
Банське (Bányapataka) З. IV.
Банський (Bányavölgy) < Косівська Поляна.
Банський (Lonkabányavölgy) < Луги.
Баня < Бокша.
Баранівці, Баранинці (Baranya) Уг. III.
Баран < Олійник.
Барбово (Bárdháza) Б. IV.
Барвінкош < Баранівці.
Бардіїв (Бардіов, Bártfa Ш. III.
Бард. купелі < Бардіїв.
Баркасово (Barkaszó) Б. VI.
Барина (Bálintdülő) < Вільхівці.
Батар У. II.
Батарч У. II.
Батю (Bátyú) Б. VI.
Бачава (Bacsó) Уг. III.
Бачків (Бачков, Bacskó) З. VI.
Баїровець, Баїрівці (Bajovvágás) Ш. IV.
Баянгаза Уг. V.
Бегендят — Пастиль (Alsópásztély) Уг. I.
Бедевля (Bedőháza) М. IV.
Бежівці, Бежовці (Bező) Уг. III.
Бозош < Йоври.
Бекеня (Bökény) У. II.
Бела Ціроцка — Ціроцка Бела.
Белебово (Kiscserjés) Б. III.
Белеївці (Belejőcz) Ш. I.
Бенатки = Венеція.
Бене Б. V.
Бенечів (Benecső) < Урмезіово.
Бенедиківці, Бенедикувці (Benedeki) Б. III.
Бенядиківці (Benedekvágása) Ш. II.
Бенятина, Бенецина (Vadászfalva) Уг. IV.
Беньківці (Беньковце, Benkőfalva) З. IV.
Берегівці = Верецькі вижні.
Береги (Nagybereg) Б. V.
Берегардов = Берегсасвейгардов.
Берегсас (Beregsász) Б. V.
Берегсасвейгардов (Beregardó) Б. V.
Березівка = Брезівка.
Березинка (Nyirhalom) Б. IV.
Березне(-ое) велике (Nagyberezna) Уг. I.
Березне мале (Kisberezna) Уг. I.
Березник (Bereznek) М. VII.
Березник > Грушово.
Березниця мала (Kisberezsnye) З. Ш.
Березняньский повіт (Bereznai járás) Уг. I.
Березовець (Berezócz) З. I.
Березово (Berezna) М. VIII.
Берендай(-ей) (Gerendás) < Рагів.
Берестів Збудський (Laborczbér) З. II.
Берестово + Плоскановиця (Ormód) Б. IV.
Берлебаш (Barnabás) < Рагів.
Бесеріка алба (Tiszafejéregyház) М. III.
Бехерів (Biharó) Ш. I.
Біласова (Bilaszova) < Верецькі нижні.
Біласовиця (Bagolyháza) Б. II.
Біла Тиса (Tiszabogdány) М. I.
Білий Потік, Біле = Трибушани.
Білин.М. I.
Білки, Білок (Bilke) Б. I.

Біловарці, Біловарець (Kiskirva) М. IV.
Біловежа (Bélavézse) Ш. III.
Білява (Féltár) < Пасїка У.
Бічків, Бічкув, Бичків — великий (Nagybocskó) М. I.
Бічків малий (Kisbocskó) < Великий Бічків.
Бирвінгеш < Баранівці.
Бистра Верховина = Верховина Бистра.
Бистра Крайня = Крайня Бистра.
Бистра, Нижня Бистра (Alsóbisztra) М. VIII.
Бистра (Petrovabisztra) < Петрова.
Бистра (-е) Стропківська (Hegyesbisztra). З. III.
Бистра (Felsősebes) < Майданка.
Бистре (-ое) (Turjasebes) Уг. II.
Бистре вижне (Sebesfalva) Б. II.
Бистре, Руське Бистре (Oroszsebes) З. I.
Бистрик < Брустури.
Бжани (Bodzás) З. III.
Блажів (Balázsvágás) Ш. IV.
Бобовище (Borhalom) Б. III.
Бовван (Bálvány) < Бистранж.
Бовтрадь (Bótrágy) Б. VI.
Бодрожський повіт (Bodrogközi járás) З. IX.
Боцаря (Rákócziszállás) < Драгово.
Богеревиця, Богаровиця (Falucska) Б. I.
Боглярка (Boglárka) Ш. III.
Бодружал (Rózsadomb) Ш. I.
Бокша З. III.
Боловиця = Воловиця.
Болоня < Мункач.
Болотина < Радванка.
Боржова (Nagyborzsova). Б. V.
Борів (Boró) З. II.
Боронява (Husztbaranya) < Густ.
Борсучина (Borzfalva) Б. II.
Борша (Боршія, Borsa) М. II.
Ботфалва (Botfalva) Уг. V.
Бочків (Bocskó) У. II.
Бочків = Бічків.
Бочків (Bocskó) < Апша нижня.
Бребоя (Bértelek) < Біла Тиса.
Брезівка, Брезувка (Berezóka) Ш. II.
Брід (Bród) Б. I.
Брід Красний = Красний Брід.
Брусниця, Брушниця (Borosnya) З. III.
Брустів потік (Lombos) Б. II.
Брустури (Brusztura) М. IV.
Брушниця = Брусниця.
Будзова < Чирч.
Буківці, Буковець (Bükköspatak) М. V.
Буковець = Буківці.
Буковець (Beregbárdos) Б. II.
Буковець Земпл. (Kisbukócz) З. III.
Буковець нижній + вижній (Ungbükkös) Уг. I.
Буковець Шаришський (Nagybubócz) З. III.
Буковий < Черноголова.
Буковинка (Beregbükkös) Б. IV.
Бутини (Hidtelep) < Трибушани.
Бучу (Bulcsu) Б. V.
Буштино (Bustyaháza) М. VI.
Буштинський Гандал (Handalbustyaháza) М. VI

Вавринець (Lőrinczvágása) Ш. II.
Вавринець (Lőrinczke) < Страбичово.
Вагринець (Felsövargony) Ш. I.
Вагаш < Синїйвир.
Валаштелеп (Dezsőtelep) < Свинїйвир.
Валашківці (Pásztorhegy) З. I.
Валентівці = Збудська Біла.
Валків, Валківці (Kisvalkó) З. III.
Вальківці, (Vajkvágása) Ш. II.
Ванчиків < Поляна Руська.
Вапеник (Mészégető) Ш. I.
Варадка (Váradka) Ш. I.
Варгедь (Viskvárhegyifürdö) < Вишково.
Варихівці (Variháza) З. III.
Варпаланка Б. IV.
Вархалуця (Tőkés) < Бистра нж.
Вашковиця = Івашковиця.
Виликі Поляни = Поляна велика.
Великий Бічків = Бічків Вел.
Великий Верх < Верецькі нижнї.
Великий Липник = Липник вел.
Велкроп (Velkő) З. III.
Велятин (Veléte) У. II.
Венеція, Бенатки (Venécze) Ш. III.
Вербіяш + Петрушовиця + Глубокий потік (Verebes) Б. II.
Вербивц, Вербівці (?) (Verbőcz) У. I.
Вербник (Vidékerdő) < Страбичово.
Веретечово = Гукливе.
Верецькі вижнї + Драгушівці + Берегівці + Лазарський потік (Felsővereczke) Б. II.
Верецькі нижнї (Alsóvereczké) Б. II.
Вертепи < Вж. Шард.
Верх < Детрик.
Веряця, Веряці (Verécze) У. II.
Верховина Бистра (Határszög) Уг. I.
Війтівці, Вуйтівці (Vojtvágása) З. III.
Вілок, Уйлак (Tiszaújlak) У. I.
Вільхівці, Вільховець, Вульхувці, Вульховець (Irhócz) М. IV.
Вільховачі (Kiscserjés) < Рагів.
Вільховиця = Ряпідь.
Вільшавка = Ольшавка.
Вільшана, Вульшана (Égermező) < Драгово.
Вільшана, Вульшана < Колочава нижня.
Вільшинки = Вульшинки.
Вірлява, Урлява (Ungsasfalva) Уг. III.
Вірлявка < Горинцьово.
Видрани, Видрань (Vidrány) З. II.

Видричка (Vidráspatak) < Біла Тиса.
Вижниця вижня (Alsóviznicze) Б. III.
Вижня Апша = Апша вижня.
Вижня Вишова = Вишова вижня.
Вижня Бистра (Felsőbisztra) < Майданка.
Вижня Колочава = Колочава вижня.
Вижня Ремета = Ремета вижня.
Вижнє Ясінє = Ясіня вижнє.
Вижньоториський повіт (Felsőtarczai járás) Ш. IV.
Вилаги (Világ) З. II.
Вирава (Virava) З. II.
Вислава (Viszló) Бд.
Вислава (Kisvajszló) Ш. I.
Висланка = Пусте Поле.
Вишів = Вишова.
Вишівський повіт (Visói járás) М. II.
Вишка (Viharos) Уг. I.
Вишківці (Viskó) Ш. I.
Вишково (Visk) М. VIII.
Вишний Дубовець (Alsópatak völgy) < Дубове.
Вишньово < Хомець.
Вишова, Вишово, Вишів — вижня (Vişiен, Felsővisó) М. II.
Владича вижня (Felsőladács) З. III.
Владича нижня (Alsóladács) З. III.
Влача (Balázsi) Ш. II.
Вовчий (Farkasvölgy) < Біла Тиса.
Вовчий (Farkaspatak) < Руськова.
Вовчай (Vocsitetep) < Сасівка.
Волівський повіт (Ökörmezői járás) М. V.
Волиця (Ökröske) З. II.
Волкова, Волковії (Ungordas) Уг. III.
Воловець (Ökröspatak) < Волове.
Волове, Воловоє (Ökormező) М. V.
Воловець + Яблуново (Volócz) Б. II.
Воловиця, Боловиця (?) (Beregpàlfalva) Б. I.
Волово, Руське В. (Barkóczhàza) З. I.
Волосянка (Hajasd) Уг. I.
Волоське, Волоськоє (Oláhcsertész) Б. I.
Воля Руська (Kisszabados) Ш. II.
Воля Руська (Poprádökrös) Ш. IV.
Воля Юркова = Юркова воля.
Воніово, Вуніово, Уніхово (Vajnág) М. VI.
Воронівський повіт (Vaпannói járás) З. IV.
Воротниця = Грибівці.
Ворочанський < Доробратово.
Ворочів (Kapuszög) Уг. II.
Вугель, Уйгель (Tiszaújhely) У. I.
Вуйтівці = Війтівці.
Вулкачик (Egrespatak) < Вільхівці.
Вульховець, Вульхувці = Вільхівці.
Вульхувчик, Вільхівчик (Egrespatak) < Вільхівці М.
Вульшана (Égérmező) < Драгово.
Вульшинки, Вільшинки (Egreshát) Уг. II.
Вуніово = Воніово.
Вучково, Вучковоє (Vucskómező) М. V.

Габура (Laboczfő) З. II.
Гавай З. III.
Гавранець, Гавранець (Kishollód) Ш. I.
Гажин, Гажина (Gézsény) Уг. IV.
Гажинково < Гажин.
Гайтівки, Гайтувки (Hajtóka) Ш. IV.
Гальмин (Halmi) У. II.
Гамре (Remetevasgyár) Уг. IV.
Гандал Буштинський = Буштинський Гандал.
Гандель < Кружльово.
Гандеровиця = Завидово.
Ганигівці (Ганіговце, Hőnig) Ш. IV.
Ганча < Курів.
Ганьковиця (Kisanna) Б. II.
Гаращина (Morgó) < Страбичово.
Гардіще (Hardicsa) З. VI.
Гедьфарк (Hegyfark) Уг. III.
Гельцманівці (-овці) (Nagykunczfalva) С. VI.
Гербетовиця < Доробратово.
Герінчово = Горинцьово.
Герцівці (Hegyrét) Б. III.
Гетини (Hetény) У. II.
Гимлівці (Hömlőcz) У. II.
Глубоке(-оє) (Mélyút) Уг. III.
Глубокий потік = Вербіяш.
Глинне (Глінне, Agyagospatak) З. IV.
Глинянець (Pásztorlak) Б. III.
Глисна (Sorompó) < Драгово.
Гнилецькій повіт (Göllniczbányai jávás) С. VI.
Гобгарт (Komlóskert) С. I.
Годермарк, Гондермарк (Száztelek) С. III.
Голубине, Голубиноє (Galambos) Б. II.
Голчиківці (Голчіковце, Holcsik) З. III.
Голятин = Старе Село.
Гомок Уг. III.
Гомок (Mezőhomok) Б. V.
Гоньківці, Хоньковцо (Alsóhunkócz) Уг. IV.
Горб (Dombostelep) < Колочава нижня.
Горбки < Кайданово.
Горбки (Rákospatak) У. II.
Горбок Радванський (Laborczradvány) З. II.
Горбок — Чабани (Hegyescsaba) З. II.
Горішній повіт (Felvidéki járás) Б. I.
Горинцьово, Горинчово, Герінчово (Herincse) М. VIII.
Город < Середня.
Бородиско, Градиско (Radoskö) Ш. III.
Горяни (Gerény) Уг. III.
Гостовиця (Vendégi) З. I.
Грабівчик (Gyertyánpatak) Ш. I.
Грабова Ростовка = Ростовка Грабова.
Грабовець, Руський Грабовець (Nagygereblyés) З. I.

Грабовець Стропк., Руський (Kisgyertyános) З. III.
Грабониця вижня (Felsőgereben) Б. II.
Грабониця нижня (Alsógereben) Б. III.
Грабське(-ое) (Geréb) Ш. III.
Градиско = Городиско.
Гребля (Felsőkaraszló) У. I.
Грибів (Kisgombás) Ш. I.
Грибівці + Воротниця (Gombás) Б. III.
Григорець < Петрова.
Грабово (Szidorfalva) Б. III.
Грушово (Szentmihálykörtvelyes) М. III.
Гукливе(ое) + Таламаш + Веретечово (Zúgó) Б. II.
Гуменне (Homonna) З. II
Густенський повіт (Huszti járás) М. VIII.
Гуменський Рокитів = Рокитів Гуменський.
Гуменська Збійня = Збійня Гум.
Гуменянсьва Олька = Олька Гум.
Гунківці (Felsőhumkócz) Ш. I.
Гусак (Ungludas) Уг. III.
Гусна, Гусак (Erdőludas) Уг. I.
Густ, Густе, Густое (Huszt) М. VIII.
Гуменський повіт (Homonnai járás) З. II.
Гута (Unghuta) Уг. III.
Гута (Ferenczvölgye) М. VI.
Гута Звірська = Звірська Гута.
Гута Львівська = Львівська Гута.
Гути < Сулин С.
Гутиско = Стебницька Гута.
Гутка (Hutás) Ш. I.

Гавранець = Гавранець.
Галвач, Бд.
Ганичі, Ганич (Gánya) М. IV.
Ганцош < Бистра нж.
Ганцош < Березово.
Гаранчова < Чирч.
Гат Б. V.
Генівці = Жбірівці.
Геролт, Геролтівці, Геролцик (Gellért) Ш. III.
Герлахів (Gerla) Ш. III.
Гіровці (Gerlefalva) Ш. III.
Гиївці великі (Nagygejőcz) Уг. III.
Гиївці малі (Kisgejőcz) Уг. III.
Горонд Б. IV.
Горонд < Довгополе Уг.
Горонд < Хомець.
Гойдош, Патканише (Nagygajdos) Уг. III.
Гранастів (Határhely) С. I.
Грожник = Рогожник.
Громош (Kormos) Ш. IV.
Гудя (Gödényháza) У. II.

Давидів (Давідов, Davidvágása) З. IV.
Давидково нове (Ujdávidháza) В. IV.
Давидково старе(-ое), Девидково (Odávidháza) Б. III.
Данилово (Husztsófalva) М. VIII.
Даново (Dándülő) < Вільхівці.
Дара З. I.
Дарма — Йовро = Йоври.
Дедачівці, Дедачовці (Dadafalva) З. II.
Дежів (Dezső) < Синійвир.
Деньківці, Деньковці (Dengláz) Уг. III.
Деренів < Солотвина.
Детрик, Детрих (Detre) З. III.
Дешковиця = Колодне.
Динис (Dombos) < Сольма.
Дицьковиця (Kisvadás) Б. II.
Длуге Ціроцке = Ціроцке Длуге.
Доброслава (Dobroszló) Ш. I.
Довге, Довгое (Unghosszúmező) Уг. III.
Доге, Довгое (Dolha) М. VII.
Довгополе (Hosszúmező) М. III.
Довжанський повіт (Dolhai járás) М. VII.
Долгоня (Dolgonya) Ш. I.
Долина (Balázsvölgye) < Блажів.
Долина (Bnyavölgy) < Словинки нж.
Доманинці (Alsódomonya) Уг. III.
Домашина (Domafalva) Уг. I.
Домбок < Кайданово.
Доробратово, Доробратова (Drágabártfalva) Б. IV.
Дорошово < Свалявка.
Доштяна < Сулин С.
Дравці (Ungdarócz) Уг. III.
Драгово (Kövesliget) М. VIII.
Драхмирів (Keresztesvölgy) < Руськова.
Драгушівці = Верецькі вижні.
Драчина (Ujtövisfalva) Б. II.
Дрисино (Derczen) Б. IV.
Дрична Земплинська (Kisderencs) З. III.
Дрияна Шаришська (Nagyderencs) З. III.
Дуби Б. I.
Дубина < Грушово.
Дубина = Обава.
Дубки (Bereznavéghegy) < Березне вел.
Дубова (Cseres) Ш. I.
Дубове, Дубовое, Дубово (Dombó) М. IV.
Дубовець вижній (Alsópatakvölgy) < Дубове.
Дубовець нижній (Felsöpatakvölgy) < Дубове.
Дубовинка = Кіральгаза.
Дубрава (Kistölgyes) З. I.
Дубравка, Дубрівка (Czerhalom) Б. I.
Дубрівка, Дубрувка (Ungtölgyes) Уг. III.
Дубринич (Bercsényifalva) Уг. II.
Дубровиця = Ряпідь.
Дубруч < Петрова.
Дулова (Dulfalfa) М. VI.
Дунковиця (Nyiresújfalu) Б. IV.
Дуплун (Bányavölgy) Ш. I.

Дусина (Zajgó) Б. II.
Діл (Hegyfok) < Ріпинне.
Ділок (Beregpapfalva) Б. I.
Дюла (Gyula) У. II.
Дюрдьош (Дзурдзош, Györgyös) Ш. II.
Дюрків (Györkvágása) < Плавча.

Егреш У. I.

Жакужа = Яблуново.
Жатківцї (Zsetek) Ш. III.
Жбірівцї + Генівцї (Rónafalu) Б. III.
Жденьово (Szarvasháza) Б. II.
Ждимир < Сасівка.
Жеган (Zsigatelep) < Ріпинне.
Желїсковець (Vasvölgy) < Волове.
Жнятино (Izsnyéte) Б. IV.
Жолоб < Руська Крива.
Жуково (Zsukó) Б. III.

Забава < Бардіїв.
Забереж (Dombtelep) < Чумальово.
Забрідь (Révhely) Уг. I.
Заброд (Gázló) < Драгово.
Завада (Hegyzávod) З. III.
Завадка (Görögfalu) С. VII.
Завадка (Kiscsongova) У. I.
Завадка (Csergözávod) Ш. III.
Завадка + Пересирова (Rakóczіszállás) Б. II.
Завійка (Határvölgy) < Прислоп.
Завісина, Заусина (Szénástelek) Уг. I.
Завидово + Гандеровиця (Dávidfalva) Б. IV.
Заводє (Patakelve) < Мнишик.
Загар (Zahar) Уг. III.
Загатя + Сундаковиця + Климовиця (Hátmeg) Б. I.
Загорб (Határhegy) Уг. I.
Загородний < Руська Крива.
Заднє, Задньоє (Zárnya) М. VII.
Задїльсько (Rekesz) Б. II.
Закуть < Словинки вж.
Залужа (Beregkisalmàs) Б. IV.
Залум (Szakadék) < Кошельово.
Зелїз, Зелїзковець (Vasvölgy) < Волове.
Занька (Zányka) < Воловець.
За облаз (Botgyártelep) < Руськова.
Запередїл (Gombástelep) < Волове.
Запсонь (Zápszony) Б. VI.
За ріково, ріков (Túlviz) < Калина.
За рікою, ріков (Dombótúlviz) < Дубове.
Заріче, За ріков (Dombótulviz) < Дубове.
Заріче, Заріча (Alsókaraszló) У. I.
Зарічово (Drugetháza) Уг. I.
Затисянський повіт (Tiszántúli járás) У. II.
Заусина = Завісина.
Збій, Збуй (Harczos) З. I.
Збійня Гуменська (Obajna) З. II.
Збійня Збудська (Ujbajna) З. II.
Зборів (Зборов, Zboró) Ш. I.
Збудська Біла + Валентівцї (Izbugyabéla) З. II.
Збудська Збійня = Збійня Зб.
Збудська Радвань = Радвань Збудська.
Збудський Берестів = Берестів Збудський.
Збудський Рокитів = Рокитів Збудський.
Збуй = Збій.
Збун, Збуна (Izbonya) Б. II.
Звала (Zellő) З. I.
Звір, Узвір (Beregforrás) Б. II.
Звірська Гута (Forráshuta) Б. II.
Земплинсьва Дрична = Дрична Земплинсьва.
Зимбрилова = Косино.
Зимир (Havasalja) < Ясїнє.
Знаків = Снаків.
Зняцово (Ignécz) Б. III.
Знячово = Лїнцї.
Золотарьово (Ötvösfalva) М. VIII.
Зубне (Tölgyeshegy) З. I.

Іванівцї, Уванувцї (Jványi) Б. III.
Івашковиця, Вашковиця (Iváskófalva) Б. I.
Івківцї = Ільківцї.
Іза (Iza) М. VIII.
Ізанський повіт (Izavölgyi járás) М. X.
Ізвір = Звір.
Ільківцї, Івківцї, Івкувцї (Ilkó) Б. III.
Ільниця (Ilonca) Б. I.
Імстичево, Мистичі (Miszlicze) Б. I.
Імшадь = Колочава в.
Інівцї (Éralja) З. I.
Ірлява = Вірлява.
Ірота, Бд.
Іршава (Ilosva) Б. I.
Іска (Iszka) М. V.

Йобовиця = Сусково.
Йоври, Йовро-Дарма (Ördarma) Уг. V.
Йовса (Jósza) Уг. IV.

Кажимир Руський, Кажмирово (Felsőkázmér) З. IV.
Кажмирово = Руський Кажимир.
Кайданово (Kajdanó) Б. III.
Кайня Руська (Oroszkánya) З. III.
Каленів, Каленово (Kalenó) З. II.
Калина, Калини (Alsókálinfalva) М. IV.
Калниково (Beregsárrét) Б. III
Калновець (Sárviz) < Колочава нж.
Калинич потік (Rakóczivölgy) < Волове.
Калово (Kalló) < Липша.
Кальне—Ростока (Kálnarosztoka) З. I.
Камениця велика (Каменіца, Nagykemencze) З. II.

Камінка, Камюнка (Kövesfalva) С. I.
Камінці (Kőszirtdülő) < Вільхівці.
Камяниця (Okemencze) Уг. III.
Камянка < Мункач.
Канора (Kanora) Б. II.
Каня < Волове.
Каняш (Kányás) < Липша.
Кань (Kány) АУ.
Капишова (Kapisó) Ш. I.
Капошанський повіт (Kaposi járás) Уг. V.
Караччфалва (Karacsfalva) У. I.
Карчава Уг. III.
Касополь = Косівська.
Каче (Kacsás) < Мнишик.
Квасівська = Косівська.
Кваси, Квасів (Tiszaborkút) М. I.
Квасний, Квасні (Borvizvölgy) < Біла Тиса.
Квасниця (Savanyúkut) < Руська Поляна.
Квасовець (Erzsébetliget) < Колочава нж.
Квасово (Kovászó) Б. V.
Кежмаркський п. (Késmárki járás) С. III.
Кейть (Kéty) АУ.
Келбівці = Колбівці.
Кендерешів, Кендерешув (Kendereske) Б. IV.
Керекгедь (Kerekhegy) М. IV.
Керепець (Felsőkerepecz) Б. IV.
Керепець (Kidékerdő) < Дрисино.
Керестур (Tiszakeresztur) У. I.
Керецькі (Kereczke) М. VII.
Кетергень, Текердин (Ketergény) Уг. III.
Кечківці (Kecskócz) Ш. I.
Ківяждь, Ківяждь—сільце (Beregkövesd) Б. I.
Кідьовш (Kigyós) Б. V.
Кінчеш < Дравці.
Кіральгаза—Дубовинка (Királyházatölgyesfalva) У. II.
Кірвавець потік (Bükköskő) < Буківці.
Кішдоброньь (Kisdobrony) Б. VI.
Кішбегань (Kisbégány) Б. V.
Кішрат (Kisrát) Уг. V.
Кибряль, Кибляра (Köblér) Уг. III.
Килечин (Kelecsény) М. V.
Кирвавець < Річка.
Кичера < Грушово.
Кичорна (Nagycserjés) Б. II.
Київ (Kijó) Ш. IV.
Клачаново (Klacsanó) Б. III.
Клембарек (Kelembér) Ш. V.
Кленівці, Кленувці (Frigyesfalva) Б. III.
Кленівці нові (Nyarasdomb) Б. III.
Кленова (Kelen) З. I.
Климовиця = Загатя.
Клобук (Kerektető) < Липецька Поляна.
Клочки, Клочківці (Lakatosfalva) Б. III.
Клучарка, Ключарки (Várkulcsa) Б. IV.
Княгинина (Csillagfalva) Уг. I.
Кобальовиця, Кобалевиця (Gálfalva) Б. I.
Кобилецька, Кобилчанська Поляна (Gyertyánliget) М. I.
Кобильниця = Кобульниця.
Кобульниця, Кобильниця (Kabalás) Ш. II.
Ковбасова (Végaszó) З. I.
Ковили (Kovele) < Ясіне.
Кожани (Kozsány) Ш. II.
Кожелець (Kormospuszta) < Громош.
Кожухівці (Körmöz) Ш. I.
Козацький (Kecskerét) < Бистра нж.
Койшів, Кольшів (Kojsó) С. VI.
Колбівці, Келбівці (Köves) З. III.
Колодне, Колодноє (Darva) М. VI.
Колодне, Колодноє + Дешковиця (Tőkésfalu) Б. I.
Колониця (Kiskolon) З. I.
Колочава вижня + Імшадь + Негровець (Felsőkalocsa + Imsád + Negrovecz) М. V.
Колочава нижня + Лаз + Горб (Alsókalocsa + Láz + Horb) М. V.
Колчино (Kölcsény) Б. III.
Комарівці, Комарувці, (Oroszkomoró) Уг. III.
Комарник вижній (Felsőkomárnok) Ш. I.
Комарник нижній (Alsókomárnok) Ш. I.
Комлоша (Komlóspatak) Ш. I.
Комлошка (Komlóska) З. IX.
Комлуш (Komlós) Б. I.
Концгаза (Konczháza) Уг. V.
Конюш (Unglovasd) Уг. IV.
Копаня велика (Veresmart) У. I.
Копаня мала (Kiskupány) У. I.
Копашно, Копашна (Gernyés) М. VIII.
Копина (Kopaszhát) > Кошельово.
Копинівці, Мокулівці, Копишувці (Nagymogyorós) Б. III.
Копотянський (Farkastó) < Колочава нижня.
Коритняни, Корватняни (Kereknye) Уг. III.
Кореївці (Korócz) Ш. I.
Корочуново = Крочунів.
Корумля (Korómlak) Уг. III.
Косівська, Квасівська — Поляна, Касополь (Kaszómező) М. I.
Косино (Mezőkaszony) Б. VI.
Косино, Косильно + Зимбрилова (Koczkaszállás) Б. III.
Косинський повіт (Mezőkaszonyi járás) Б. VI.
Кострина (Csontos) Уг. I.
Костьова—Пастиль (Nagypásztely) Уг. I.
Котильниця (Katlanfalu) Б. II.
Котелеб (Kőtidülő) < Вільхівці.
Коханівці (Felsőkohány) З. II.
Кошельово (Keselymező) М. VIII.
Коштіл, Коштюл (Rónaszék) М. III.
Крапниково (Mihálka) М. VIII.
Крайня Бистра (Bálorhegy) Ш. I.

Крайня Мартинка (Krajnamartinka) Б. I.
Крайня Поляна (Ladomérmező) Ш. I.
Крайня Порубка (Végortovány) Ш. I.
Крайне Чарне, Чарно (Végcsarnó) Ш. I.
Кральовцї, Кральовце (Királynép) АУ.
Красна (Petrovakraszna) < Петрова.
Красний Брід (Laborczrév) З. II.
Красноплеса (Zátony) < Paris.
Красношора, Краснішори (Taraczkraszna) М. IV.
Кремпах (Lublókorompa) С. I.
Кренджелївка (Kanyargós) < Мнишик.
Крива (Nagykirva) М. IV.
Крива (Tiszakirva) У. II.
Крива Олька = Олька Крива.
Крива Руська, Руськова (Oroszkő) М. II.
Криве, Крива (Görbeszeg) З. I.
Криве (Sárosgörbény) Ш. III.
Кривяни (Крівяни, Krivány) Ш. IV.
Криже (Kiskereszt) Ш. III.
Крижлівцї (Kisvölgy) З. III.
Крислий Лаз < Мідяниця.
Кристи (Kereszt) Уг. IV.
Крисово (Kovás) < Бистра нж.
Кричово, Кричова (Kricsfalva) М. VI.
Крочунів (-ово) (Tiszakarácsonyfalva) М. III.
Круглий (Körtelep) < Трибушани.
Кружльова (Ruzsoly) Ш. I.
Кружльово (Kötelep) Ш. III.
Кручів (Krucsó) Ш. II.
Кручово, Руський Кручів. (Felsőkrucsó) З. III.
Крушинець (Körösény) Ш. I.
Кузи < Березово.
Кузьмина (Beregszilvás) Б. III.
Кулин < Волковії.
Кумнята (Nagykomját — Magyarkomját) У. I.
Курів, Курова (Kuró) Ш. III.
Куримка (Kiskurima) Ш. I.
Кучова, Кучава (Oroszkucsova) Б. III.
Кучова, Кучава нїмецька (Nemetkucsova) Б. IV.
Кушбиль, Кушбей (Szarvashegy) < Сольма.
Кушниця (Kovácsrét) М. VII.
Кушниця нижня і вижня (Abránka) Б. II.
Куштановиця (Kustánfalva) Б. III.
Кухтовець < Ростоки.

Лавка (Lóka) Б. III.
Лагово (Beregleányfalva) Б. IV.
Ладомир (Ladomér) З. I.
Ладомирка, Ладомирова (Ladomérvágása) Ш. I.
Лаз (Felsőlaz) < Колочава нижня.
Лаз (Alsóláz) < Paris.
Лазарський потік = Верецькі вижнї.
Лази (Kisrákócz) У. I.
Лази великі (Nagyláz) Уг. III.
Лазищина (Mezőhát) < Ясїнє.
Ласпедя (Laposkő) < Руська Крива.
Ласців (Лясцов, László) Ш. II.
Латорицький повіт (Latorczai járás) Б. III.
Латурка (Latorczafő) Б. II.
Левочський повіт (Lőcsei járás) С. IV.
Легнява, Легнава (Hosszúvágás) Ш. IV.
Ледний < Майданка.
Ледний (Legyes) < Ріпинне.
Леордина (Leordina) М. II.
Лепке < Страбичово.
Лецьовиця + Цалів (Kisléczfalva) Б. IV.
Лімне(-а), Ломне (Lomna) З. III.
Ликицар (Kuruczvár) < Туриця мала.
Липовець (Hárs) Уг. II.
Липовець (Harpatak) < Липша.
Липша (Lipcse) М. VII.
Липяни (Лїпяни, Héthárs) Ш. IV.
Липецька Поляна (Lipcsemező) М. VII.
Липник великий (Nagyhársas) С. II.
Липник малий (Kishárs) Ш. IV.
Липова (Tapolylippó) Ш. II.
Липучан (Nyárfás) > Кошельово.
Лисичово (Rókamező) М. VII.
Лискова (Mogyorós) < Бистра нж.
Логово, Лохово — велике і мале (Beregszőllős) Б. III.
Лоза, Лоза — Полянка (Füzesmező) Б. I.
Лозанська (Cserjés) М. V.
Локоть (Nagyábránka) Б. I.
Ломне = Лімне.
Лопушанка (Birövölgy) < Ясїнє.
Лопушня (Leveles) < Майданка.
Лубня (Kicsvölgy) Уг. I.
Луг (Széleslonka) М. IV.
Луг (Ligetes) Уг. I.
Луг, Луги (Lonka) М. I.
Луг (Lonkapatak) < Вільхівцї.
Луги < Дицьковиця.
Луги (Láposmező) < Біла Тиса.
Луги < Руська Поляна.
Луги < Солочина.
Луй < Вишова вижня.
Лукова Б. I.
Луково (Lukó) Ш. III.
Лумшор (Rónafüred) < Туриця.
Лунка (Juhászvölgy) < Вишова вижня.
Луцина, Люцина (Litinye) Ш. IV.
Лучка, Новоселиця (Nagylucska) Б. IV.
Лїнцї, Знячово (Ungesztenyés) Уг. III.
Лїсковець (Mogyorósfalu) З. II.
Лїтманова (Hársád) С. I.
Лїсарня (Erdőpatak) Б. III.
Ляхівцї, Ляхувцї (Lehócz) Уг. III.
Ляховець (Lengyelszállás) М. V.
Любовня стара (Olubló) С. I.
Люта (Havasköz) Уг. I.

Львів, Лївів (Kavicsos) Ш. III.
Львівська Гута (Livóhuta) Ш. III.

Майданка (Majdánka) М. V.
Майдан < Олїйник.
Майорки < Порошково.
Макаріово (Makarja) Б. IV.
Маковець, Маківцї (Mákos) З. III.
Маковицький повіт (Makoviczai járás) Ш. I.
Мала Тибава = Мартинка.
Мале Бистре = Плоске.
Мале Руське = Руське м.
Мальців (Malczó) Щ. III.
Маргоня (Margonya) Ш. II.
Марієнталь (Máriavölgy) < Кружльово.
Мартинка Крайня = Крайня Мартинка.
Мартинка + Мала Тибава (Mártonka) Б. II.
Матівцї (Mátévágása) Ш. II.
Матачів, Матечово (Matacsó) < Іска.
Матисова (Máté) Ш. IV.
Матяшок, Матяшка (Mátyáska) Ш. II.
Матьфалва (Mátyfalva) У. I.
Машківцї, Машковцї (Maskócz) З. II.
Медведівцї (Fagyalos) Б. III.
Медвеже (Kismedvés) Ш. I.
Медвеже (Medvefalva) Б. II.
Межиброде (Mészköz) < Мнишик.
Межилабірцї, Межилаборець (Mezőlaborcz) З. II.
Меледюк (Melegvölgy) < Бистра вж.
Мельничне = Павлова.
Мергешка (Mérgesvágása) Ш. I.
Мерешор (Rokarét) < Колочава нж.
Местиско (Месціско, Kishely) Ш. I.
Мідяниця (Medencze) Б. I.
Миклошу (Miklóstelep) < Руська Крива.
Миклушівцї (Miklósvágása) Ш. V.
Микова (Mikó) З. III.
Микова, Миково (Tiszareresmart) М. III.
Микулівцї, Микулувцї (Kismogyorós) Б. III.
Минай (Minaj) Уг. III.
Минївцї, Миньовцї (Minyevágása) З. III.
Мироля (Mérfalva) Ш. I.
Мирошів вижнїй (Felsőmerse) Ш. I.
Мирошів нижнїй, (Alsómerse) Ш. I.
Мирче (Mércse) Уг. I.
Мистичі = Імстичево.
Михайлів (Kismihály) З. I.
Михайлівський повіт (Nagymihályi járás) З. V.
Михалів < Бардіїв.
Мишкаровиця (Miskafalva) Б. II.
Млинарівцї (Molnárvágása) Ш. I.
Млина < Герлахів.
Млини < Луково.
Млини < Забрідь.
Мнишик (Poprádremete) С. I.
Мокра (Mokra) Уг. II.
Мокра Нїмецька (Németmokra) М. IV.
Мокра Руська (Oroszmokra) М. IV.
Мокулівцї = Копинівцї.
Мольва < Хомець.
Монастир, Моноштор (Bedőmonostor) < Бедевля.
Монастирець (Monostor) < Горинцьово.
Мости (Bacsói hidak) < Бачава.
Мочар (Oroszmocsár) Уг. I.
Мочарка < Сїльце.
Мразівцї (Dér) З. III.
Мужіово (Nagymuzsaly) Б. V.
Мункачвар < Варпаланка.
Мункач, Мункачево Мукачево (Munkács) Б. IV.
Мункачівській повіт (Munkácsi járás) Б. IV.

Надтисянський повіт (Tiszaháti járás) Б. V.
Надьбеган (Nagybégány) Б. V.
Надьгут (Nagygút) Б. V.
Надьдобронь (Nagydobrony) Б. VI.
Надьловня (Nagylónya) Б. VI.
На кертах (Kertalja) < Дубрівка Уг.
Нанково (Husztköz) М. VIII.
На потоцї < Грушово.
Невицьке, Невицькоє (Heviczke) Уг. III.
Негровець = Колочава вижня.
Нелипина (Hársfalva) Б. II.
Нересниця (Nyéresháza) М. IV.
Нехвальполянка (Szinnamező) З. I.
Нижнїй млин (Alsómalom) <Ториски.
Нижня Апша = Апша нижня.
Нижня Бистра = Бистран.
Нижня Колочава = Колочава нижня.
Нижнє Ясїнє = Ясїнє нижнє.
Нижньоториський пов. (Alsótarczai járás) Ш. V.
Никлова (Miklósvölgye) Ш. I.
Нова Вес Руска = Р. Н. В.
Нове Село (Beregújfalu) Б. V.
Нове Село (Alsoschönborn) Б. IV.
Нове(-оє) Село (Szuszkóújfalu) Б. II.
Нововеський повіт (Iglói járás) С. VII.
Новоселиця < Ільниця.
Новоселиця (Rahóújfalu) < Рагів.
Новоселиця (Sósújfalu) У. II.
Новоселиця (Ujszék) З. I.
Новоселиця (Ujkemencze) Уг. II.
Новоселиця (Kisrétfalu) Б. IV.
Новоселиця (Taraczújfalu) М. IV.
Новоселиця (Farújfalu) М. V.
Новосельця = Лучка.
Нїмецька Поруба = Поруба Нїмецка.
Нїмецька Мокра = Мокра Нїмецька.
Нїмецьке(-оє) вижнє (Felsönémeti) Уг. III.
Нїмецьке(-оє) нижнє (Alsónémeti) Уг. III.
Нягова (Nyágova) М. IV.

Нягово, Нягів (Nyágó) З. II.
Негрово (Maszárfalva) Б. IV.

Обава + Чабина + Дубина (Dunkófalva) Б. III.
Облаз (Forduló) < Березово.
Облазка (Kiskelecsény) < Килечин.
Обручне, Обручное (Abroncsos) Ш. IV.
Обуч (Kistar) < Пасїка.
Оленьова (Szarvaskút) Б. II.
Олїйник (Olajpatak) Ш. IV.
Олька Крива (Gödrösolyka) З. III.
Олька Гуменська (Homonnaolyka) З. III.
Олька Стропківська (Sztropkóolyka) З. III.
Ольшава вижня (Felsőolsva) З. III.
Ольшава нижня (Alsóolsva) З. III.
Ольшавка Вільшавка (Kisolysó) Ш. I.
Ольшавиця (Nagyolsva) С. V.
Ольшинків (Meggyfalu) З. II.
Ондавка (Ondavafő) Ш. I.
Онік (Honokújfalu) У. I.
Ороківцї, Онокувцї (Felsődomonya) Уг. III.
Ореховиця, Орехово (Rahoncza) Уг. III.
Орлів (Orló) Ш. IV.
Орлик, Орлих вижнїй (Felsőodor) Ш. I.
Орлик, Орлих нижнїй (Alsóodor) Ш. I.
Оросієво (Sárosoroszi) Б. V.
Ортутов (Ortutó) Ш. II.
Орябина, Ярабина (Berkenyéd) С. I.
Осавка (Darázsvölgy) < Липша.
Осоверх (Magastető) < Липецька Поляна.
Осса (Osszatelep) < Сасівка.
Остріжниця, Остружниця (Szedreske) З. I.
Остурня (Osztornya) С. II.
Осій, Осуй (Szajkófalva) Б. I.

Павлова (Pálhegy) < Липша.
Павлова + Мельничне (Kispálos) Б. II.
Павловець (Páloskő) < Буківцї.
Павловцї, Павловце (Palócz) Уг. V.
Павляни (Szepesszentpál) С. V.
Павшин, Павшини (Pósaháza) Б. IV.
Цакастів, Ракастов (Zemplénpálhegy) З. III.
Паладь (Palágy) Уг. V.
Палений (Egresbát) < Бистра нж.
Панлик (Pálvölgy) < Біла Тиса.
Папин (Papháza) З. I.
Папоротище (Páfrányos) < Кошельово.
Паригузівцї (Juhoz) З. I.
Пасїчка (Mezőcske) < Кошельово.
Пастиль Костьова = Костьова II.
Пастиль мала (Kispásztély) Уг. II.
Пастиль Ростока = Ростока II.
Пасїка < Забрідь.
Пасїка (Kishidveg) Б. II.
Пасїка (Turjavágás) Уг. II.
Патканише = Гойдош.
Паткінівцї, Патканювцї, Пацканьова (Patakos) Б. III.
Пашківцї (Hidegrét) Б. II.
Пенейслек, Сат.
Перечин (Perecseny) Уг. II.
Передїл < Волове.
Передтисянский повіт (Tiszáninneni járás) У. I.
Перехресна (Pereháza) Б, II.
Перечинский повіт (Perecsenyi járas) Уг. II.
Петківцї (Petkes) З. IV.
Петрівцї (Петровце, Sartó) З. III.
Петрівцї, Петровцї, Петровце (Ungpeteri) Уг. III.
Петрова (Petrova) М. II.
Петрова, Питрова (Végpetri) Ш. III.
Петрушовиця = Вербіяш.
Підгіряни (Örhegyalja) Б. III.
Підгород, Пудгород (Munkácsváralja) Б. IV.
Підгородя, Пудгородя, Подграде (Tibaváralja) Уг. IV.
Під край (Turjatanya) < Ремета Б.
Підманастир (Klastromalja) Б. III.
Підплеша, Пудплеша (Pelesalja) М. IV.
Підполозя (-є) + Романівцї (Vezerszállás) Б. II.
Пізняківцї = Пузняківцї.
Пільгів (Pilhó) С. I.
Пінковце = Пинківцї.
Пилипець (Fülöpfalva) М. V.
Пинківцї, Пінковце (Ungpinkócz) Уг. III.
Пировиця (Rigórèt) < Липша.
Писана вижня (Felsőhimes) Ш. I.
Писана нижня (Alsóhimes) Ш. I.
Пискорівцї (Királyhegy) З. III.
Пистрялово (Pisztraháza) Б. IV.
Питрова = Петрова.
Пихне (Tüskés) З. I.
Плавча, Плавеч (Palocsa) Ш. IV.
Плавя (Zsilip) Б. II.
Плетоватий (Köhát) < Ясїня.
Плосканoвиця = Берестово.
Плоске(-ое) + Мале Бистре(ое) + Потік (Dombostelek) Б. II.
Погари < Старе Село.
Подпроч, Попроч (Lazonpatak) С. V.
Подградський повіт (Szepesváraljai járás) С. V.
Подграде = Підгородя.
Подобовець (Padocz) М. V.
Покутя = Бабичі.
Полата (Palota) З. II.
Поле < Лучки.
Полинець (Mezőcske) < Липша.
Полище < Підполозя.
Поляна (Polena) Б. II.
Поляна (Turjamező) Уг. II.
Поляна < Копашно.
Поляна (Rónatája) < Руна вж.

Полянка < Поляна Б. II.
Поляна велика, Великі Поляни (Nagypolány) З. I.
Поляна — Гута (Mezőhuta) Уг. II.
Поляна Кобилецька = Кобилецька Поляна.
Поляна Косівська = Косівська Поляна.
Поляна Крайня = Крайня Поляна.
Поляна Липецька = Липецька Поляна.
Поляна Руська (Havasmező) М. II.
Поляна Стропківська (Kispolány) З. III.
Полянка(-и) вижня (Felsőpagony) Ш. I.
Полянка(-и) нижня (Alsópagony) Ш. I.
Полянка — Лоза = Лоза II.
Полянка (Kismező) < Трибушани.
Полянка = Фулянка.
Попитник (Antaltelep) < Коб. Поляна.
Попроч = Подпроч.
Порач (Veresehegy) С. VII.
Порач < Словинки нж.
Порошково (Poroskő) Уг, II.
Поруба Німецька, (Németvágás) Уг. IV.
Поруба, Руська Поруба (Oroszvágás) З. III.
Порубка Крайня = Крайня Порубка.
Порубка (Kisortovány) З. II.
Посич < Липша.
Пострина = Пстрина.
Поташня < Перечин.
Потік = Плоске.
Потік, Руський Потік (Oroszpatak) З. I.
Потік чорний = Чорний Потік.
Потоки (Pataki) Ш. I.
Поточина (Patakvölgy) < Волове.
Поточка (Érfalu) З. III.
Почина (Gombásdülő) < Вільхівці.
Праврівці (Jobbos) З. III.
Прашка < Брустури.
Прикре, Прикра (Meredély) Ш. I.
Прислоп (Kispereszlő) З. I.
Прислоп (Pereszlő) М. V.
Притуляни (Hegyvég) З. III.
Причолини (Dombszög) < Бистра нж.
Прохідня, Прохудня (Hüvösvölgy) < Волове.
Просяч(-івці) (Porszács) Ш. II.
Противень (Felszeg) < Бистра нж.
Пряшів, Прешов (Eperjes) Ш. V.
Пстрина, Пострина (Peszternye) Ш. I.
Пудголичка < Ялова.
Пудгород = Підгород.
Пудгородя = Підгородя.
Пудплеша = Підплеша.
Пузняківці, Пізняківці (Szarvasrét) Б. III.
Пуркулець (Disznósvölgy) < Бистра ниж.
Пусте Поле, Пуста Полька, Висланка (Pusztamező) Ш. IV.
Пуцаківці, Старе Село (Pusztaháza) З. III.
Пчолине, Пчолина (Méhesfalva) З. I.
Рагів, Рагово, Рахово (Rahó) М. I.
Радванка (Radváncz) Уг. III.
Радванський Горбок = Горбок Радванський.
Радвань Збудська (Izbugyaradvány) З. II.
Раковець, Раківчик (Felsőrákócz) Ш. I.
Раковець великий (Nagyrákócz) У. I.
Раково (Rákó) Уг. II.
Ракошин (Beregrákos) Б. III.
Рафаївці (Máriakút) З. III.
Рахово = Рагів.
Рашківці (Roskócz) З. II.
Регетів, Регетівка, Регетувка (Regettő) Ш. I.
Регіяса (Hajnalvölgy) < Вишова вижня.
Рекита (Rekettye) М. V.
Ременини (Remenye) Ш. II.
Ремета вижня, Ремети вижні (Felsőremete) Б. I.
Ремета, Ремют (Pálosremete) М. VI.
Ремета (Turjaremete) Уг. II.
Ремети вижні (Jeszenőremete) Уг. IV.
Ремют = Ремета.
Ренчишів, Ренчичів (Szinyefő) Ш. IV.
Репаші вижні (Felsőrépás) С. IV.
Репаші нижні (Alsórépás) С. IV.
Репегів < Ясіня.
Репеїв, Репейово, Ріпеїв (Repejő) З. III.
Решів = Ряшів.
Рівна, Ровно (Róna) Ш. I.
Рівнина, Рувнина, Рунина (Juhászlak) З. I.
Рівня < Шандал.
Ріпа (Partos) < Бистра нж.
Ріпеїв = Репеїв.
Ріпинне, Ріпинное (Repenye) М. V.
Річка (Kiszpatak) М. V.
Рибниця вижня, Рібніца віжна (Felsőhalas) Уг. IV.
Рибниця нижня, Рібніца ніжня (Alsóhalas) Уг. IV.
Ровно = Рівна.
Ровня < Бокша.
Ровяя < Шандал.
Ровне < Мальців.
Рогожник, Грожник, Рожник (Barátlak) З. III.
Розділ < Уклина.
Розділе < Грабониця.
Рокитів(-ово) Гуменський (Homonnarokitó) З. II.
Рокитів(-ово) Збудський (Izbugyarokitó) З. II.
Рокитовець, Рокитівці (Rokitócz) З. II.
Рокосів (Rakasz) У. I.
Рокосів малий < Рокосів.
Романівці = Підполозя.
Ромашково < Свалявка.
Ромочевиця (Romocsafalva) Б. IV.
Ропа (Pogánydülő) < Вільхівці.
Росвигово, Росвигова (Oroszvég) Б. III.
Росіш (Kopár) Б. II.
Росішки, Росушка (Rászócska) М. I.

Ростік (Nyilas) < Paris.
Ростока (Gázló) Б. I.
Ростока велика (Alsóhatárszeg) Б. II.
Ростока Грабова (Kisgereblyes) З. I.
Ростока (Ugocsarosztoka) У. I.
Ростока (Rosztoka) М. V.
Ростока мала (Felsőhatárszeg) Б. II.
Ростока нова (Ujrosztóka) Б. II.
Ростока = Кальне.
Ростока = Стакчин.
Ростоки (ниж. і віж.) < Кострина.
Ростока — Пастиль (Felsőpasztély) Уг. I.
Ростоки, Ростока (Végrosztoka) Ш. I.
Росушка = Росішки.
Рувнина = Рівнина.
Рудавець (Rudaspatak) < Майданка.
Руна верхня = Руна вижня.
Руна вижня, верхня (Felsőróna) М. III.
Руна Поляна (Rónatája) < Руна вижня.
Рунина = Рівнина.
Руня (Róna) < Кошельово.
Руня < Нелипина.
Руська Воля = Воля Руська.
Руска Нова Вес (Sósújfalu) Ш. V.
Руська Кайня = Кайня Руська.
Руська Крива = Крива Руська.
Руська Мокра = Мокра Руська.
Руська Поляна = Поляна Руська.
Руська Поруба = Поруба.
Руське Бистре = Бистре.
Руське Волово = Волово.
Руське (Zemplénoroszi) З. I.
Руське, Руськоє (Orosztelek) Б. III.
Руське мале (Kisruszkócz) < Ракошин.
Руськівці, Рускувці (Русковце, Törökruszka).
Руський Грабовець = Грабовець.
Руський Кажмир = Кажмир Р.
Руський Кручів = Кручово.
Руський Потік = Потік.
Руськова (Visóoroszi) М. II.
Руськова = Руська Крива.
Руськова (Ozoszliget) < Угля.
Рянідь + Вільховиця + Дубровиця (Repede) Б. IV.
Ряшів, Решів (Rés) Ш. III.

Салдобош (Szaldobos) М. VIII.
Сальник (Szálnok) З. III.
Санда вижня і нижня (Felső és Alsószárda) < Сокирниця.
Сапніція (Szaploncza) М. III.
Сарасеу, Сарваш (Szarvaszó) М. III.
Сасфалу, (Szászfalu) У. II.
Сасівка (Szászóka) Б. II.
Сасова (Szálláspatak) < Вільхівці.
Свалява (Szolyva) Б. II.
Свалявка < Бистре.
Свалявський повіт (Szalyvai járás) Б. II.
Свялявка + Скотарсько (Kisszolyva) Б. II.
Свидник вижній (Felsővizköz) Ш. I.
Свидник нижній (Alsóvizköz) Ш. I.
Свиднички, Свидничка, (Kisfagyalos) Ш. I.
Свидовець (Fürészvölgy) < Ясіне.
Седлиці (Седліце, Szedlicze) Ш. V.
Сейков (Székó) Уг. III.
Секчівський повіт (Szekcsői járás) Ш. III.
Селище (Alsószelistye) М. VIII.
Семетківці = Шеметківці.
Сениш (Szenes) < Данилово.
Сенне (Ungszenna) Уг. V.
Середнє(-ое) (Szerednye) Уг. III.
Середня Апша = Апша середня.
Серенчівці, Серенчувці (Szerencsfalva) Б. III.
Серенчський повіт (Szerencsi járás) З. X.
Серне (Szernye) Б. VI.
Сечовецький повіт (Gálszécsi járás) З. VI.
Сечовці (Сечовце, Gálszécs) З. VI.
Сільце (Beregkisfalud) Б. I.
Сійкова < Якубяни.
Сірте (Szürte) Уг. V.
Сивлюш (Nagyszőllős) У. I.
Сигіт, Сигот, Сигут (М — Szigct) М. III.
Симири (Oszemere) Уг. II.
Симирка (Ujszemere) Уг. II.
Синійвир + Поляна (Felsőszinevér) М. V.
Синійвир, Товчка + Синійвир (Alsószinevér) М. V.
Синяк (Kékesfüred) Б. III.
Скітя < Суха Баранка.
Сирма (Szirma) У. I.
Скотарсько = Свалявка.
Слатина (Слатіне сат, Faluszlatina) М. III.
Словинки вижні (Felsőszalánk) С. VI.
Словинки нижні (Alsószalánk) С. VI.
Смерекова (Szemerekő) Уг. I.
Смільник (Ujszemolnok) З. I.
Смільно = Шмільно.
Смольницька Гута (Szomolnokhuta) С. VI.
Смулиговиця (Kisábránka) Б. I.
Снаків, Знаків (Szánkó) Ш. III.
Снина (Szinna) З. I.
Снинський повіт (Szinnnai járás) З. I.
Соботин (Szombati) Б. I.
Собош, Собоч (Szobos) Ш. II.
Собранецький повіт (Szobránczi járás) Уг. IV.
Собранці (Собранце, Szobráncz) Уг. IV.
Сокирниця, Сукирниця (Szeklencze) М. VIII.
Солом < Ганичі.
Солоний (Királyvölgy) < Новоселиця М.
Солотвинка (Felsőszlatina) Уг. III.
Солотвинка (Alsószlatina) Уг. III.
Солотяни < Поляна Руська.

Солочин (Királyfiszállás) Б. II.
Соля (Sóslak) Уг. I.
Сольма (Vizköz) М. V.
Сольнок (Szolnok) АУ.
Сопків (Szopkó) < Лозанська.
Сорочин (Szorocsány) Ш. I.
Софієндорф (Zsófiafalva) Б. IV.
Став < Збун.
Ставна (Fenyvesvölgy) Уг. I.
Стакчин (Takcsány) З. I.
Стакчин-Ростока (Zuhatag) З. I.
Становo (Szánfalva) Б. IV.
Стара Любовня = Любовня Стара.
Старе Село (Ofalu) < Колочава нижня.
Старе Село = Пуцаківці.
Старе(-ое) Село, Голятин (Tarújfalu) М. V.
Старе село (Ófalu) < Колочава нж.
Старий Лаз < Дорoбратово.
Старина (Czirókaófalu) З. I.
Старина (Poprádófalu) Ш. IV.
Старовеський повіт (Szepesófalvi járás) С. II.
Старолюбовенський повіт (Olublói járás) С. I.
Сташківці Земпл. (Kistavas) З. III.
Сташківці Шар. (Nagytavas) З. III.
Стебна (Dombhát) < Ясіне.
Стебник (Esztebnek) Ш. I.
Стебницька Гута, Гутиско (Esztebnekhuta) Ш. I.
Стерківці = Чабалівці.
Страбичово (Mezőterebes) Б. IV.
Стрімба (Romuli) Бистр.
Стригалня (Fenyves) < Волове.
Стригівці (Szirtes) З. I.
Стримла < Апша вж.
Стрипа (Sztrippa) Уг. III.
Стричева (Eszterág) Уг. I.
Стройна + Черник (Malmos) Б. II.
Стропків (Стропков, Sztropkó) З. III.
Стропківська Бистра = Бистра Стропківська.
Стропківська Олька = Олька Стропківська.
Стропківська Поляна = Поляна Стропківська.
Стропківський повіт (Sztropkói járás) З. III.
Студене, Студеное, Студений — вижне, гірне (Felsőhidegpatak) М. V.
Студене, Студеное, Студений — нижне (Alsóhidegpatak) М. V.
Студенський потік (Patakvölgy) < Студене нж.
Стужиця нова (Patakújfalu) Уг. I.
Стужица стара (Patakófalu) Уг. I.
Суботський повіт (Szepesszombati járás) С. VIII.
Суків, Суково (Szukó) З. II.
Сукирниця = Сокирниця.
Сусково + Йобовиця (Bányafalu) Б. II.
Суково = Суків.
Сулин (Nagyszulin) С. I.
Сулин (Szulin) Ш. IV.
Сундаковиця = Загатя.
Суха—Бронька (Szuhabaranka) М. VII.
Суха (Száraspatak) < Ріпинне.
Суха (Szuhapatak) Уг. I.
Суха = Сухе.
Сухар-Мочар (Nyulrét) < Колочава нж.
Сухе, Суха (Szárashegy) Ш. I.

Таламаш = Гукливе.
Тарновці (Ungtarnócz) Уг. V.
Ташоля (Tasołya) Уг. III.
Тварожець, Тваріжці вижні (Felsőłarócz) Ш. III.
Тварожець, Тваріжці нижні Alsótarócz) Ш. III.
Тегеня (Tegenye) Уг. V.
Текегаза (Tekeháza) У. II.
Текердин = Кетергень.
Телепівці (Telepócz) З. I.
Теребля (Talaborfalu) М. VI.
Тересва (Taraczköz) М. IV.
Терешуль (Tereselpatak) М. IV.
Тернавка (Nagytarna) У. II.
Тернавка (Tarna) Уг. IV.
Терново (Kökényes) М. IV.
Течівський, Тячівський пов. (Técsői járás) М. VI.
Течово = Тячово.
Тісасалка (Tiszaszalka) Б. VI.
Тїтковець < Тороня.
Тїтковець (Titokvölgy) < Прислоп.
Тибава велика (Havasalja) Б. II.
Тимшор (Timsor) Б. II.
Тиса Біла = Біла Тиса.
Тиса (Feketetisza) < Ясіне.
Тисянський повіт (Tiszavölgyi járás) М. I.
Тиха (Tiha) Уг. I.
Тиховець < Краснішори.
Тишинець (Тесінець Tizsény) Ш. I.
Тишова (Csendes) Б. II.
Тлїник (Mogyorósdülő) < Вільхівці.
Товстий < Горинцьово.
Товчка (Tócska) < Синійвир.
Токаїк (Felsőtokaj) З. III.
Токайський повіт (Tokaji járás) З. VIII.
Топлянський повіт (Tapolyi járás) Ш. II.
Тополівка (Топольовка Topolóka) З. II.
Тополя (Kistopolya) З. I.
Торецький повіт (Taraczvizi járás) М. IV.
Ториски (Tarczafő) С. IV.
Тороня (Toronya) М. V.
Трибушани + Білий Потік, Біле (Terebesfejérpatak) М. I.
Тростяниця (Nádaspatak) Б. III.
Туриця велика (Nagyturjaszög) Уг. II.
Туриця вижня (Felsőturicza) < Турица.
Туриця мала (Kisturjaszög) Уг. II.
Туриця нижня (Alsóturicza) < Туриця.
Туриця середня (Középturicza) < Туриця.
Тячовець (Markosdülő) < Вільхівці.

Тячово, Течово (Técsö) М. VI.
Тюшка (Csuszka) М. V.

Убля (Ugar) З. I.
Угля (Uglya) М. VI.
Уголька вел. і мала (Kis - Nagyugolyka) < Угля.
Ужгород, Унгвар (Ungvár) Уг. III.
Ужгородський, Унгварський повіт (Ungvári járás) Уг. III.
Ужок (Uzsok) Уг. I.
Уйбаріово (Ujbárd) М. VI.
Уйгель = Вугель.
Уйгельский повіт (Sátoraljaújhelyi járás) З. VII.
Уйлак = Вілок.
Уклина (Aklos) Б. II.
Улич (Utczás) З. I.
Унгвар = Ужгород.
Уніхово = Воніово.
Урмезіово (Urmező) М. VI
Устчорне, Ушчорне, Устчорное (Királymező) М. IV.
Устерики (Tiszaköz) < Рагово.
Уяк (Sárosújlak) Ш. IV.

Файна < Вишова вижня.
Факовбик < Копаня вел.
Фанчика, Фанчиково (Fancsika) У. I.
Феделешівці, Феделешувці (Fedelesfalva) Б. III.
Фекетепатак, Чорний потік (?) (Feketepatak) У. I.
Фіяш, Фіяшиці (Fias) Ш. II.
Фогараш (Beregfogaras) Б. IV.
Фольварк (Nagymajor) С. II.
Форнош (Fornos) Б. IV.
Форголань (Forgolány) У. II.
Фричка (Felsőfricske) Ш. III.
Фулянка, Полянка (Fulyán) Ш. II.
Фурманець < Словинки вж.

Хижі (Kistarna) У. II.
Хлївище (Hegygombás) Уг. IV.
Хмелї (Komlós) < Трибушани.
Хомець (Korláthelmecz) Уг. III.
Хоньковце = Гоньківці.
Худльово (Horlyó) Уг. III.

Цабів, Цабівці (Цабовце, Csábócz) З. VI.
Цернина = Чернина.
Цигелка, Циголка (Czigelka) Ш. III.
Цигла (Czigla) Ш. I.
Циганівці (Cigányos) Уг. III.
Цигани < Ярок.
Ціпсерай (Némettelep) < Рагів.
Ціроцка Бела (Czirókabéla) З. I.
Ціроцке Длуге (Czirókahosszúmező) З. I.
Чабалівці + Стерківці, Штерківці (Csabaháza) З. II.
Чабина = Обава.
Чабини = Горбок.
Чабини вижні (Felsőcsebény) З. II.
Чабани нижні (Alsócsebény) З. II.
Чапівці = Чопівці.
Чарне Крайне = Крайне Чарне.
Чарне, Чарно (Csarnó) Ш. I.
Часловець (Császlócz) Уг. III.
Чебриня (Husztcsebrény) < Густ.
Челївці (Чельовце, Cselej) З. VI.
Чепе (Csapa) У. II.
Череївці (Cserház) Б. III.
Черлена Рунь (Veresrét) < Волове.
Черленів(-ово) (Cserlenő) Б. III.
Черна (Csarnató) У. II.
Черник = Стройна.
Чернина, Цернина (Felsőcsernye) Ш. I.
Чертеже (Irtás) < Кошельово.
Чертїж (Cserjésdülő) < Вільхівці.
Чертїжне, Чертиж (Nagycsertész) З. II.
Чертиж < Блажів.
Чертиж = Чертїжне.
Чертиж (Ungcsertész) Уг. III.
Чінгава (Nagyczongova) У. I.
Чинадієво, Чинадіовець, (Szentmiklós) Б. III.
Чирч (Csércs) Ш. IV.
Човнак (Csónak) < Керецькі.
Чома (Tiszacsoma) Б. V.
Чома = Чума.
Чомоня (Csongor) Б. VI.
Чонешний (Csónakos) < Липецька Поляна.
Чопівці, Чопувці, Чапівці (Csapolcz) Б. III.
Чорна Тиса (Feketetisza) < Ясіня.
Чорне = Чарне.
Чорний Потік + Юровиця (Kenézpatak) Б. I.
Чорноголова (Sóhát) Уг. I.
Чорода < Рафаївці.
Чукалівці (Csukaháza) З. I.
Чума, Чома (Csoma) У. II.
Чумольово, Чомольово (Csománfalva) М. VI.

Шакрановиця < Голубине.
Шаланки (Salánk) У. I.
Шамброн (Feketekút) Ш. IV.
Шанда нижня (Alsósanda) < Сокирниця.
Шандал (Sandal) З. III.
Шандрово (Osándorfalva) М. VIII.
Шапинець (Sàpony) Ш. II.
Шарбів (Sarbó) Ш. I.
Шард вижній (Felsősárad) У. I.
Шард нижній (Alsósárad) У. I.
Шардик < Вж. Шард.
Шаришська Дрична = Дрична Шаришська.
Шаркадь (Kissarkad) Б. I.

Шаркиз (Sárköz) Сат.
Шашвар (Sasvar) У. I.
Шашова (Sasó) Ш. II.
Шелестів (-ово) (Szélestó) Б. III.
Шеметківцї, Семетківцї (Szemes) Ш. I.
Шербівцї, Шербувцї (Beregsziklás) Б. II.
Широка < Бистра нж.
Шкуратівцї, Шкуратувцї (Bereghalmos) Б. III.
Шлог < Грабониця.
Шмелцарна < Загатя.
Шмільно, Смільно (Szemelnye) Ш. I.
Шмигівцї (Sugó) З. I.
Шом (Beregsom) Б. VI.
Шома (Felsősom) Ш. IV.
Шора (Fenyvölgy) < Тороня.
Штельбах (Csendespatak) Ш. IV.
Штефанівцї (Istvántelke) З. IV.
Штефурів (Istvánd) Ш. II.
Шугош (Tolvajjáró) < Баранівцї.
Шугатажський повіт (Sugatagi járás) М. IX.
Шулїгулї < Вишова вижня.

Щавник (Sósfüred) Ш. II.
Щербовка < Сулин С.
Щора (Fenyvesvölgy) < Тороня.

Єдлинка(-и), Ядлинка (Borókás) Ш. I.
Єдлова, Ядлова вижня (Felsőfenyves) Ш. I.
Єдлова, Ядлова нижня (Alsófenyves) Ш. I.
Єнківцї, Єнковце (Jenke) Уг. III.

Юркова Воля (Györgyfölde) Ш. I.
Юровиця = Чорний Потік.
Юртин (Farmos) < Ріпинне.

Яблінка вижня (Felsőalmád) З. I.
Яблінка нижня (Alsóalmád) З. I.
Яблониця < Брустури.
Яблуново + Жакужа (Beregnagyalmás) Б. IV.
Ядлинка = Єдлинка.
Ядлова = Єдлова.
Яковяни (Jákórésze) Ш. IV.
Якубяни (Szepesjakabfalva) С. I.
Якуски < Павлова.
Якушівцї (Jakabvölgy) З. III.
Ялова (Jávor) Б. II.
Ялова (Jármos) З. I.
Янків (Jánosdomb) < Лип. Поляна.
Янковець < Якубяни.
Яношіово (Makkosjánosi) Б. V.
Яна (Kabolapatak) М. III.
Ярабина = Орябина.
Ярок (Arok) Уг. III.
Яслище < Ворочів.
Ястреб, Ястребе (Felsőkánya) Ш. IV.
Ясїнник (Kőrisdülő) < Вільхівцї.
Ясїне, Ясїня — вижне + нижне (Körösmező) М. I.
Ясїне (Körösös) < Бистра нж.
Ясїне (Körösös) < Густ.

У статтю С. Томашівського п. з. «**Етнографічна карта Угорської Руси**» вкрало ся доволї богато друкарських похибок. Тут зазначаємо тілько такі, що знаходять ся в іменах, або затемняють зміст, инші легко справить сам читач.

Стор.	*Стрічка:*	*Має бути:*
199	6 з гори	Яношіово
203	3 »	Оноківцї
205	16 »	Папин
»	22 »	з часом
»	1 з долу	Рокитівцї
207	17 »	на мапі
»	14 »	Оласлїска
»	2 »	Шар. Патака
208	5 »	Регестів

Окрім того просить ся поправити такі рахункові недогляди: ст. 198, стр. 10 з гори: 1·1%; ст. 224: Вж. Вишова % 3·58; Леордина % 1·65; ст. 237: Берегсас % 1·1. Сї похибки перейшли, на жаль, і на мапу, одначе вони не роблять нїяких картографічних перемін. Натомісць острів *Ракошин* в Угу має бути обведений жовтою краскою, а в Сатмарі треба читати назву: *Овпалї*.